

कृषि जर्नल

जल, जमीन र जंगल हाड्ने सरोकार, कृषि क्षेत्रको विकास अर्थतन्त्रको आधार

Agriculture Journal

मासिक

कृषि जर्नल २०८२ कार्तिक (krishijournal-2025, (October-November))

हामी जस्तो किसान, अर्को किसान पनि जन्मियोस् :

निताकुमारी चन्द किसान: कर्णाली प्रदेश :

सन्दर्भ ४५ औं विश्व खाद्य दिवस

FAO At the end of the World Food Forum 2025 Closing Ceremony

यस अङ्कमा

१. हामी जस्तै धेरै किसानहरू जन्मियोस् सन्दर्भ : ४५ औं विश्व खाद्य दिवस :चन्द्र	३
२. पोषणयुक्त, सुरक्षित र पर्याप्त खाद्यका : परियार	५
३. तिहारमा नेपालको फूलले पुग्छ, बाहिरबाट ल्याउनु पर्दैन : फ्लोरिकल्चर एशोसिएसन	६
४. राष्ट्रिय खाद्य बैंकको खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर	८
५. सिक्टा सिँचाइ आयोजना २० वर्षमा पनि आधा	९
६. नेपालमा रोजमेरी खेतीको सम्भावना	१२
७. नेपालमा वैकल्पिक कृषिको मोडल आवश्यक छ : डा.विष्णु भण्डारी	१५
८. मन्त्री अधिकारीले दिए राजीनामा	१७
९. राष्ट्रिय किसान सञ्जालको बागमती प्रदेश रिपोर्ट	१८
१०. १८ औं गोदावरी फूल पर्दशनी	१९
११. राष्ट्रिय किसान सञ्जालको गण्डकी प्रदेश रिपोर्ट	२०
१२. राष्ट्रिय किसान सञ्जालको कर्णाली प्रदेश रिपोर्ट	२२
१३. विश्व स्कुल दूध दिवस २०२५	२३
१४. राष्ट्रिय किसान सञ्जालको कोशी प्रदेश रिपोर्ट	२४
१५. नर्सरी व्यवसायी संघको तेस्रो फ्लावर एक्सपो २०८२	२५
१६. राष्ट्रिय किसान सञ्जालको लुम्बिनी प्रदेश रिपोर्ट	२६
१७. गान्ते मुला खेती प्रविधि	२७
१८. राष्ट्रिय किसान सञ्जालको मधेश प्रदेश रिपोर्ट	२८
१९. फूल प्रदर्शनी सम्पन्न	२९
२०. राष्ट्रिय किसान सञ्जालको सुदूरपश्चिम	३०
२१. तीन दिनको वर्षाले भ्नापामा ४६३ हेक्टर ...	३१
22. Let us be better together Building	32
23. IFAD Global finance to back	33
24. WFP and Koica partner to improve	34
25. FAO's World Food Forum 2025	35
26. EU Commission decide flawed	36

व्यक्तिगत मूल्य रु.१००/-
संस्थागत मूल्य रु.२००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि

सल्लाहकार : कृष्ण कोपिला, छविन्द्रराज कँडेल

प्रधान सम्पादक : धनबहादुर मगर, सह-सम्पादक : वैरागी जेठा, बजार व्यवस्थापक : रमेश श्रेष्ठ

मुख्य कार्यालय : बागवजार २८, टौखेल मच्छेगाउँ ९, चन्द्रागिरी नगरपालिका

फोन : ०१४२८८७४३, मोबाईल नं. ९८४१४४५७५३, मुद्रण : प्रिन्ट स्काई, भुरुङ्खेल, काठमाडौं

website : www.krishijournal.com.np, इमेल : krishijournal@yahoo.com

कृषि, जैविक विविधताका लागि नेपाली किसानहरूको उत्तरदायित्व

कृषि जैविक विविधता नेपालको एउटा अभिन्न अंग हो। कृषि जैविक विविधताको मर्म बुझ्न नसक्दा नेपालको कृषि जैविक विविधताले संकटको सामना गर्नु परेको छ।

कृषि भन्नाले केवल खानाको कुरामा मात्र सीमित हुँदैन। यो जैविक विविधतासँग घनिष्ठ सम्बन्ध राख्छ। हामीले जैविक विविधताको कुरा गर्दा मौरीको मात्र कुरा गरेपनि धेरै कुरा बुझ्न सक्दछ। किनकी मौरी यस्तो प्राणी हो स्वच्छ वातावरणमा बस्न रुचाउँछ। नेपालको संविधानको प्रस्तावनामा नेपालको भौगोलिक विविधतायुक्त विशेषतालाई आत्मसात् गर्नुका साथै आर्थिक समानता, समृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न समाज तर्फ अग्रसर हुने उल्लेख गरिएको छ। संविधानमा स्वच्छ वातावरणको हक राष्ट्रको निकास सम्बन्धी कार्यमा वातावरण र विकास बीच समुचित सन्तुलनका लागि आवश्यक कानुनी व्यवस्था गर्ने प्रावधान रहेको छ।

त्यसरीनै संविधानले कृषिसँग सम्बन्धित विषयहरू खान सम्बन्धी हक, खानाको हक, रोजगारीको हकको व्यवस्था गरेको छ। वलितको हक अन्तर्गत राज्यले भूमिहीन दलितलाई कानून बमोजिम एक पटक जमीन उपलब्ध गराउनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। प्रत्येक किसानलाई कानून बमोजिम कृषि कार्यका लागि भूमिमा पहुँच परम्परागत ज्ञानको प्रयोग अवलम्बन गरिएको स्थानीय निकायको भिजन तथा कृषि प्रजातिको छनौट संरक्षणको अधिकार र उत्तरदायित्व दिएको छ।

नेपालको संविधानले तीनखम्बे अर्थनीति सार्वजनिक निजी र सहकारी क्षेत्र मार्फत दिगो र तीन खम्बे आर्थिक वृद्धि गर्ने तथा प्राप्त उपलब्धिहरूको न्यायोचित वितरण गरी शोषणरहित समाजको निर्माण गर्ने लक्ष्य लिएको छ। राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई आत्मनिर्भर स्वतन्त्र तथा उन्नतिशील बनाउँदै समाजवाद उन्मुख स्वतन्त्र र समृद्ध अर्थतन्त्रको विकास गर्ने राज्यको उद्देश्य रहेको उल्लेख गरिएको छ। दोहोरो स्वामित्वको अन्त्य वैज्ञानिक भूमि सुधार अनुपस्थित भू-स्वामित्वलाई व्यवस्थित गर्ने जग्गाको चक्काबन्दी गरी उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने निर्दिष्ट गरेको छ।

यसैगरी भू-उपयोग नीति अवलम्बन वातावरणीय सन्तुलन कायम गर्ने कृषि उपजको उचित मूल्य पाउने, बजार सुनिश्चित गर्नुपर्ने उल्लेखित छ।

संविधानमा प्राकृतिक साधन स्रोतको संरक्षण सम्बर्द्धन र उपयोग सम्बन्धी नीति रहेको छ। स्वदेशी लगानी प्रोत्साहन र प्राप्त प्रतिफलको न्यायोचित वितरणको व्यवस्था समेत गरिएको छ। जैविक विविधताको संरक्षण, सम्बर्द्धन र दिगो उपयोग गर्नका साथै वातावरणीय सन्तुलनका लागि आवश्यक भू-भागमा वन क्षेत्र कायम राख्ने नीति लिएको छ। प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्ने प्रावधान रहेको छ।

कृषि क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि गर्दै खाद्य सम्प्रभुताको मान्यता अनुरूप तथा जलवायु र माटो अनुकूलको खाद्यान्न उत्पादनलाई प्रोत्साहन गरी खाद्यान्नको दिगो उत्पादन आपूर्ति सञ्जाल सुरक्षा र सुलभ तथा प्रभावकारी वितरणको व्यवस्था गर्ने अपरिहार्यता रहेको निर्दिष्ट गरि खाद्य सम्प्रभुता सुनिश्चित गर्ने नीति रहेको छ। यसका लागि नेपालको मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तह राखेर तीनै तहको छुट्टा-छुट्टै र साझा अधिकारको व्यवस्था गरिएको छ। राष्ट्रिय कृषि नीति २०६१ अनुसार नेपालको भौगोलिक विविधता, कृषकको अनुभव र आधुनिक कृषि प्रविधि अपनाई दिगो आर्थिक वृद्धि तथा खाद्य सुरक्षा हासिल गर्ने नीति रहेको छ।

बीस वर्षे कृषि विकास रणनीति (२०१५-२०३५ ई.स.) ले खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा वृद्धि, गरिबी न्यूनीकरण, प्रतिस्पर्धी क्षमता, ग्रामीण घरधुरीहरूको आयमा वृद्धि र आयको समतामूलक वितरण तथा कृषकहरूको न्यायोचित अधिकारको व्यवस्था गरेको छ। कृषि विकासका लागि संविधान कानूनले व्यवस्था गरे पनि कार्यान्वयनको क्रममा विभिन्न ऐन, नियमहरू, नीतिहरू जस्तै कृषि अनुदान ऐन, करार खेती ऐन, संस्थागत संरचनाहरूको आवश्यकता टड्कारो रूपमा देखिएको छ। भू-उपयोग नीतिको व्यापक उपयोग, बीउ लगायत अन्य कृषि सामाग्रीको सहज आपूर्ति र अनुदानको व्यवस्था, कृषि ऋण, कृषि विमा आदिको

सम्पादकीय

सामूहिक व्यवस्थापनको आवश्यकता रहेको छ।

नेपालको संविधानले कृषि विकास र जैविक विविधता संरक्षणका लागि वृहत रूपमा दिशानिर्देश गरेको छ र कार्यन्वयनको स्तरमा आवश्यक व्यवस्थापकीय सुधारको आवश्यकता देखिन्छ।

माथि उल्लेख गरिएका धेरै विषयवस्तुहरू माथि विचार विश्लेषण गर्नु जरूरी छ। मानव जातिले आफूले आफूलाई चाहिने धेरै कुराको विकास गरेपनि, जतिसुकै विकासको कुरा अधि सारेपनि प्राकृतिक सम्बद्ध विषयहरूको संरक्षण गर्न सकेन भने त्यसको महत्व कालान्तरमा गएर महत्वहीन देखिन सक्छ।

मानव जातिको लागि गाँस वास कपाल तिनै कुराको अति जरूरी पर्दछ। वास पृथ्वीले जुटाईदिएको छ। गाँस र कपास जुटाउन मानिसले अभि धेरै संघर्ष गर्नु पर्छ। यद्यपी संघर्ष विना केही कुरा पूरा हुँदैन। संघर्ष मानवको अनिवार्य शर्त रहन्छ। संघर्ष नगरिकन पृथ्वीमा बाँच्न सक्दैन।

यी कुराहरू हामीले सोच्ने मात्र होइन, व्यवहारमा लागु गरेर अगाडि बढ्नु पर्छ। यति धेरै कुरा गरि सकेपछि मान्छेले पछि गएर पछुताउनु पर्ने हुन्छ भन्न हेक्का राख्दैन। त्यो हो जैविक विविधतासँग सम्बन्धित वालीहरू हरेक १० वर्षमा १ वाली नाश हुँदै जाने वैज्ञानिकहरूको प्रक्षेपणले वाली वस्तु संरक्षण हुन नसकी लोप हुने अवस्था रहयो भने मानिसले आफूलाई पनि संरक्षण गर्न नसक्ने अवस्था हुन सक्छ।

एउटा खानाको कारण दोस्रो जलवायु वाष्पको बढ्दो तापक्रमको कारण, अर्को मानिसको जैविक विनाशमा ह्रासको कारण, लोप हुने, प्रजनन क्षमता मृतप्राय हुने अवस्था भयो भने मानव जातिको वंश विनाश क्रमश ह्रास हुँदै जाने हुन्छ।

कृषि जैविक विविधताको संरक्षण गर्नु भनेको वन, वातावरण, जल, जंगलको संरक्षण हो। विनाश हुनबाट बच्न मानिसले प्राकृतिमाथि अस्वभाविक अतिक्रमण, वातावरण विनाशको काम आजैबाट रोक्नु पर्छ।

हामी जस्तै धेरै किसानहरु जन्मियोस् सन्दर्भ : ४५ औं विश्व खाद्य दिवस : चन्द्र

धनबहादुर मगर

काठमाडौं असोज २९ र ३० अर्थात अक्टुबर १५ र १६ तारिख ४५ औं विश्व खाद्य दिवस विश्वभर मनाईरहेको बेला नेपालमा पनि विश्व खाद्य दिवस विभिन्न कार्यक्रमका साथ मनाइएको छ।

४५ औं विश्व खाद्य दिवसको अवसरमा कृषि विकास मन्त्रालयका सह(सचिव रामकृष्ण श्रेष्ठले खाद्यान्नको अवस्था र जोखिमका विषयमा अगाडि बढ्नु पर्ने अबको बोटो विषयक कार्यपत्र प्रस्तुत गरेका छन्। कार्यपत्रमा विश्वमा खाद्य संकट चुलिदै गएको अवस्थामा नेपालको खाद्य अवस्था पनि जोखिमतर्फ अगाडि बढेको उल्लेख गर्दै समयमा नै नसच्याए नेपालले आउदो दशकमा ठूलो भोकमरीको चुनौती सामना गर्नु पर्ने तर्फ सचेत गराएको छ।

खाद्य अधिकार मानव अधिकारसँग सम्बन्धित छ। धेरै अधिकार मध्ये खानाको अधिकार, खानाको हक १९९१ राष्ट्र संघीय महासन्धीमा नेपालले हस्ताक्षर गरेको छ। विशेषगरि लाभिया क्याम्पासिनाले अगाडि सारेको खाद्य सम्प्रभुता टेकेर यसलाई अगाडि सारिएको थियो।

खाद्य दिवस किन मनाउछौं ? रणनीतिक विषय भएकाले यो समाज र राष्ट्रमा सामाजिक, आर्थिक, विविधता खालका संकटहरूलाई आउन नदिन र सचेत रहन पनि मनाउने गरिन्छ। यो राष्ट्रको गर्व, महत्व र राष्ट्रिय सुरक्षासँग महत्व राख्छ। विश्वमा बढी जनता भोकमरीको अवस्थामा

मलाई खुशी लागेको छ। सरकारले लोप हुन लागेको पुत्का मौरीको टिकट छापेर संरक्षणमा सहयोग पुऱ्याएको बताउनु भयो। हामीले उत्पादन गर्ने भनेको मौरीको मह कहाँबाट गएर बेच्ने समस्या आएको छ। हाते टेक्टरको सट्टा गाई गोरु दिएको भए मल हुन्थ्यो। हाते टेक्टर सबै बाहिरबाट ल्याएको छ। हामी राजनीतिक कुरा मात्र गछौं।

रहेको छ। कुनै समय एकछाक खान नपाएको अवस्था छ। ६ अर्ब करोड ५१ करोड मध्ये २ अर्ब भन्दा बढीजनताले खाद्यन्न राम्ररी खाना सक्दैन। यो नेपालको लागि जटिल छ। युकेन र रुसको युद्ध, इरान इजरायलको सम्बन्धले असर पारेको देखिन्छ।

हाल ३७ वाट घटेर अहिले २६ औं स्थानमा आएको छ। दक्षिण एशियामा दोस्रो स्थानमा छौं। सुक्ष्म पोषक तत्व नपुग भएको कारण आजको पुस्ता कुपोषणको शिकार बनेको छ। मूल्यमा १ चौथाई बढेको छ। खानाको उपभोग बढेको छ। गैर खाद्य प्रयोजनमा गएको, मासु र दूध बढेको छ। नेपालमा पनि कुल जनसंख्याको १३ प्रतिशत जनता अझै खाद्य जोखिममा छ। कहि नपुगेको र कारणले छोड्नु पर्ने अवस्था छ। कही ओविसिटी बढेको छ।

२९ गुणा मोटोपना बढेको छ। नसर्ने रोग बढेको छ सबैको मूल कारण खाद्य हो। जलवायु परिवर्तनको संकट नजिकै आएको छ। प्रश्न चाहीं कृषिलाई आउने गछ। जलवायु परिवर्तनको प्रश्न वन, पोषण र स्वास्थ्यको कुरा भएको छ। जलवायु परिवर्तनले कृषिलाई निल्नेवाला छ।

प्रत्येक १० वर्षमा १० वटा बालीमा १ वटा बाली घट्ने वाला छ। हामीसँग खेतीपाती गर्न ६० वर्ष मात्र होला भन्ने अवस्था छ। तराईमा ०.५ प्रतिशत जैविक विविधता नाश भएको छ।

जैविक विविधता नाश भएको कारण ५० प्रतिशत रैथाने जात हराएको छ। जैविक विविधता ह्रास खाद्यमा ठूलो नाश भईसकेको छ। विविधिकरण अत्यन्तै आवश्यक छ। बाली लगाउने जमीन घटेको छ। प्लटिङमा परिणत भएको छ।

०.३ प्रतिशतले घट्दै गएको छ। अहिले १२ प्रतिशतले घटेको छ। पोषिलो खाना खान्छौं भन्दा महँगो पर्छ। २२ प्रतिशत जनसंख्याले नपुग प्राप्त गर्न सक्दैन। कुपोषण बढेको

अवस्था छ। अहिलेको बालबालिका जेन्जीको अवस्था प्रतिस्पर्धात्मक छ। ठूलो उत्पादनको कारण ठूलो हाम्रो कृषिले प्रतिस्पर्धात्मक गर्न सक्दैन। विषयान्तर नगरीकन गर्न सक्दैनौं।

लगानी गर्न नसक्ने र कुनै बेला भएको युद्धले खाद्य श्रृंखलामा समस्या आएको छ। धानमा २५ प्रतिशत आयतनै छ। व्यापारको लय बढेको छ। खाद्य संकट बढ्दै गएको छ। अहिले, अहिले फोन गरेको भरमा खाद्य आउने अवस्था छ। तर भोली, अबको १० वर्ष पछि नहुन सक्छ। हामीले ठूलो द्वन्द्व भोग्दै आएको छ। सम्भाव्यता राष्ट्रिय सुरक्षामा खतरा हुन सक्छ।

समस्या मात्र हुँदैन, रुपान्तरणको अतिआवश्यक छ। युएनले २०२२ देखि जोडदिएर नेपालको खाद्य सुरक्षा रुपान्तरण रणनीतिमा नेपाल सरकारले स्विकृति गरेको छ।

राष्ट्रिय लगानी विकसित देशको फरक होला तर हाम्रो देशको हाम्रो आफ्नै विशेषता आधारित खाद्य प्रणालीमा जानु पर्छ। कृषिमा लगानी गर्नु पर्ने आवश्यक छ। उपभोक्ताको क्षेत्र बढाउनु पर्छ।

कृषकहरु सम्मानित
कोशी प्रदेश : अन्तरगत प्रदीप खनाल
भापाले ४५ विगाह जमीनमा खेतीपाति र
पशुपालन गरेको छ । जमीनमा तरकारी
खेती गरेकोमा सम्मानित गरेको छ ।
मधेश प्रदेश : वसन्त कुमार मोक्तान धनगढी
९ लाई सम्मानित गरेको छ ।
बागमती प्रदेश : पदमराज अवस्थीलाई
सम्मान । पनौती १० लाई मिश्रित खेती
रासायनिक प्रयोग नगरिकन गरिएको छ ।
गण्डकी प्रदेश : चित्रवहादुर गर्वुजाले
म्याग्दीलाई ५ रोपनी जमीनमा नवितम्
प्रविधिको प्रयोग गरि खेती गरिएको छ ।
लुम्बिनी प्रदेश : कोमल बस्नेत कोहलपुर
११ लाई व्यवसायिक मौरी पालन सम्मानित
गरिएको छ ।
कर्णाली प्रदेश : निताकुमारी चन्दले
विरेन्द्रनगर ११, सुर्खेतलाई सम्मानित गरिएको
छ । प्राङ्गारिक कृषि १० विगाह तरकारी र
१५ रोपनीमा प्राङ्गारिक कृषि गरिएको छ ।
सुदूरपश्चिम प्रदेश : धर्मराज भट्टले १०
रोपनीमा फलफूल र प्राङ्गारिक खेती
गरिएको छ ।
उक्त अवसरमा रातोपाटीका संवाददाता
अमृत चिमौरियाले पुरस्कार सहित सम्मान
प्राप्त गरेको छ ।
सर्लाही जिल्ला वरथवा नगरपालिका
प्रमुखलाई सर्लाही जिल्ला वरथवा
नगरपालिकामा स्वच्छ कृषि
उत्पादन गर्न सहयोग पुऱ्याएकोमा सम्मानित
गरिएको छ ।
त्यसरीनै जिरी नगरपालिका प्रमुख मित्रलाल
जिरेललाई सम्मानित गरेको छ ।
गण्डकी गाउँपालिको प्रमुख आजिरकोट दिपक
देवकोटालाई सम्मानित गरिएको छ ।
लुम्बिनी प्रदेश रोल्पा, भुमे गाउँपालिकालाई
सम्मान गरिएको छ ।
कर्णाली प्रदेशका सिमीकोट हुम्ला
गाउँपालिका प्रमुख विजय भण्डारीलाई
सम्मान गरिएको छ ।
सुदूरपश्चिम प्रदेशको अर्पिहमाल गापा प्रमुख
भक्तसिंह बाहोरालाई १५ हेक्टर क्षेत्रफलमा
कृषि गर्न सहयोग गरेकोमा सम्मान गरेको
छ ।
मन्तव्य : पुरस्कृतको तर्फबाट निताकुमारी
चन्दले सुर्खेतलाटी कोइलीमा आफूले
प्राकृतिक खेतीमा आधारित १० विगाह
जमीनमा तरकारी, १८ विगाह जमीनमा
अन्नवाली धान, मकै, तोरी, फलाई कर्णाली
प्रदेशमा अनाथ बालबालिका पढ्ने कोकिला
भ्याली स्कूललाई बजारीकरण दिएको छ ।

नगरपालिकाले अनाथ बालबालिकाहरु
निशुल्क शिक्षा र खाना दिएर पठनपाठनमा
सहयोग गरिरहेका छ । बन्द बजारीकरणका
साथ हामीलाई नीति चाहेको छ । मात्र
हामी जस्तो किसान जन्मियोस् अर्को किसान
पनि जन्मियोस् । कृषि मात्र होइन गौशाला
पनि सञ्चालन गरिरहेको छ । कोकिला
भ्याली स्कूल जान्छ । गाइको गर्हुतको
व्यवस्थापन पनि गरिरहेका छौं ।
विषादी हालन कसैलाई दिदैनौं ।
गोबरलाई भर्मी कम्पोष्ट उद्योगको रुपमा
स्थापित गरेका छौं । टाढा टाढाबाट गड्यौला
मलको माग छ ।
गोबरबाट हामी विभिन्न किसिमको मल
बनाउँछौं । गाईवस्तुका मलले अर्गानिकलाई
रोग कीराले असर गर्छ ।
हामीलाई जैविक विषादीको डिब्बा होइन,
शिप सिकाइयोस् ।
त्यसैगरी कोहलपुर नगरपालिका प्रमुख उर्मल
बस्नेतले जागिरबाट रिटायर भएर पनि १५
वर्षदेखि लोप हुने लागेको पुत्का मौरी संरक्षण
गरिरहेको छ ।
मलाई खुशी लागेको छ । सरकारले लोप
हुन लागेको पुत्का मौरीको टिकट छापेर
संरक्षणमा सहयोग पुऱ्याएको बताउनु भयो ।
हामीले उत्पादन गर्ने भनेको मौरीको मह
कहाँबाट गएर बेच्ने समस्या आएको छ ।
हाते टेक्टरको सट्टा गाई गोरु दिएको भए
मल हुन्थ्यो । हाते टेक्टर सबै बाहिरबाट
ल्याएको छ । हामी राजनीतिक कुरा मात्र
गर्छौं ।
राजनीतिमा राष्ट्रियता होइन । बोटविरुवा,
पानी, खोलानाला र कृषिमा सबै राष्ट्रियता
छ । जान्ने बुझ्ने कुरा छ । किसान अपमानित
छ । जसले बचाएको छ । कृषिको प्राविधिक
सम्मानित हुनु पर्छ । जंगली धानको उद्गम
स्थान सक्छ । जंगली धानको काम गरेका
छौं । विदेशी वैज्ञानिकले नेपालको पोलिनेटर
मात्र बेच्यो भने अरु कृषि नगरे हुन्छ भनेको
थिए । १५/७० प्रतिशत सेरेना मौरी १२
प्रजातिका भमरा पालन ।
११ प्रजातिको हुन्छ । स्थानीय गाई बाँडेर
जीवामृत बनाउने । १ गाईले १३ रोपनी
जमीनमा खेती गर्न पुग्छ । हिमाली, पहाडी
१० वर्षमा मौरी सकिने अवस्था छ ।
राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघका अध्यक्ष
पञ्चकाजी श्रेष्ठले कृषि संस्कृति हुनुपर्ने ।
कृषि सिँचाई विहिन कृषि सम्भव छैन ।
अन्नको भण्डारमा त्यस्तो कृषि र सिँचाई
एकै ठाउँमा ल्याउनु पर्छ ।
राष्ट्रले राजनीतिक परिवर्तनसँगै कृषिमा

परिवर्तन कसरी ल्याउने ? खेती योग्य
जमीनलाई प्लेटिङ गर्न पाइदैन ।
गाईपालने र प्राङ्गारिक कृषि गर्नेसम्भव
छ । गाईपालेर महिनाको २५/२६ हजार
आम्दानी हुन्छ । मौरी विनाको संसार
कल्पना हुन्न । प्रकृति जोगिन पर्छ ।
पर्यावरणीय कृषि गर्नु पर्छ । सबै पालिकामा
कृषि ऐन बनाउनु होस् ।
कृषि ऐन नबनेको कारण कृषिको धरातल
खस्केको छ । साना किसानलाई सानै नीति
चाहिन्छ ।
खाद्य लागि कृषि अभियानका संयोजक उद्धव
अधिकारीले जैविक जागरण हुनु पर्छ ।
नेपालमा कृषि विप्रेको अवस्था छ । सुधार
गर्नु पर्छ । माटो माथि दोहन भइरहेको छ ।
१७ लाख टन विषादी भित्र्याएर नेपालको
कृषि संस्कृति त्यहाँबाट देश कसरी रहन्छ ।
युवा कृषक दिपेश नेपालले १२-१८ वर्ष म
के हुने यही समय हो । युवाहरुको मानस
पटलमा घुसाउने यही समय हो । भ्रष्टाचार
घटाउने कुरा हो । युवाहरूसँग टोन मिलाउनु
पर्छ । राम्रो लाइनलाई कनेक्ट हुनुपर्छ ।
युवा आइटीमा मोटिभेट छ । वि.एस्सी एजी
पढेका २/४ लाख कमाउन पाइन्छ । खाने
प्राकृतिसँग अन्तर्क्रिया भएका कुराहरु अझै
युवाले आफ्नो स्वमित्वको खोजी रहेको
छ ।
लालिगुराँस नगरपालिकाले माटो जैविक तत्व
घटेको थाहा पाएर बजेट छुट्याएको हो ।
गाउँघरमा विरामीको संख्या बढेपछि यसो
गरेको हो । महिलाको मिन्स नहुने, सुगर,
प्रेसर, बढ्न थाल्यो । माटो कसरी बचाउने
भनेर कार्यक्रम चलायौं । हिजो केही नहुनेहरु
मात्रै बसाई जान्थ्यो तर, अहिले हुनेखाने
पनि जमीन छोडेर बसाई सराई गएका
छन् । सरकारले नीति कस्तो बनाउने सक्छ
? प्रतिवद्धता जाहेर गर्ने कार्यक्रम गर्नु
सक्छौं । तपाईंहरुले छाडेको जमीन
सरकारले निर्वाध रुपमा रासायनिक मल
विषादी बाँडेको छ । हामीले नछोडौं, विरोध
आउँछ ।
एफओको कार्यकारी प्रमुख अरुण जिसीले
एफओले विगत ५ वर्षदेखि धनीभूत रुपमा
कार्यक्रम गरिरहेको छ ।
अहिलेको हायण्ड टु हायण्ड साइन्स
इनोभेसनमा कार्यक्रम ल्याएको छ । खाद्य
संगठनले ८० वर्ष पार गर्दा तराईमा बढी
जोखिम अवस्था छ । जलवायु परिवर्तनले
छिटो-छिटो असर गरिरहेको छ । उत्पादन
गर्ने किसानहरुले आजभोली कसरी जाने
भनेर छलफल गरिरहेको छ ।

त्यसैगरि पशु तर्फका कृषि सचिव दिपक कुमार खरालले आज गरेको सम्मानले भोलीलाई प्रेरणा दिन सकोस् ।

रासायनिक मलको वितरणले मन्त्रालयको आधा टाउको दुखाई बनिरहेको छ । हाइब्रिड जातको खेतीपातीलाई रासायनिक मल हालनुपर्ने हुन्छ ।

खेतपातीमा आएको विचलनका कारण यो समस्या आएको छ । जैविक जेनेटिक प्रकृति प्रेमी निकाय सफलता प्राप्त गर्न चाहन्छौं । बाँझो जमीन समस्या आकर्षण गर्न नसक्नु पनि हो । विचित्र अवस्थाको आन्दोलन भएको पनि हो । जमीन वर्गीकरण समस्याको कारण पालिकाको कृषि योग्य भूमि सकिएको छ । पालिकामा मल चाहियो भनेर आएको छ । कोही नभाको बस्नु पर्ने अवस्था हो । अन्न फल्ने अवस्था आओस् भन्न चाहन्छु । उच्च प्रविधिको प्रयोग रैथाने बाली बचाएर जान सक्ने भने संकटको बेला आउँन सक्छ ।

कृषि सचिव गोविन्द शर्माले सम्मानित हुने योगदानबाट अरुलाई पनि प्रेरणा मिल्ने विश्वास छ । कृषि क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिन सक्नु पर्छ । कृषि मन्त्रालय भित्रको डोमेन के छ ?

सिँचाई, उद्योग, भन्सार, रिसोर्सको मुविलाइजेशन जरुरी छ । युवा पलायन बढेको छ । फण्डामेन्टल कुराहरु गर्दा नीतिगत रुपमा पूरागर्नु पर्छ । अबको दिनमा हाम्रो प्राथमिकता माटो बचाउने हो । आन्तरिक रुपमा राष्ट्रिय सुरक्षाको कुरा लिएर अगाडि बढ्नु पर्छ ।

कृषि विभागका संस्थापक महानिर्देशक ९० वर्षे, शिवबहादुर नेपाली उपस्थित रहेको कार्यक्रममा उनले २०२३ सालमा मुस्ताङमा गएर फार्म स्थापना गर्नु भएको थियो । त्यही जमीनहरु जोगाउन सकिरहेको छैन । 'कृषिमा मेरो बाटो' अबको युद्ध बाधकको रुपमा आउँन सक्छ । खाना स्वास्थ्य, स्वच्छ हुनु पर्छ । सञ्चारका साथीहरुले अबैत बहस चलाउनु पर्छ ।

कृषि विकास मन्त्रालयका माननीय मन्त्री मदन परियारले कृषि पेशालाई सम्मानित गर्न अपेक्षा गरेको छ ।

खाद्य सुचाइक ३७ बाट १४ मा झरेको छ । भोकमरी पार गरेपनि जोखिमै छ । ५९ प्रतिशतबाट ५५, ४९ बाट झरेर प्रतिशत २५ प्रतिशत भएको छ । अव्यवस्थित सहरीकरणका कारण १ लाख ४५ हजार हेक्टर क्षेत्रफल कमी भइरहेको छ । १ लाख १४ हजारमा झरेको र खाद्य सुरक्षालाई

राष्ट्रिय सुरक्षाको रुपमा लिई आएको छ । नेपालको संविधानको धारा २६ मा खाद्य मौलिक हकको रुपमा रहेको छ । २०३५ सम्म खाद्यमा आत्मनिर्भर बनाउने रणनीति लिएको छ । युवा पुस्ताको योगदान बढाएको छ । खाद्य सुरक्षा, पोषण कार्यक्रम

अढि बढाउनु आग्रह गर्दछु । कृषिमा युवा पुस्तालाई आकर्षित गर्न जरुरी छ । युवा लक्षित कार्यक्रम राख्नु पर्छ ।

कार्यक्रमको अध्यक्षता कृषि विभागका महानिर्देशक प्रकाश सञ्जालले गरेका थिए ।

पोषणयुक्त, सुरक्षित र पर्याप्त खाद्यका लागि सबैको सहकार्य आवश्यक डा.मदन परियार

काठमाडौं असोज ३०, कृषि तथा पशुपन्छी विकासमन्त्री डा. मदन प्रसाद परियारले ४५औं विश्व खाद्य दिवसका अवसरमा सन्देश जारी गर्दै खाद्य सुरक्षाको अधिकारलाई व्यवहारमा रूपान्तरण गर्न सबै सरोकारवालाको साझा प्रयास अपरिहार्य रहेको बताएका छन् ।

सन् १९७९ मा खाद्य तथा कृषि संगठन एफओको महासभाबाट शुरु गरिएको विश्व खाद्य दिवस हरेक वर्ष अक्टोबर १६ मा विश्वव्यापी रूपमा मनाइन्छ । यस वर्षको नाराअनुसार "Water is life, water is food, leave no one behind" अर्थात् "पानी जीवन हो, पानी नै खाद्य हो, कसैलाई पछि नछोडौं" भन्ने सन्देश रहेको उनले उल्लेख गरेका छन् ।

मन्त्री परियारले नेपालको सन्दर्भमा जलवायु परिवर्तन, भूक्षय, र कृषि उत्पादनमा आएको असरका कारण खाद्य सुरक्षाको चुनौती अझ जटिल बन्दै गएको बताए । उनका अनुसार, विश्व भोकमरी सूचकाङ्क (Global Hunger Index-२०२५) अनुसार नेपाल हाल ७२औं स्थानमा रहेको छ । यद्यपि विगत वर्षको तुलनामा नेपालको स्थिति केही सुधारिएको उनको भनाई छ । मन्त्री परियारले "हाम्रो देशमा अबैत पनि पाँच वर्षमुनिका करिब २५ प्रतिशत

बालबालिका कुपोषणको शिकार छन् । ग्रामीण क्षेत्रमा पौष्टिक आहाराको पहुँच अबैत सीमित छ ।" उनले खाद्य सुरक्षाको सुधारका लागि उत्पादन प्रणाली सुदृढीकरण, भण्डारण, बजार सञ्जाल विस्तार, र पोषणयुक्त बाली उत्पादनमा जोड दिनुपर्ने उल्लेख गरे ।

मन्त्री परियारले शून्य भोकमरी (Zero Hunger) लक्ष्य प्राप्तिका लागि दीर्घकालीन कृषि नीतिहरू, कृषि पूर्वाधारमा लगानी, तथा नवप्रवर्तनयुक्त प्रविधिको प्रयोगलाई आवश्यक बताउँदै भने,

"खाद्य सुरक्षा र पोषण सुरक्षामा स्थानीय सरकार, निजी क्षेत्र, सहकारी संस्था र किसानबीचको साभेदारी नै दीर्घकालीन समाधान हो ।" उनले मुलुकमा उत्पादन बढाउन, कृषकलाई बजारमा पहुँच दिलाउन, तथा 'खाद्य प्रणाली रूपान्तरण' मा ध्यान केन्द्रित गर्न आग्रह गरे ।

सन्देशको अन्त्यमा मन्त्री परियारले भने, "यो दिवसले हामी सबैमा स्वदेशी उत्पादनमा भरोसा बढाउने, कृषकको श्रमको कदर गर्ने, र आत्मनिर्भर खाद्य प्रणाली निर्माण गर्ने प्रेरणा दिन्छ । खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चितताका लागि सबै तहका सरकार र नागरिकको संयुक्त प्रयास आवश्यक छ ।"

तिहारमा नेपालको फलले पुग्छ, बाहिरबाट ल्याउनु पर्दैन : फ्लोरिकल्चर एसोसिएसन

काठमाडौं असोज २६, फ्लोरिकल्चर एसोसिएसनले आसन्न नेपालीहरूको महान दोस्रो चाड तिहार २०८२ को अवसरमा बुद्धनगरस्थित राजधानीको आरम्भ बकिटमा पत्रकार सम्मेलन गरि जावलाखेलको खेल मैदानमा फूल प्रदर्शनी गर्ने भएको छ। 'रोपेर फूल गोदावरी, सजाऔं घर आँगन वरिपरि' भन्ने मूल नाराका साथ '१८औं गोदावरी फूलको प्रतियोगितात्मक प्रदर्शनी (२०८२)' यही २९ असोजदेखि २ कात्तिकसम्म ललितपुरको जावलाखेलस्थित खेल मैदानमा आयोजना गरिने फ्यानका उपाध्यक्ष तथा मेला संयोजक सुमन महर्जनले जानकारी दिए। यसपालि तिहारमा अनुमानित देशभर ४५ लाख माला खपत हुने अनुमान गरिएको छ। पुष्प व्यवसायीहरूको छाता संगठन नेपाल फ्लोरिकल्चर एसोसिएसन (फ्यान) ले नेपालमा फूलखेतीमा देखिएको आकर्षणका कारण बजार माग अनुसार ९० प्रतिशत स्वदेशी फूलका उत्पादनले थगने जनाएको छ। तिहार आउन अब एक सातामात्र बाँकी छ। तिहारलाई किसानले फूल टिप्न र माला बुन्न थालिसकेका छन्। फ्यान अध्यक्ष राजेशभक्त श्रेष्ठ यस वर्ष तिहारका लागि सयपत्री, मखमली, गोदावरी लगायत फूलका मालामा नेपाल आत्मनिर्भर भएको बताउँछन्।

यस वर्ष नेपालमा ४० लाख थान सयपत्री माला, ५ लाख ५० हजार थान मखमली माला, ५० हजार गोदावरी माला र २० हजार मिक्स माला खपत हुने देखिएको छ। त्यसमध्ये मिक्स मालाका लागि आवश्यक पर्ने गुलाफ लगायत फूल भने आयातमा भर पर्नुपर्ने देखिन्छ। 'धेरै नेपाली घरघुरीले विशेषगरी ग्रामीण क्षेत्र र शहरका काँठ क्षेत्रमा पनि व्यक्तिगत प्रयोगका लागि आफ्नै फूल उत्पादन गरेका छन्,' अध्यक्ष श्रेष्ठले भने, 'युरोप, अमेरिका र खाडी मुलुकमा रहेका नेपाली समुदायलाई २ लाख थान मखमली माला निर्यात हुन्छ।' तिहारका लागि सयपत्री लगायत अन्य फूल मुख्यतया प्रमुख सहर क्षेत्रका उपभोक्ताले मात्र किनेर प्रयोग गर्ने गरेको पाइएको छ। फूल र मालाको ठ्याकै मूल्य यति नै पछि भन्न नसकिने फ्यान महासचिव हिरामणि शर्मा बताउँछन्। उनका अनुसार सिधै फूल बिक्री नगरी विभिन्न तरिकाले सजाएर मूल्य अभिवृद्धि (भ्यालु एड) गरेर बजार ल्याइने भएकाले मूल्यमा फरक पर्न सक्छ। यद्यपि, थोक मूल्य अनुमानित रूपमा सयपत्री मालाको ८० देखि ८५ रुपैयाँ र मखमली मालाको ४० देखि ४५ रुपैयाँ छ। यसमा भ्यालु एड भएर उपभोक्ताले किन्दा केही महँगो पर्ने निश्चित छ। महासचिव शर्मा फूलको बजार मूल्य निर्धारण

गर्दा त्यसको प्रकार र थपिने सजावटका सामग्रीमा निर्भर रहने बताउँछन्। मिश्रित मालाको खुद्रा मूल्य प्रतिमाला ३ सयदेखि १ हजार रुपैयाँसम्म पर्न सक्ने उनले बताए। यस्तै गोदावरी फूलको माला भने उपभोक्ताको रोजाइ अनुसार १ हजारबाट शुरु भएर ३ हजार रुपैयाँसम्म पर्ने फ्यानको अनुमान छ।

'सिधै फूल बिक्री गर्नुको सट्टा माला बनाउँदा विभिन्न तरिकाले सजाउने र अन्य सामग्री जोडेर माला तयार पारिने भएकाले यसको मूल्यमा फरक पर्छ,' उनले भने, 'थोक मूल्यमा केही कम भए पनि त्यसमा गरिने अतिरिक्त काम र सजावटले अन्तिम खुद्रा मूल्य बढाउँछ र उपभोक्ताले केही महँगो तिर्नुपर्ने हुन्छ।'।

मालाको मानक लम्बाइ ३ फिटको हुने र यसैलाई मूल्य निर्धारणको आधार मानिन्छ। यद्यपि, केही किसानले ८(९ फिटसम्मका माला पनि बनाउने गरेको उनले उल्लेख गरे।

खुद्रा मूल्यका सन्दर्भमा सयपत्री सादा मालाको १ सय २० देखि १ सय २५ रुपैयाँ र मखमली माला ८० देखि ८५ रुपैयाँसम्म पर्ने फ्यानले जनाएको छ।

फूलमा आत्मनिर्भर :

नेपाल अहिले फूल उत्पादनमा ९० प्रतिशत आत्मनिर्भर बनेको महासचिव शर्मा बताउँछन्। बाँकी १० प्रतिशत माग पूरा गर्न मिश्रित मालाका लागि गुलाफजस्ता केही फूल आयात गर्नुपर्ने र अपुग भए स्थानीय रैथाने वा जंगली फूल प्रयोग गरिने उनको भनाइ छ। आयात गरिने फूल कानुनी प्रक्रिया पुऱ्याएरै भित्त्याइने उनले स्पष्ट पारे।

सरकारले २०७० देखि २०७३ सम्म लागु गरेको 'पुष्प विकास प्रवर्द्धन नीति' ले यस क्षेत्रलाई ठूलो सहयोग पुऱ्याएको छ। महासचिव शर्माका अनुसार यो नीति फ्यानकै पहलमा कार्यान्वयनमा आएको थियो।

'फ्यानले निरन्तर यस क्षेत्रको प्रवर्द्धनका लागि वकालत गर्दै आएको छ,' उनी भन्छन्, 'फूलको बढ्दो माग र आत्मनिर्भरताको आवश्यकतामा जोड दिँदै फ्यानले यस क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहित गरेको छ।'।

पहिले तरकारी लगायत अन्य खेतीमा संलग्न किसानलाई विभिन्न प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम मार्फत फूलखेतीतर्फ आकर्षित गराइ धेरै किसान पुष्प व्यवसायमा आवद्ध भएको उनको अनुभव छ।

सुस्त वृद्धिदर :

सामान्यतया नेपाली पुष्प व्यवसायको वार्षिक वृद्धिदर १० देखि १५ प्रतिशत रहने गरेको छ। तर, यस वर्ष समग्र आर्थिक क्षेत्रमा देखिएको शिथिलताका कारण पुष्प क्षेत्रको वृद्धिदरमा खासै प्रगति नदेखिएको महासचिव शर्माले बताए। यो वर्ष वृद्धिदर स्थिर वा केही कम हुन सक्ने उनको आकलन छ।

नेपालको पुष्प व्यवसायले व्यावसायिक प्रगतिको यात्रा तय गर्दै आए पनि आव २०७९/८० मा यसको निर्यात र आयात दुवै कारोबारमा कमी आएको तथ्याङ्कले देखाउँछ।

फ्यानले उपलब्ध गराएको तथ्यांक अनुसार आवश्यक वीउविजन तथा मदर प्लान्ट आयातमा देखिएका कठिनाइ यस्तो गिरावटको प्रमुख कारण हो।

२०४९ सालदेखि नेपालमा सामान्य स्तरबाट सुरु भएको पुष्प व्यवसाय हाल देशका ५२ जिल्लासम्म विस्तार भइसकेको छ। यस क्षेत्रमा १ हजार २ सय ३५ (नर्सरी ५ सय ४०, कट फ्लावर उत्पादक ९०, कट फ्लावर खुद्रा व्यवसायी १ सय ५८, पुष्प थोक व्यवसायी ६, इनपुट सप्लायर्स २५ र लुज फ्लावर उत्पादक ४ सय १६) भन्दा बढी पुष्प व्यवसायी संलग्न छन्। किसानले २ सय ७० हेक्टर क्षेत्रफलमा फूलखेती गरिरहेका छन्।

यो व्यवसायमा कुल ८ अर्ब ८३ करोड रुपैयाँभन्दा बढी लगानी भएको आकलन छ भने प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष गरी करिब ५३ हजार ५ सयभन्दा बढीले रोजगारी पाएको फ्यानले जनाएको छ।

केही अपवाद वर्षबाहेक पुष्प व्यवसायको माग र आपूर्तिमा वार्षिक १० देखि १५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै आएको थियो। तर, कोभिड(१९) महामारीका कारण यो क्षेत्र नकारात्मक असरबाट गुज्रिए पनि २०७९/८० देखि २०८०/८१ सम्म व्यवसायले गति लिएको थियो।

गत आव २०८१/८२ मा भने मुलुकको आर्थिक अवस्था कमजोर हुनु, पुष्प प्रवर्द्धन नीति कार्यान्वयन नहुनु साथै सरकारले कृषिका केही नीति (बीउविजन नियमावली, प्लान्ट क्वारेन्टिन ऐन तथा नियमावली)

परिमार्जन गरी लागु गरेका कारण आयात गरी उत्पादन गर्नुपर्ने पुष्प तथा पुष्पजन्य वस्तु लगायतमा नीतिगत समस्या भएको र यसले यो व्यवसायमा समयमै व्यवसायीले वीउविजन तथा मदर प्लान्ट आयात गर्न नसक्दा आन्तरिक फूल कारोबारमा कमी आएको छ।

नेपालमा फूल कारोबार र निर्यात कति ? फ्यानका अनुसार आव २०८०/८१ मा ३ अर्ब ६८ करोडभन्दा बढीको फूल कारोबार भएको थियो। यो कारोबार अधिल्लो आवको दाँजोमा ८.५ प्रतिशतले कम हो। त्यसबेला ३ अर्ब ३७ करोडको कारोबार भएको थियो। भन्सार विभागको तथ्यांक अनुसार आव २०८०/८१ मा पुष्प तथा पुष्पजन्य वस्तुको निर्यात कारोबार १०९.१६ प्रतिशतले बढेको थियो। त्यसबेला १ करोड २ लाख १२ हजार निर्यात कारोबार रहेकोमा २०८१/८२ मा २ करोड १३ लाख ६९ निर्यात कारोबार भएको थियो।

नेपालबाट मुख्य गरी जापान, हङकङ, अमेरिका, अस्ट्रेलिया, कतार, क्यानडा, यूई र माल्टा जस्ता देशमा पुष्प तथा पुष्पजन्य वस्तु बल्ब, ट्युबर रुट्स, क्रम, राइजम्स, जीवित विरुवा, ड्रूइ फ्लावर्स र फ्रेस फ्लावर्स निर्यात हुने गर्छ।

कति हुन्छ आयात ?

भन्सार विभागको तथ्यांक अनुसार आयाततर्फ भने गिरावट देखिएको छ। आव २०८१/८२ मा ५४.२७ प्रतिशतले फूल आयातमा कमी आई १२ करोड ७० लाख ८९ हजार रुपैयाँको पुष्पजन्य वस्तु आयात भएको थियो।

अधिल्लो आव २०८०/८१ मा २७ करोड ७९ लाख ५ हजार रुपैयाँ बराबर आयात कारोबार थियो।

नेपालमा मुख्य रूपमा जीवित विरुवा (लाइभ प्लान्ट, अनरुटेड कटिड एन्ड स्लिप), विभिन्न पुष्पको वीउविजन, फ्रेस कट फ्लावर, बल्ब र ट्युबर रुट्स आयात हुने गर्दछ। यी वस्तु भारत, नेदरल्यान्ड, जर्मनी, चीन, जापान, केन्या, थाइल्यान्ड, भियतनाम, अमेरिका, इजिप्ट, युगान्डा, बेल्जियम, इटाली, यूई, ताइवान, इजरायल लगायत देशबाट भित्रिने गर्छ।

यो प्रदर्शनी पुष्प व्यवसायको प्रवर्द्धन, समयानुसार फूलका जातीय विकास र गुणस्तरीय उत्पादनमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले आयोजना गरिएको हो।

पाँच दिनसम्म चल्ने यस प्रदर्शनीमा ८०

वटा व्यावसायिक स्टल, ३ वटा सूचनामूलक स्टल, एउटा प्रतिस्पर्धा स्टल र एउटा सेल्फी स्टल गरी कुल ८५ वटा प्रदर्शनी कक्षहरू रहनेछन्।

नेपालमा व्यावसायिक उत्पादन हुँदै आएका र भित्रिएका केही नयाँ प्रजातिका गोदावरी फूलका विरुवा सहित ४५० बढी फूलका विरुवा पनि प्रदर्शनीमा राखिने तथा बिक्री वितरण गरिनेछ।

गोदावरीका साथै यस सिजनमा फुल्ने सयपत्री, मखमली र अन्य मौसमी फूलविरुवा, वीउविजन, मलखाद र कृषि औजारसमेत प्रदर्शनीमा उपलब्ध हुने आयोजकले जनाएको छ। यस प्रदर्शनीमा ४० हजारभन्दा बढी दर्शकले अवलोकन गर्ने र १ करोड ३० लाखभन्दा बढीको व्यावसायिक कारोबार हुने आयोजकको अनुमान छ।

विशेष गरी यो प्रदर्शनी गोदावरी फूलको प्रतिस्पर्धात्मक प्रदर्शनी रहेकोले गोदावरी फूलका विविध विधामा प्रतिस्पर्धा गराई पुरस्कृत गरिने कार्यक्रमलाई पनि निरन्तरता दिइने छ।

यस अन्तर्गत प्रदर्शनीमा सहभागी नर्सरी/फर्मले उत्पादन गरेको गोदावरी फूलको ५ वटा प्रजातीमा प्रतिस्पर्धा गराइने छ। प्रतिस्पर्धा हुने गोदावरीको प्रजातिमा मिनीचर, स्पाईडर, रिफ्लेक्स, ईन्कभ र गोदावरीको कट फ्लावर रहने छ। साथै, मे लामा सहभागी भएका नर्सरी व्यवसायीलाई उत्साह थपका लागि उत्कृष्ट स्टलतर्फ पनि प्रतिस्पर्धा गराइने आयोजकले जानकारी दिएको छ।

समग्र प्रतिस्पर्धामा प्रथम, दोस्रो, तेस्रो तथा विधागत उत्कृष्ट हुने नर्सरी/फर्मलाई सिल्ड, नगद तथा प्रमाण पत्रद्वारा पुरस्कृत गरिने छ। प्रदर्शनी स्थलमै व्यवसायका क्षेत्रमा भएका नयाँ प्रविधि र उपलब्धीको जानकारी पनि प्रदान गरिनेछ।

फूल उपभोक्ताहरूलाई सजिलो र सहज बनाउन काठमाडौँ, ललितपुर महानगरपालिकाले राजधानीको विभिन्न २८ स्थानमा फूल राखेर बिक्री वितरण गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाएको छ। त्यसका लागि फ्लोरिकल्चर एशोसिएसन र महानगरपालिकाको समन्वय रहेको पत्रकार सम्मेलनमा बताएको छ।

मेलाको उद्घाटन कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव डा.गोविन्दप्रसाद शर्माले गर्नेजनाएको छ।

राष्ट्रिय खाद्य बैंकको खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर बनाउने जमर्को

काठमाडौं असोज २५, राष्ट्रिय खाद्य बैंकको पाँचौं वार्षिक साधारण सभा शनिवार भक्तपुरको हेरिटेज प्यालेसमा सम्पन्न भएको छ। वार्षिक साधारण सभाका प्रमुख अतिथि तथा शिक्षाविद् केदारनाथ श्रेष्ठले खाद्य बैंकले रैथाने बालीको संरक्षण गरि देशलाई खाद्यान्नबाट आत्मनिर्भर बनाउन जमर्को गरेको छ। त्यो विषय अत्यन्तै महत्वपूर्ण छ र यसका लागि कृषि विज्ञ, कृषि अर्थशास्त्री, र आम जनसमुदायको महत्वपूर्ण योगदान रहने बताउनु भयो। खाद्य बैंक जस्ता संस्थाहरु धेरै मात्रामा खोली देशलाई, किसानको हक हित र अधिकार अभैँ सुरक्षित हुने बताउनु भयो।

को प्रमुख अतिथि रहेको उदघाटन सत्रमा बोल्दै उप्रेतीले किसान को आली देखि उपभोक्ताको थालीसम्म भन्ने मूल नाराको साथ स्थापना भएको राष्ट्रिय खाद्य बैंक पब्लिक लिमिटेडको कृषि योग्य जमीनको खण्डीकरणलाई चकलाबन्दी गरी जीवन निर्वाहमुखी खेती प्रणालीलाई नयाँ प्रविधि, प्राङ्गारिक मल तथा उन्नत बिउ विजन प्रयोग गरी व्यावसायिक खेतीको रूपमा रूपान्तरण गर्दै रैथाने बालीनालीको संरक्षण गरी कृषि फसलको उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने बैंकको प्रयास रहँदै आएको बताए।

सभामा बैंकका संस्थापक अध्यक्ष शंकरनाथ उप्रेतीले आफूहरूको सपनाले मूर्तरूप लिन थालेको बताउँदै हालसम्मको प्रगति र आगामी योजनाबारे जानकारी गराएका थिए।

उनले बैंकले हालसम्म गरेका कामहरूका बारे पनि लिखित विवरण पेश गरे।

हालसम्म १ हजार २० जना शेयर सदस्य रहेको बैंकको पुँजी एक अर्ब पुगेको र आर्थिक वर्ष ०८२/०८३ मा ७० करोडको प्रमोटर र ३० करोडको सर्वसाधारण शेयर वितरण गर्ने गरी ग्लोबल क्यापिटल आइएमइसँग आइपिओमा जाने सम्झौता भएको जानकारी दिए। यस्तै ललितपुर जिल्लाको एकान्तकुना, कुसुन्तिको साढे चार आनामा बनेको साढे तिन तले घर ५ करोड ५० लाखमा खरिद गरी आफ्नो केन्द्रीय कार्यालयको स्थायी निजी भवन स्थापित गरेको र निजी भवनमा ३ महिना भित्र केन्द्रीय कार्यालय स्थापित गरिने पनि उनले साधारण सभालाई जानकारी दिए।

कार्यक्रममा विशेष अतिथि पूर्वगभर्नर दीपेन्द्रबहादुर क्षेत्रीले कतिपय करपोरेट संस्थाहरु साधारण सभा गर्न नसकेर भागेर हिड्नु परेको अवस्थाम छ। ढिलै भएपनि खाद्य बैंकले साधारण सभा सम्पन्न गरेको छ। अब आइपिओमा जाने कुराले यसको उचाई बढ्ने बताउनु भयो।

पोषणविद् डा.अरुणा उप्रेतीले शारिरिक रूपमा मात्र नभई मानसिक रूपमा नै स्वास्थ्य रहनु पर्ने बताउनु भयो। उप्रेतीले स्वास्थ्य

भोजन विना मानिस स्वास्थ्य रहन नसक्ने बताउँदै भोजन भनेको पेट भर्ने मात्र होइन, संस्कृति र राजनीतिक सँग पनि सम्बन्धित छ। वृद्धि भ्रष्ट राजनीतिकका कारण कृषि स्वास्थ्यको कुरा कहिल्यै स्वास्थ्य मन्त्रालयमा पुगेन। पोषण राजनीतिक मुद्दा हो। सैनिक, प्रहरी मानसिक रूपमा कमजोर रह्यो भने लड्न सक्दैन। जेन्जी पुस्ता कति स्वास्थ्यकर छ ?

रामपुर विश्व विद्यालयका पूर्व भि.सी कैलाशनाथ प्याकुरेल राष्ट्रिय खाद्य बैंकले गरेको काम सरकारले गर्नु पर्ने बताउँदै खाद्य बैंकको अवधारणालाई सबैले साथ दिनु पर्ने बताउनु भयो।

एमनेष्टी इन्टरनेशनलका पूर्व अध्यक्ष सूर्यबहादुर अधिकारीले आफ्नो सर्लाहीको २१ का जमीन शेयरको रूपमा खाद्य बैंकलाई उपलब्ध गराउने बताउँदै खाद्य बैंकले परिकल्पना गरेको योजनामा आफू सक्रिय भएर लाग्ने बताउनु भयो।

साधारण सभामा प्राविधिक विज्ञ सन्तोष प्रसाई, संदिप पौडेल, नेप्सेका पूर्व अध्यक्ष प्रा.डा जीवनाथ धिताल र विषयगत प्रस्तुति राखेका थिए। साधारण सभाले सञ्चालक समितिको नयाँ कार्यसमिति चयन गरेको छ।

उक्त नयाँ सञ्चालक समिति चयन गरेको छ। सभाले अध्यक्षमा किशोर कुमार प्रधान, सञ्चालक सदस्यहरुमा प्राडा भरत पहरी, प्रा.डा.मोहन प्रसाद पन्थी, दुर्गा कुमार थापा, डा.हरिकृष्ण दहाल, सुर्यबहादुर अधिकारी र पवित्रा कुमारी पोखरेल गरी ७ सदस्यीय नयाँ कार्यसमिति चयन गरेको छ। सभाले संस्थापक अध्यक्ष डा.शंकरनाथ उप्रेतीलाई सिइओको जिम्मेवारी सुम्पेको छ।

त्यसैगरी सभाले आइपिओ निष्काशन गर्ने प्रस्ताव समेत सर्वसम्मत पारित गरेको छ। कुल पुँजीको ३० प्रतिशत आइपिओ निष्काशनको लागि खाद्य बैंकले गत महिना नै आइएमइ क्यापिटल लिमिटेडसँग सम्झौता गरिसकेको छ।

Radio Program Production Workshop
for
**Indigenous Journalists working in
Indigenous Community Radio in Nepal**
November 25-27, 2022
Kathmandu

In partnership with AMARC Asia-Pacific

Supported by UNESCO Office in Kathmandu

Organized By: INDIGENOUS
Indigenous Community
Radio Network (ICRAM)

सिक्टा सिँचाइ आयोजना २० वर्षमा पनि आधा काम भएन

काठमाडौं भाद्र २१, बाँके जिल्लालाई अन्नको भण्डार बनाउँदै 'हरियो बाँके'मा रूपान्तरण गर्ने लक्ष्यका साथ दुई दशकअघि सुरु भएको राष्ट्रिय गौरवको सिक्टा सिँचाइ आयोजना अलपत्र अवस्थामा छ। किसानको खेत(खेतमा पानी पुऱ्याएर कृषिमा क्रान्ति ल्याउने भन्दै आयोजना अघि बढाएको २० वर्ष पुगेको छ। तर कहिले सम्पन्न हुने टुंगो

केही शाखा नहर निर्माण भए पनि यसबाट करिब २२ हजार हेक्टरमा सिँचाइ भइरहेको दवाडीको भनाइ छ। 'नहरको गुणस्तर, पानी चुहावट र डिजाइनका विषयमा पटक-पटक प्रश्न उठ्ने गरेको छ। आयोजनाको शाखा र उपशाखा नहरहरूको सञ्जाल निर्माणको काम अबै सुस्त छ, जसले गर्दा किसानहरूले मूल

पश्चिम मूल नहर ५० किलोमिटरमा ४५.२५ किलोमिटर बनेको छ। शाखा र उपशाखा नहरतर्फ पश्चिममा २३३ किलोमिटर लक्ष्यमा ७७.५९ किलोमिटर मात्रै निर्माण भएको छ।

आयोजनाको लागत चार गुणाले बढ्यो आर्थिक वर्ष २०६१/६२ मा १२ अर्ब ८० करोडको लागतमा सुरु भएको आयोजना २० वर्षमा चार गुणा बढेर ५२ अर्ब ८९ करोड रुपैयाँ पुगेको छ। विभागका महानिर्देशक बरालका अनुसार २० वर्षको लामो अवधिमा आयोजनाको भौतिक प्रगति ४५ प्रतिशत पनि पुगेको छैन। आयोजनाको प्रगति हेर्दा राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको नाममा हरेक वर्ष राज्यले लगानी गर्ने तर प्रतिफल दिन नसक्ने अवस्था छ।

आयोजना सम्पन्न हुने संशोधित मिति आर्थिक वर्ष २०८९/९० तोकिएको छ। त्यस अवधिमा पूरा भएमा आयोजनाको कुल अवधि २७ वर्ष पुग्नेछ।

यो पनि

सिक्टा सिँचाइ आयोजनालाई केही टाठावाठाले दुहुनो गाई बनाए
सिक्टा सिँचाइ आयोजनालाई केही टाठावाठाले दुहुनो गाई बनाए
कहाँ चुक्यो सिक्टा ?

आयोजनाको ढिलाइ कुनै एउटा कारणले मात्र भएको होइन। यो प्राविधिक, प्रशासनिक, कानुनी र प्राकृतिक समस्याहरूको एक जटिल जालोमा जेलिएको सरकारले नै स्वीकार गरेको छ। ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयकी जलस्रोत सचिव दवाडी विभिन्न चुनौतीका कारण आयोजना अघि बढ्न नसकेको बताउँछिन्। अदालती प्रक्रियाको उल्झनका कारण पनि एउटा भएको उनको भनाइ छ। आयोजनासँग सम्बन्धित मुद्दाहरू लामो समयदेखि अदालतमा विचाराधीन छन्। अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले दायर गरेको भ्रष्टाचार मुद्दाको फैसलामा भएको ढिलाइले आयोजनाको आगामी कार्ययोजना र निर्णय प्रक्रियामा प्रत्यक्ष असर पारेको दवाडी बताउँछिन्।

मन्त्रालयका अनुसार सिक्टाको सवैभन्दा ठूलो र अनौठो चुनौती घुलनशील माटो हो। नहर निर्माण क्षेत्रको माटो पानीको सम्पर्कमा आउनेवित्तिकै घुल्ने र बग्ने प्रकृतिको छ, जसले निर्माण गरिएका संरचनाहरू बारम्बार भत्किने र भासिने गरेका छन्। यो समस्याले नहरको दिगोपनमाथि नै प्रश्न उठाएको छ। सिँचाइ विभागका

छैन।

सिक्टा सिँचाइ आयोजना आर्थिक वर्ष २०६१/६२ मा स्थापना भई २०६२/६३ बाट निर्माण सुरु भएको हो, तर अहिलेसम्म आइपुग्दा जम्मा ४४.२३ प्रतिशत मात्रै भौतिक प्रगति भएको छ।

राष्ट्रिय गौरवका रूपमा अघि बढाएको सिक्टा सिँचाइ आयोजना अनगिन्ती समस्या, विवाद र अनिश्चितताको भुमरीमा फसेको केही समयअघि संसदीय समितिमा ऊर्जा मन्त्रालयले नै स्वीकार गरेको छ।

ऊर्जा जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयकी जलस्रोत सचिव सरिता दवाडी सिक्टा आयोजनाको ढिलाइ कुनै एउटा कारणले मात्र नभई धेरै समस्याले अघि बढ्न नसकेको बताउँछिन्।

आयोजनाले पूर्वी मूल नहरतर्फ ५३ किलोमिटरमध्ये ३७ किलोमिटर निर्माण सम्पन्न भई करिब ४ हजार हेक्टरमा मात्र सिँचाइ पुगेको उनी बताउँछिन्। सिँचाइ आयोजनाको लक्ष्य ४३ हजार हेक्टर हो। पश्चिमतर्फ ५० किलोमिटरको मूल नहर र

नहर बनेर पनि खेतमा पानी पाउन सकेका छैनन्,' उनी भन्छिन्।

सिँचाइ विभागका महानिर्देशक मित्र बराल बाँके जिल्लालाई हरियो क्षेत्र बनाउने सपना बोकेको यो आयोजना सुरुदेखि नै विवाद र चुनौतीबाट गुज्रिँदै आएको स्वीकार गर्छन्। 'करिब ४३ हजार हेक्टर जमिनमा सिँचाइ पुऱ्याउने लक्ष्य राखेको यो आयोजनाको भौतिक प्रगति उत्साहजनक छैन,' उनी भन्छन्।

उनका अनुसार आयोजनाको शाखा र उपशाखा नहरहरूको सञ्जाल निर्माणको काम अबै सुस्त छ। जसले गर्दा किसानहरूले मूल नहर बनेर पनि खेतमा पानी पाउन सकेका छैनन्।

सिँचाइ विभागले दिएको जानकारी अनुसार आयोजनाको कुल भौतिक प्रगति ४४.२३ रहेको छ भने वित्तीय प्रगति ४२.३३ प्रतिशत छ।

यस्तै आयोजनाको पूर्वी मूल नहर ५३.५ किलोमिटर लक्ष्यमा ४४.९० किलोमिटर निर्माण भएको विभागले जनाएको छ।

महानिर्देशक बराल यसको समाधानका लागि घुलनशील नहुने माटो र उपकरण प्रयोग गरेर क्षति न्यूनीकरणको प्रयास गरिए पनि यो समस्या पूर्णरूपमा समाधान हुन नसकेको बताउँछन् ।

समयसापेक्ष जग्गा प्राप्ति सम्बन्धी ऐन तथा नियमावलीको अभावमा जग्गा अधिग्रहणको प्रक्रिया भन्कटिलो, विवादित र लामो समय लाग्दा आयोजना तीव्र गतिमा अधि बढ्न नसकेको सचिव दवाडी बताउँछन् ।

स्थानीय स्तरमा मुआब्जाको विवाद, प्रक्रियागत ढिलाइ र सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वयको अभावले निर्माण कार्यलाई पटकपटक रोकेको छ ।

त्यस्तै, निर्माण सामग्रीको अभावका कारण पनि काममा बाधा पुगेको मन्त्रालयको दावी छ । आयोजनालाई चाहिने बालुवा, गिट्टी जस्ता नदीजन्तु पदार्थको उत्खननमा हरेक वर्ष असारदेखि कात्तिकसम्म प्रतिबन्ध लाग्ने गर्छ । यस अवधिमा काम ठप्प हुँदा आयोजनाको कार्यतालिका प्रभावित हुने गरेको छ ।

आयोजना क्षेत्रमा अतिक्रमण बढ्दै गएको छ । उचित भू-उपयोग योजना नहुँदा कृषि भूमि खण्डीकरण हुन नदिन पहल भएको बताइए पनि यसको ठोस कार्यान्वयन देखिँदैन । नहरको क्षेत्रमा हुने अतिक्रमण हटाउन लामो र भन्कटिलो प्रक्रिया पार गर्नुपर्दा पनि काममा ढिलाइ भएको मन्त्रालयको भनाइ छ ।

ठेक्का प्रक्रियामा विवादले थप अन्योल सिक्टा सिँचाइ आयोजनाको मूल नहर र अन्य संरचना बनाउन ठेक्का प्रक्रियामा समेत निरन्तर रूपमा विवाद हुँदै आएको छ । मूल नहरबाट १८ क्युमेक्स (हजार लिटर प्रतिसेकेन्ड) पानी डडुवा नहरमा खसालेर करिब ४६ किलोमिटर लामो डडुवा शाखा नहर निर्माणका लागि आयोजनाले दुई प्याकेजमा ठेक्का लगाएको थियो । तर विवाद भयो ।

पहिलो प्याकेजमा मूल नहरबाट डडुवा शाखा नहरमा पानी भार्न आवश्यक पर्ने करिब २५ किलोमिटर नहर निर्माणको काम १ अर्ब ३८ करोड ४५ लाख रुपैयाँमा ३६ महिनामा काम सम्पन्न गर्ने गरी हाई हिमालय आरएससी जेभी छनोट भएको थियो । आयोजनाले गरेको लागत इस्टिमेटभन्दा १ दशमलव ८१ प्रतिशत कम रकम कबोल गरेर हाई हिमालय आरएससी जेभीले ठेक्का हात पारेको थियो ।

डडुवा शाखा नहरका दुई प्याकेज निर्माण गरी १६ हजार हेक्टर जमिनमा बाँह्रमास भरपर्दो सिँचाइ सुविधा पुऱ्याउने लक्ष्यका साथ आयोजनाले दोस्रो पटक २०८१ पुस १ मा ३० दिनको म्याद दिएर टेण्डर आह्वान गरेको थियो । तर टेन्डर प्रक्रियामै आपत्ति जनाउँदै निर्माण व्यवसायीहरूले हाइड्रोपावर कम्पनीमा काम गरेको अनुभवलाई मान्यता दिएर टेन्डर प्रक्रियामा सहभागी गराउनुपर्ने माग राखेर सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयदेखि अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगसम्म उजुरी गरेका थिए ।

निर्माण व्यवसायीहरूको उजुरीपछि २०८१ माघ १ गते खोल्नुपर्ने टेन्डर भन्दै तीन हप्ता ढिलो गरी माघ २५ गते मात्र खुलाइएको थियो ।

निर्माण व्यवसायीहरूको माग आंशिक रूपमा माग सम्बोधन भएपछि ११ निर्माण व्यवसायी टेन्डर प्रक्रियामा सहभागी भएका थिए । तर टेण्डर प्रक्रियामा मन्त्री र कर्मचारीहरूको कर्मिसनको खेल भएको भन्दै थप विवाद बढ्दा ठेक्का स्वीकृत प्रक्रिया लम्बिएको थियो ।

२०७३ असार ६ मा सिक्टा सिँचाइ आयोजना र कोस्टल पप्पु जेभीबीच २०७३ असार १२ देखि काम सुरु गरी २०७५ पुस ४ सम्म पूरा गर्ने सम्झौता थियो ।

तर डडुवा नहर निर्माणका लागि ९८ करोड ८१ लाखमा ठेक्का सम्झौता भए पनि आयोजना र निर्माण व्यवसायी नहर निर्माणको कामलाई अलपत्र पारेर मुद्दा मामिलामा लागेपछि २०७४ चैत २८ देखि नहर निर्माणको काम ठप्प भएको थियो । उच्च अदालत तुलसीपुरको नेपालगञ्ज इजलास, मध्यस्थता परिषद, उच्च अदालत पाटन हुँदै सर्वोच्च अदालतमा दायर भएका आठ फरक(फरक) मुद्दाको अन्तिम टुंगो नलाग्दा नहर निर्माणको काम अवरुद्ध भएको थियो । अहिले सिँचाइ विभागको प्रयासपछि मुद्दामा सहजीकरण भएको छ ।

अर्थ मन्त्रालयबाट नेपाल सरकारकै स्रोतमा गत वर्ष करिब २ अर्ब ५० करोड बजेट उपलब्ध गराउने सुनिश्चितताका गरेसँगै २ वटा प्याकेजमा ३६ महिनामा निर्माण सम्पन्न गर्ने २०८१ पुस १ गते टेन्डर आह्वान गरिएको थियो ।

साढे दुई अर्बको ठेक्काका लागि मन्त्रीलाई समेत तीन प्रतिशत कमिसन दिएको भनेर खबर समेत सार्वजनिक भएका थिए ।

किसानका दुःख कहिले हट्ने ? सिँचाइ सुविधा नहुँदा बाँकेका किसानलाई

सुख्खा र खडेरीका कारण खेतीबाट लागत खर्च उठाउनै मुस्किल पर्छ । त्यसैले खेतबारी बाँभै राखेर भारतबाट खाद्यान्न किनेर उनीहरू जीविकोपार्जन गर्न बाध्य छन् ।

किसानको समस्या र पीडा बुझिदिने कर्मचारी र नेता नहुँदा धेरै दुःख पाएको सिक्टा सिँचाइ आयोजना जल उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष शालिकराम डाँगी बताउँछन् ।

सिक्टा आयोजना पश्चिम तराईको आर्थिक समृद्धिको मेरुदण्ड र राष्ट्रिय गौरवको प्रतीक हो । तर दुई दशक लामो यात्रामा यो आयोजना स्वयं राज्यको कमजोर व्यवस्थापन, नीतिगत अदूरदर्शिता र प्राविधिक असफलताको स्मारक बन्न पुगेको छ ।

सिक्टा सिँचाइमा भ्रष्टाचार : पूर्वमन्त्री विक्रम पाण्डेविरुद्धको मुद्दा सर्वोच्चको न्यायिक परीक्षणमा

काठमाडौं । राष्ट्रिय गौरवको आयोजना अन्तर्गत सिक्टा सिँचाइ आयोजना निर्माणमा भ्रष्टाचार भएको भनी अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले दायर गरेको ८ अर्बको भ्रष्टाचार मुद्दा सर्वोच्चको न्यायिक परीक्षणमा पुगेको छ ।

विशेष अदालतले आयोजना अन्तर्गत निर्माण भएको नहरको माटोलाई दोषी देखाउँदै पूर्वमन्त्री एवं सांसद विक्रम पाण्डेसहित सबै प्रतिवादीलाई सफाइ दिएपछि असन्तुष्ट भएको अख्तियारले सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन दिएको थियो । सर्वोच्चले अख्तियारको पुनरावेदन निवेदनलाई गम्भीर रूपमा लिँदै न्यायिक परीक्षणमा लिने आदेश गरेको हो ।

सर्वोच्च अदालतले यो मुद्दामा 'विशेष अदालतबाट भएको फैसला प्रमाण मूल्याङ्कनको रोहमा विचारणीय भइ फरक पर्न सक्ने देखिँदा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १४०(४) बमोजिम प्रतिवादीहरूलाई म्याद पठाइ भिकाइ नियमानुसार पेस गर्नु' भनी आदेश गरेको छ ।

न्यायाधीशद्वय तिलप्रसाद श्रेष्ठ र सुनिलकुमार पोखरेलको इजलासले गरेको यो आदेशमा विशेष अदालतबाट भएको फैसलामा पुनरवलोकन हुन सक्ने पाँच आधार देखाएको छ । सर्वोच्चले विशेष अदालतबाट भएको फैसलामा अख्तियारद्वारा उठाइएका प्रश्नमध्ये केहीलाई टेकेर यी आधार निर्माण गरी न्यायिक परीक्षणमा लाने आदेश गरेको हो ।

विशेष अदालतबाट सिक्टा सिँचाइ आयोजनाका सम्बन्धमा भएको फैसलामा माटोलाई दोषी देखाउँदै व्यक्तिलाई सफाई दिएपछि आलोचना भएको थियो। सांसद पाण्डे 'क' वर्गका शक्तिशाली ठेकेदार भएका कारण उनलाई सफाई दिइएको भनी आलोचना हुन थालेपछि अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले २०७९ चैत २२ गते सर्वोच्चमा पुनरावेदन दर्ता गरेको थियो। अख्तियारले विशेष अदालतको फैसला त्रुटिपूर्ण हुनुका साथै माटोलाई दोष देखाएर भ्रष्टाचारबाट उन्मुक्ति पाउन नसक्ने जिकिर पुनरावेदनमा गरेको थियो।

विशेष अदालतले सिक्टा सिँचाइ आयोजनामा भ्रष्टाचारसम्बन्धी मुद्दाका आरोपित पाण्डे लगायत सबै प्रतिवादीलाई २०७९ असार ५ मा सफाई दिएको थियो। विशेष अदालतले ठेकेदारको लापरबाही नदेखिएको भन्दै पाण्डेलाई सफाई दिएको थियो। निर्माण सकिए लगत्तै भत्केको नहर मर्मत सम्भार गर्दा सरकारको १ करोड १२ लाख ४७ हजार रुपैयाँभन्दा बढी खर्च भएपछि कमसल काम गरी भ्रष्टाचार गरेको भन्दै अख्तियारले मुद्दा दायर गरेको थियो।

पूर्वमन्त्री एवं बहालवाला सांसद जोडिएको भ्रष्टाचार मुद्दा एक तह माथि लगेर न्यायिक परीक्षण गर्ने परम्परा अनुसार अख्तियारले यो मुद्दालाई सर्वोच्च अदालतमा पुऱ्याएको थियो। करिब ९ महिनापछि सर्वोच्चमा यो मुद्दा सुनुवाइ हुने पालो परेको थियो। पुस १९ गते न्यायाधीशद्वय श्रेष्ठ र पोखरेलको इजलासमा १० नम्बरमा यो मुद्दाको पेसी परेको थियो। न्यायाधीशद्वयले भ्रष्टाचारको ठुलो मुद्दा भएकाले प्रत्यर्थी भिकाउने (विपक्षीलाई बोलाउने) आदेशसँगै न्यायिक परीक्षणलाई अघि बढाउने आदेश गरेका थिए।

विशेषको फैसला सदर गर्ने कि त्यसलाई परीक्षण गर्ने भन्ने बहस चलिरहँदा सरकारी पक्षको तर्कलाई स्वीकार गर्दै सफाई दिने तल्लो अदालत(विशेष)को फैसला परीक्षण हुने आधारहरू समेत उल्लेख गरी सर्वोच्चले आदेश गरेको हो।

'यसमा फिजिविलिटी अध्ययन प्रतिवेदनको आधारमा विस्तृत अध्ययन गरी डिजाइन नगरिएको र उक्त क्षेत्रको माटो कमजोर रहेको कुरा प्रतिवेदनहरू मै स्पष्ट उल्लेख भइरहेको प्रतिवेदनबाट देखिन्छ,' सर्वोच्चको आदेशमा भनिएको छ।

सर्वोच्चले यस्तो जानकारी निर्माण गर्नु अघि नै थाहा भएको अवस्थामा कसरी ठेक्का

लगाउनेदेखि निर्माणको काम भयो भनी आदेशमा प्रश्न उठाएको छ।

विशेषको फैसला परीक्षणमा सर्वोच्चले टेकेका पाँच आधार

१. माटो कमजोर रहेको देखिएकोमा वाटर टाइट गरी पानी चुहावट नहुने गरी निर्माण गरिनुपर्नेमा सो बमोजिम भएको नदेखिएको,
२. माटो परीक्षण सम्बन्धी प्रावधानहरू सम्भौतामा नराखी ठेक्का सम्भौता गरिएको,
३. निर्माण हुनासाथ गरिएको अध्ययनबाट नहरको संरचना चर्केको,
४. टर्फिन उप्केको जस्ता त्रुटिपूर्ण निर्माण भएको देखिइ नेपाल सरकारलाई हानि नोक्सानी पुऱ्याउने कार्य भएको

५. प्रतिवादीहरूले आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहऱ्याइ विशेष अदालतबाट भएको फैसला प्रमाण मूल्याङ्कनको रोहमा विचारणीय भइ फरक पर्न सक्ने।

के थियो विशेषको फैसला ?

विशेष अदालतले २०७९ असार ५ गते यो विवादमा फैसला सुनाएको थियो। विशेष अदालतले 'देवानी दायित्वको विषयमा भ्रष्टाचारको आरोप स्थापित हुन नसक्ने' भन्दै आरोपितहरूलाई सफाई दिएको थियो। 'देवानी दायित्वका सन्दर्भमा कानून बमोजिम हुने नै हुँदा अख्तियारले भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलाप भयो भनी आरोप लगाएको थियो' फैसलामा भनिएको थियो, 'त्यो पुष्टि हुने आधार र कारण नदेखिएको हुँदा भ्रष्टाचार हुने ठहर भएन, प्रतिवादीहरूले सफाई पाउने ठहर्छ।'।

विशेष अदालतका तत्कालीन अध्यक्ष श्रीकान्त पौडेल, न्यायाधीशहरू रमेशकुमार पोखरेल र यमुना भट्टराईको इजलासले सफाई दिने फैसला सुनाएको थियो।

विशेष अदालतले सिक्टाको मूल नहरको सम्भाव्यता अध्ययन, डिजाइन, सम्भौता, नहर निर्माणको समयसम्म घुलनशील माटोका बारेमा थाहा नभएको उल्लेख गरेको थियो। घुलनशील माटो भएका कारण नहर भत्केको भन्दै विशेषले आरोपित सबैलाई सफाई दिइएको थियो।

आयोजना अनुसन्धानका क्रममा भिकाइएका कागजात नदेखाइएको र विधिप्रक्रिया समेत पालना नगरी डिजाइन गरेको दाबी पुग्न नसक्ने विशेषले भनेपछि अख्तियारले त्यो तर्कलाई अस्वीकार गर्दै सर्वोच्चमा पुनरावेदन दर्ता गरेको थियो। अख्तियारले तटबन्ध बनाउँदा माटो घुलनशील थियो भनेर पन्छिन नपाइने

जिकिर पुनरावेदन निवेदनमा गरेको थियो। प्रमाणको विश्लेषण नै नगरी सफाई दिनेगरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण रहेकाले बदर भइ राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टीबाट प्रतिनिधि सभा सांसद भएका विक्रम पाण्डेसहित २१ जना प्रतिवादीलाई नै दोषी ठहर गर्नुपर्ने दाबी पुनरावेदनमा गरिएको छ।

पुनरावेदन निवेदनमा पूर्वाधार निर्माणमा माटो सम्बन्धी अध्ययन हुने विश्वविद्यालयहरू तथा अनुसन्धान केन्द्रहरूका स्वतन्त्र विशेषज्ञहरूसँग नबुझी, स्वतन्त्र विज्ञ संलग्न समितिबाट जाँचबुझ नगराई, स्वदेशी(विदेशी विज्ञहरूबाट भएका सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनलाई बेवास्ता गरी विशेषले फैसला सुनाएको दाबी गरिएको थियो।

विशेषको फैसलाविरुद्ध अख्तियारले सर्वोच्चमा पुनरावेदनको तयारी गरिरहेको समयमा पाण्डे सहरी विकासमन्त्री भएका थिए। उनी सहरी विकासमन्त्री भएका बेला स्वार्थको द्वन्द्व भएको भन्दै निकै विरोध पनि भएको थियो।

चितवन निर्वाचन क्षेत्र ३ बाट निर्वाचित पाण्डे कालिका कन्स्ट्रक्सन जेभीका प्रमुख तथा 'क' वर्गका ठेकेदार हुन्।

आयोजनामा भ्रष्टाचार गरेको आरोपमा अख्तियारले पाण्डेसहित २१ जनाविरुद्ध ८ अर्ब रूपैयाँ बढी बिगो माग दाबीसहित २०७५ मंसिर २१ गते विशेष अदालतमा मुद्दा दर्ता गरेको थियो।

अख्तियारले पाण्डेविरुद्ध मात्रै २ अर्ब १३ करोड ७६ लाख रूपैयाँ बिगो माग दाबी गर्दै मुद्दा चलाएको थियो। मुद्दा दर्तापछि एक वर्ष फरार सूचीमा रहेका पाण्डेले पछि विशेष अदालतमा ४ करोड रूपैयाँ धरौटी बुझाएर छुटेका थिए।

बनाउँदा बनाउँदै भत्केको मूल नहर डिजाइनमै त्रुटि भएको ठहर अख्तियारले गरेको थियो। आयोजनामा खटिएका प्राविधिक, कन्सल्टेन्ट, निर्माण व्यवसायीले अनुगमन नगर्दा गुणस्तरहीन काम भएकाले बनाउँदा बनाउँदै नहर भत्केको ठहर अख्तियारको थियो।

निर्माण व्यवसायी, सिँचाइ विभाग, आयोजनाका कर्मचारीको मिलेमतोमा नहर बनाउँदा कमसल सामग्री राखिएको, अनिवार्य गुणस्तर परीक्षण प्रावधान समेत ठेक्का

बाँकी २७ पृष्ठ

सिक्टा सिँचाई

सम्भौताका कागजातमा उल्लेख नगरिएको अख्तियारको दाबी थियो। मुद्दामा

नेपालमा रोजमेरी खेतीको सम्भावना

डा.सुरेन्द्रलाल श्रेष्ठ डा.मञ्जुदेवी कार्की

परिचय रोजमेरी (Rosemary) एउटा बहुवर्षीय (Mint-Labiaceae) परिवारमा पर्ने सदाबहार वनस्पति फल हो। यसको वैज्ञानिक नाम (Rosemarinus Officinalis) हो। यसको उत्पत्ति भूमध्यरेखामा भएको पाइन्छ तर यो सबै ठाउँमा (विश्वभरि) लगाएको पाइन्छ। प्रायः रोजमेरी भुक्ष्य क्षेत्रमा बढी लगाउने गरेको भएता पनि अहिले कम तापक्रम हुने ठाउँ युरोप र अमेरिकामा पनि लगाएको पाइन्छ। नेपालमा हालसम्म खेती गरेको पाइएको छैन। रोजमेरीको खेती इन्डियामा बढी गरेको पाइन्छ। वर्षभरि पाइने रोजमेरी मसालेदार बालीमा पर्दछ। सदाबहार हरियो रहिरहने रोजमेरी २ मिटर अर्थात् ६ फिट उचाईसम्म अग्लो हुने गरेको पाइएका छन्। यसको बोट भाडी, बासनादार र सधैं भरी हरियो भइरहने हुन्छ। यसको पात हरियो रडको सानो, लाम्चो र टुप्पामा चुच्चो हुन्छ। यसको फूल निलो, बैजनी रडको हुन्छ। रोजमेरी मुख्य गरी तेल तथा आयुर्वेदिक प्रयोजनको लागि खेती गर्ने गरेको पाइन्छ। रोजमेरीको तेल पहिलो पटक चौधौं शताब्दीमा निकालिएको थियो र त्यस समयमा रोजमेरीलाई तगभभल या जाल(नचथ ध्वतभच, कस्मेटिक सामान बनाउन प्रयोग गरिएको थियो। त्यसपछि सोहो र सत्रौं शताब्दीमा आएर पाचन कृया प्रयोगको औषधी बनाउनका लागि प्रयोग गरिएको पाइन्छ। पौराणिक समयमा रोजमेरीलाई Symbol of remembrance पनि भनिन्छ। यो मानव स्वास्थ्यको लागि लाभदायक हुने विभिन्न किसिमका तत्वहरू पाइन्छ जस्तै गर्दा मानव प्रतिरक्षा क्षमता, रक्त संचार प्रणाली उचित ढङ्गले सञ्चालन हुन मद्दत गर्छ। यसको प्रयोग दमको विरामीहरूका पाचन प्रणाली क्षमता पनि वृद्धि गर्न, स्मरण शक्ति वृद्धि गर्नका लागि पनि औषधी बनाउने गरिन्छ। यो चियाको मसला बनाउन, अत्तर बनाउन, शारिरिक दुखाई कम गर्न पनि प्रयोग गरिन्छ। आजभोलि रोजमेरीलाई कपाल उमार्ने, कपाल बढाउने औषधी बनाउन कच्चा पदार्थको रूपमा प्रयोग गरिन्छ। रोजमेरी तेलमा कारनोसल र युरीलिक एसिड पानी समावेश भएकोले यसले छालाको ट्युमर वृद्धिको उपचारमा मद्दत पुऱ्याउँदछ र छाला

क्यान्सर विरुद्ध प्राकृतिक Antioxident ले सुरक्षा दिन्छ। रोजमेरी नेपालको कृषकहरूको लागि एक नयाँ वनस्पति तथा बाली हो। यसको माग विदेशबाट आपूर्ति भइरहेको छ। यस वनस्पतिको बारेमा सोध अनुसन्धान र शिक्षा भने नेपालमा आवश्यक मात्रामा हुन सकेको छैन। केहि गैर सरकारी संस्थाले र कृषकहरूले आफ्नो तरिकाले यसको

खेतीको शुरुवात गरेको पाइन्छ। ऋक्त्भ् लभ्बी भन्ने गैर सरकारी संस्थाको अग्रसरतामा हालसम्म नेपालका २२ विभिन्न जिल्लाहरूमा विशेषगरी गोरखा, सिन्धुली, रामेछाप, दोलखा जस्ता ठाउँहरूमा यसको खेती गरेको पाइन्छ। यसको खेती गर्ने क्रममा केही प्राविधिक समस्याहरू पनि आउने गरेकोले केही अनुसन्धानको लागि राष्ट्रिय वागवानी अनुसन्धान केन्द्रले विगतका वर्षहरूमा केही अध्ययन गरी केही जानकारी यसमा उल्लेख गर्न कोशिस गरिएको छ। यसको खेती वृद्धि गराउनको लागि यसको उत्पादन तथा प्रशोधन प्रविधिमा विकास गर्नु जरुरी देखिन्छ। हुन त नेपालमा रोजमेरी बजारको राम्रो सम्भावना छ तर रोजमेरी खेतीबाट कृषकहरूले ठूलो उपलब्धी भने हासिल गर्न सकेका छैनन्। नेपालमा अझै पनि यसको खोज अनुसन्धान र रोजमेरीको बारेमा जनचेतना फैलाउन आवश्यक छ। त्यसैले रोजमेरीको उत्पादन तथा बजार व्यवस्थापनमा टेवा दिनको लागि यसको खेती गर्दा लाग्ने गरेको लागत र यसबाट

हुने आम्दानीको विवरण समेत केही हदसम्म संकलन गरेर यसमा दिने कोशिस गरिएको छ।

हावापानी :

यो एक शितोष्ण क्षेत्रमा हुने वनस्पति हो जसले जाडो सहन सक्दछ। यसलाई लामो समयसम्म कम तापक्रम हुने स्थानमा यसको खेती गर्न सकिदैन। यो वनस्पतिको

वृद्धिको लागि २०(२५) से उपयुक्त तापक्रम चाहिन्छ। राम्रोसँग पानी निकास हुने जग्गामा खेती राम्रो हुन्छ र अत्याधिक पानी पर्ने र पानी जम्ने जग्गामा यसको खेती सम्भव हुँदैन। यसलाई वार्षिक वर्षा ५५० मि.मि. चाहिने गर्दछ। यसको

विरुवा लगाउने बेलामा प्रशस्त मात्रामा सिँचाई आवश्यक पर्ने भएतापनि जरा राम्रोसँग विकास भएपछि भने मौसम अनुसार सिँचाई व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ। भारतमा यो खेती हिमाञ्चल प्रदेश, जम्मु कश्मीर उत्तराखण्डमा विस्तार भएको पाइन्छ।

माटो :

रोजमेरी जुनसुकै माटोमा पनि लगाउन सकिन्छ तर बढी उत्पादन लिनको लागि प्रशस्त प्राङ्गारिक पदार्थ भएको पानी नजम्ने बलौटे दुमट माटो हुनुपर्छ। माटोको पि.एच ५.५-८.० उपयुक्त पि. एच हो।

जातहरू (arieties)

अहिले विभिन्न देशहरूमा विभिन्न जातहरू लगाउने गरिएका छन् भने यी निम्न लिखित जातहरू प्रचलनमा छन्।

१. Pink Majorca (Trailing)
२. Arpa Albilorus Rosemary (Upright)
३. Tusean Blue (Upright)
४. Salem (Upright)
५. Creeping Rosemary (Trailing)
६. Santa Barbara (Semi-Up)

- right)
 ७. White Rosemary (Upright)
 ८. Spiu-Islands (Upright)
 ९. Blue Boy (Dwarf trailing)
 १०. Miss Jessup (Upright)
 ११. Huntington (Arpet trailing)
 १२. Collingwood (Semi-Upright)
 १३. Berbecue rosemary
 १४. Benenden Blue rosemary
 १५. Gorizia rosemary
 १६. Golden rariogated rosemary
 १७. Roman Beauty rosemary
 १८. Trailing rosemary
 १९. Flora Rosa

जातहरूको उत्पादन परिक्षण :

नेपालमा भने कृषकहरूले लगाउने गरेका जात:

:भचप्लबमभ हुन जुन CASTOR NEPAL एक संस्थाले थाइल्याण्डबाट ल्याइ कृषकहरूलाई विरुवा उपलब्ध गराई उत्पादन गर्नमा आवश्यक सहयोग गरी उत्पादित पात तथा डाँठ किनेर प्रशोधन गर्ने गरेका छन् भने राष्ट्रिय बागवानी अनुसन्धान केन्द्र खुमलटारले विगतमा ५ विभिन्न जातहरू HRDRO(००१, HRDROS००२, HRDROS००३, HRDROS००५ विभिन्न स्थानहरू पुष्प विकास केन्द्र गोदावरी, Caster Nepal थानकोट Rosma Herbs Pvt. Ltd. सूर्यविनायक, भक्तपुर र Evon nursery पाल्तेखेत काभ्रेबाट विरुवा ल्याई राष्ट्रिय बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटारमा प्रसारण गरि प्राङ्गारिक र रासायनिक प्रणालीमा विगतका वर्षहरूमा अनुसन्धान परिक्षण गरिएका थिए ।

प्रसारण :

HRDROS००४

रोजमेरीलाई ३ तरिकाबाट कटिङ, बीउ र लेयरिङबाट प्रसारण गर्न सकिन्छ । यी मध्ये सबैभन्दा उपयुक्त प्रसारण कटिङबाट भएको पाइन्छ । कटिङबाट प्रसारण गर्दा विरुवा उत्पादन तथा आम्रदानी दिने गरेको पाइन्छ । प्लाष्टिकको घरभित्र त वर्षैभरि कटिङ रोपेर विरुवा तयार गर्न सकिन्छ तर खुल्ला जमिनमा चाहि जाडो शुरु हुनु पूर्व कार्तिक मङ्सिरमा वा मनसुन शुरु हुनु पहिले जेठमा काँटछाँट गर्दा निस्केका सिसाकलम साइजका हांगाविंगाहरूबाट कटिङ तयार पारी विरुवा तयार गर्न उपयुक्त देखिन्छ । कटिङ रोपदा छिट्टै जरा पलाओस भनेर Rooter-२ पाउडरमा चोपलेर कटिङ रोप्नु

पर्दछ । जरा पलाइसकेपछि ३०.४, वा ४.६, को पोलिब्यागमा सारेर हुर्काउनु पर्दछ ।

जमिनको तयारी :

रोजमेरीको लागि ३०(४० से. मी गहिरो २(३ पटक खनजोत गरी राम्ररी डल्लो फोरेर प्राङ्गारिक मल हाली जमिन तयार पार्नुपर्दछ । पानी नजम्ने गरी निकासको राम्रो व्यवस्था गर्नु पर्दछ । माटोमा भएका बुझ, भारपात हटाई राम्रोसँग जमिनको तयारी गर्नुपर्छ । पूर्व पश्चिम फर्किएको बारी तर भिरालो जग्गामा लामो समय सम्म घाम पर्ने गरी लगाउनु पर्छ । हुनत अहिले कृषकहरूले सिँचाईको राम्रो सुविधा नभएका र कृषि मजदुर अभावका कारण धान खेती गरिने जग्गामा समेत रोजमेरी खेती गरेको पाइएको छ ।

म्लखाद :

माटोमा भएको खाद्यतत्व अनुसार मलखाद दिनु पर्दछ तर धेरै नाइट्रोजन मल दिनु हुँदैन किनकि यसले तेलको गुणस्तरमा ह्रास ल्याउन्छ । रोजमेरीको लागि २०:२०:२० के. जी. नाइट्रोजन, फोस्फोरस र पोटास प्रति हेक्टरको दरमा आवश्यक पर्ने अन्य देशमा भएका अध्ययनले देखाउँछ । राष्ट्रिय बागवानी अनुसन्धान केन्द्रमा गरिएको प्राङ्गारिक खेतिमा प्रति बोट २ के.जी. कम्पोष्ट प्रति वर्ष दिइएको र अप्राङ्गारिक पद्धतिमा ८०:५०:६० के.जी. नाइट्रोजन फोस्फोरस र पोटास प्रति हेक्टरको दरले साथै प्रति बोट १ के. जी. कम्पोष्ट प्रति वर्षका दरले दिइएकोमा उत्पादन र बोटको वृद्धिमा देखिने गरी फरक पाइएन ।

विरुवा लगाउने समय र रोप्ने तरिका :

रोजमेरी लगाउने समय नेपालमा मनसुन शुरु भएपछि मनसुनको अवधिभर लगाउन उपयुक्त समय हो तर पानीको सुविधा भएको स्थानमा चिसो मौसममा बाहेक अन्य सबै समयमा लगाउन सकिन्छ । यो एक बहुवर्षिय वाली भएको हुनाले पछि गएर नभूमियोस भनेर ठिक्कको दूरीमा लाइनदेखि लाइनको दूरी ५० से.मी. र बोटदेखि बोटको दूरी ३० से. मी. मा लगाउनु पर्दछ । विरुवा लगाउन लाइन कोर्दा पूर्व-पश्चिमको पति बनाएर लाइनमा रोप्नु पर्दछ ।

गोडमेल तथा भारपात नियन्त्रण :

भारपातले उत्पादन र तेलको गुणस्तरमा असर पार्ने भएकोले वर्षको २-३ पटक गोडमेल गरेर भारपात हटाउनु पर्छ । यसको जरा सम्बेदनशिल हुनाले औजार प्रयोग गर्दा ध्यान दिनु पर्छ । भारपात नियन्त्रणको लागि

चौडापाते भारनाशक विषादीको पनि प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

विरुवाको वानस्पतिक विवरण :

उत्पादनको लागि तयार भएको रोजमेरी माली रोजमेरी सदावहार तेलको लागि लगाइने विरुवा हो । रोजमेरीको उचाई १(२ मिटर सम्म अग्लो हुन्छ । यसको खरानी रङ्गको हाँगा हुन्छ । यसको पात टुप्पोमा तिखो चम्किलो र गाढा हरियो रङ्गको हुन्छ । यसको फूल साना हलुका निलो हुन्छ । आवश्यक तेलहरू यसको फूलमा प्रशस्त हुन्छ ।

फूल र फल :

फूल सानो हलुका निलो रङ्गको हुन्छ फल अस्पष्ट हुन्छ । चिसो मौसममा अर्थात जनवरी देखि मार्च सम्म हलुका निलो रङ्गको फुल्छ । गर्मीमा फूल फुल्न गाह्रो हुन्छ । महत्वपूर्ण भागहरू रोजमेरी बोटको मुख्य भागहरू हाँगा, पात र फूल हुन् तर तेलको गुणस्तरका लागि उपयुक्त भाग भनेको पात र हाँगा हुन् । हरियो बोटको ०.३ १.३ % तौलको तेल आउँछ । गुणस्तर तेलको लागि नाइट्रोजन मल कम दिनुपर्छ ।

रोजमेरी वालीको कटानी :

रोजमेरीको प्रयोगले स्वास्थ्यमा हुने फाइदाहरू :

- स्मरण शक्ति बढाउँछ ।
- तनाव घटाउँछ ।
- रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता बढाउँछ ।
- स्वास प्रस्वासको प्रभावकारीता बढाउँछ ।
- पीडा र दर्द कम गराउँछ ।
- रगत प्रसारणमा सहयोग पुऱ्याउँछ ।
- छालाको चमकपन बढाउँछ ।
- शरिरमा हुने विकार तत्व हटाउँछ ।
- यसमा एण्टिफन्गल गुण हुन्छ ।
- एण्टिसेप्टिक गार्गलमा पनि प्रयोग गरिन्छ ।

अन्य प्रयोग :

- (खानामा मसला तथा वास्नाको लागि प्रयोग गरिन्छ ।
- (तेल निकाल्न प्रयोग हुन्छ ।
- (Cosmetic industry मा प्रयोग गरिन्छ ।
- (औषधीको रूपमा प्रयोग गरिन्छ ।
- (घर सजाउनको लागि प्रयोग गरिन्छ ।
- (घरेलु क्लिनर र फ्रेसनरमा प्रयोग गरिन्छ ।

रोजमेरीबाट हुने सम्भावित असरहरू :

१८ वर्ष भन्दा मुनिका बालबालिकाले खान हुँदैन । अल्सर, उच्च रक्त चाप भएका

मानिसले खान हुँदैन ।

काँटछाट (harvesting) तथा उत्पादन : Production रोजमेरी लगाएको १८ महिना पछि यसले आफ्नो पूर्ण उत्पादन दिन थाल्दछ । यो बहुवर्षिय बाली भएकोले बाली कटानी गर्दा साधारणतया २ मुख्य हाँगा राखेर अन्य मसिना पात समेतका हाँगाबिँगाहरू कैंचीले काट्नु पर्दछ । राष्ट्रिय वागवानी अनुसन्धान केन्द्रमा गरिएको परिक्षणका प्लटहरूबाट दिएको नतिजामा HRDROS००२ जातको रोजमेरीले सुकेको पात वार्षिक उत्पादन प्राङ्गारिक पद्धतिमा प्रति बोट २२० ग्राम अर्थात प्रति हेक्टरमा हिसाब गर्दा १२.२२ टन र अप्राङ्गारिक प्लटमा १६३ ग्राम वार्षिक सुकेको पात प्रति बोट अर्थात प्रति हेक्टरमा हिसाब गर्दा ६.०४ टन उत्पादन दिने गरेको पाइएको छ ।

राष्ट्रिय वागवानी अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटारमा ५ विभिन्न जातहरूको उत्पादन परिक्षणको कार्य रोजमेरी खेती गर्ने छिमेकी देशहरूमा २०(८० के.जी तेल प्रति हेक्टर उत्पादन लिइरहेको पाइन्छ । ताजा पातको ०.३-१.३ % अस्सेन्सिअल तेल हुन्छ । नेपालमा यसबाट व्यावसायिक स्तरमा तेल निकाल्ने कार्य गरेको पाइएको छैन । यस कार्यलाई अधि बढाउन नितान्त आवश्यक छ ।

प्रशोधन तथा भण्डारण :

उत्पादन लिनको लागि पात सहितको हाँगाबिँगाहरू काटिन्छ र त्यसबाट पातहरू मात्र हटाउनको लागि प्रशोधन तथा सुकाउनु पर्दछ । यसलाई ४०० सेन्टीग्रेड भन्दा कम तापक्रममा वायु सञ्चार भएका स्थानमा सुकाउनु पर्दछ, अन्यथा यसको गुणस्तरमा असर पर्दछ । सुकेपछि डाँठहरूबाट पात छुट्याउनु पर्दछ । ताजा रोजमेरीलाई सोभै पसल तथा डिपार्टमेण्ट स्टोरमा सेलोफोनमा प्याक गरेर बेच्ने चलन पनि छ तर यसलाई छिट्टै उपयोग गरिसक्नु पर्दछ । साधारणतया सुकेका पातहरूलाई एयर टाइट भाँडोमा अध्यारो स्थानमा लामो समय भण्डारण गर्न सकिन्छ । यसमा हुने आद्रता, तापक्रम अक्सिजन तथा प्रकाशले यसको भण्डारण तथा गुणस्तरमा असर पार्दछ । ४०० से. भन्दा कम तापक्रमले यसको भण्डारणको कभीषण बढाउँछ । तर यसको तेल चैं प्रयोग नगरेसम्म चिसो, सुख्खा क्षेत्रमा अँध्यारो स्थानमा सिसाको बोटलमा राखेर भण्डारण गर्नु पर्दछ ।

किराहरू :

रोजमेरीमा माकुरा र किराले आक्रमण गर्न सक्छ । यसको लागि घुम्ती बाली प्रयोग गर्न सकिन्छ र विषादी पनि अपनाउन सकिन्छ, सेतो भिँगा (White Fly) यसले बिरुवाको पात तथा हाँगामा सोस्ने गर्छ । यसको लागि बाली लगाएको ठाउँठाउँमा पहुँलो स्टिकर भुण्ड्याउने नीमजन्तु विषादी २(३ एम. एल / लिटर वा मालाथियन २ एम. एल / लिटर पानीमा मिसाएर स्प्रे गर्नुपर्छ ।

रातो सुलसुले (Red Spider Mites) :

यसले तल्लो हाँगामा सोस्ने माथि तिर आउँछ । धेरै प्रकोप बेलामा माकुराको जाली जस्तो पनि देखा पर्दछ । यसले पात सोस्ने भएकोले पात पहुँलो हुन्छ र झर्छ । यसको नियन्त्रणको लागि ओबेरन २ एम.एल / लिटर पानीमा मिसाएर स्प्रे गर्नुपर्छ । मिली बग माकुरो (Mealy bug) यसको पोथी : भर्वाथि दगन एकदमै हानीकारक किरा हो । यसले पातबाट सोस्ने गर्दछ । यसको नियन्त्रणको लागि मिनरल तेल १० मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई छर्नुपर्दछ ।

घरेलु तरिकाबाट किरा व्यवस्थापन : रोगहरू :

एक भाग गाइभैसीको पिसाबलाई ५ भाग पानीमा मिसाएको भोल छर्नाले किरा भगाउन सकिन्छ । साथै मलको काम पनि हुन्छ ।

साबुनपानीको भोलमा थोरै मट्टितेल मिसाई छर्दा पनि लाहीकिरा जस्तै कैयौँ किराहरू नियन्त्रण भएको पाइएको छ ।

नीमको पातलाई निचोरेर भोल नीमको गोडाबाट निकालेको तेल तथा निमको पिना आदि बजारमा विभिन्न नामले पाइन्छ र घरमै पनि तयार गर्न सकिन्छ । निमका यस्ता वस्तुलाई प्रयोग गर्न सकिन्छ । निमका यस्ता वस्तुलाई प्रयोग गर्दा किरा भगाउने कुनै कुनै अवस्थामा किरालाई मार्ने र किराको वृद्धि पनि रोकिन गई रोजमेरी बालीमा किराबाट हुने नोक्सानी जोगाउन मद्दत गर्दछ ।

खराने रोग (Powdery mildew)

यो सेतो तुसी चिसो बढी भएको छाँया परेको बेलामा उत्पन्न हुन्छ । यसले रोजमेरीलाई माँदैन तर कमजोर बनाउँछ । रोजमेरीलाई प्लाष्टिक घर भित्र उत्पादन गरेको ठाउँमा यो रोग लाग्दछ तर नेपालमा खुल्ला खेतबारीमा लगाउने हुनाले यसको

समस्या छैन । यस रोगले आक्रमण नहोस भनेर चिसो र घाम नलाग्ने ठाउँमा खेती नगर्ने ।

बोट ओइलाउने :

अहिले प्रायः बारीमा भन्दा खेतमा लगाएको रोजमेरी बालीमा बेट ओइलाएर मर्ने समस्या देखिएको छ । रोजमेरीले पानी धेरै सहन सक्दैन । माटोमा चिस्यान धेरै भयो भने राइजोक्टोनिया रोग लागेर जरा कुहिनुको साथै हागाँहरू पातहरू मर्दै गरेको पाइएको छ । यसको रोकथामको लागि माटोमा धेरै चिस्यान हुन नदिने मल बढी मात्रामा प्रयोग नगर्ने भार हटाएर यसको वरिपरि सफा राख्ने । ट्राइकोडर्मा वा कपर अक्सिक्लोराइड २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई ड्रेन्चिङ गर्ने । ट्राइकोडर्माले उपचार गरेको कम्पोष्ट मलको प्रयोग गर्ने ।

Rhizoctonia रोग लागेर बेट ओइलाएको पाइन्छ ।

रोजमेरी खेती किन :

नेपालको मध्य पहाडी क्षेत्रमा सिँचित र असीँचित खेतमा धान लगाउने प्रचलन भएता पनि प्रायः यूवाहरू वैदेशिक रोजगारीमा गएका र श्रमशक्तिको अभावमा कृषि योग्य जग्गाहरू पनि बाँभो राख्न बाध्यता भएका छन् । त्यसमा पनि धान लगाउने समयमा यथेष्ट पानी नहुने धान रोप्न एकैचोटी धेरै श्रमशक्ति चाहिने निश्चित समय भित्रै लगाउने कार्य, कृषि कर्म कटानी तथा अन्य कर्महरू गर्नुपर्ने बाध्यताको साथै आर्थिक लेखाजोख गर्दा पनि त्यति फाइदाजनक देखिन नआएपछि धान खेतीको विकल्पमा कति कृषकहरू सोच्ने गर्दछन् । यस्तो परिप्रेक्षमा कति कृषकहरूले कम भन्फटिलो खेतबारीमा फुर्सदमा काम गर्न पनि मिल्ने आर्थिक लेखाजोखामा धान खेती भन्दा बढी फाइदाजनक आदि कारणले रोजमेरी खेती तिर आकर्षित भएका छन् । मध्य पहाडमा एक रोपनी जग्गामा प्राङ्गारिक रोजमेरी खेती गर्दा हुने गरेको आयव्ययको विवरणले सबै खर्च र आम्दानीको हिसाब किताब गर्ने हो भने १ रोपनी जग्गामा धान खेती गर्दा रु ५०० फाइदा हुन आउँछ भने रोजमेरी खेती गर्दा रु ३४५००० फाइदा देखिन आउँछ । अबै पनि रोजमेरीमा आधारित उद्योगधन्दा विकास हुन सकेको छैन र यसलाई विकास गर्न सकेको खण्डमा र यसको फाइदा बारे जानकारी प्रचार प्रसार गर्न सकेमा रोजमेरी खेतीको विस्तार गर्न सक्ने प्रवल सम्भावना छ ।

नेपालमा वैकल्पिक कृषिको मोडल आवश्यक छ : डा.विष्णु भण्डारी

वैकल्पिक कृषिको मोडल तथा पर्यावरणीय कृषिका ज्ञाता तथा सिमसार विज्ञ डा.विष्णु भण्डारीसँग कृषि जर्नलका लागि धनबहादुर मगरले गरेको कुराकानीको प्रस्तुत अंश :

कृषिमा वैकल्पिक मोडल कृषि भनेर भनिरहनु भएको छ । वैकल्पिक मोडलको अवधारणा कसरी आयो ? मैले पढेको कृषि तथा पशुविज्ञान अध्ययन संस्थानबाट मेरो क्यारिएर शुरु भयो र मैले पछि कृषिमा एमएस्सी गरेपछि म सोसोलोजीमा रुपान्तरित भएँ । म त्रिभुवन विश्वविद्यालयको सोसोलोजी डिपार्टमेन्टमा काम गरेँ । त्यसपछि मैले केही अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरू आइयूसीएन, इसीमोड र जापानको आइएसी इनस्टीच्यूट फर ग्लोबल इन्भाइरोन्मेन्ट स्टडी पनि गरेँ । अहिले म सामाजिक संस्थामा लागेको छु । मेरो विचारमा सिमसार क्षेत्रको संरक्षण गर्नु पर्छ भन्ने एक किसिमको अभियानमा पनि लागेको छु र आधारभूत रूपमा म समाज सेवा मै बढी केन्द्रित छु ।

यहाँले धेरै समय कृषिका विद्यार्थीलाई पढाउनु भयो । त्यसपछि त्रिविको सोसोलोजी अन्तर्गत एग्रेगेरिएन पनि जानु भयो । जानुको कारण बताई दिनुहोस् ?

वास्तवमा यो जानु पनि राम्रो भयो । मैले सोचेको नि थिएन । किनकी रामपुर क्याम्पसमा अमेरिकन सहयोग थियो । त्यो अमेरिकन सहयोगबाट विभिन्न किसिमका छात्रवृत्तिहरू प्रदान गरेका थिए । एउटा चाहीं के थियो भने सोसोलोजीमा पनि कृषि सोसोलोजी भनेर आएको थियो । त्यसैले मैले यो छात्रवृत्ति पाएँ । म पढ्दै जाँदा जुन युनिभर्सिटीमा कृषि समाजशास्त्र नभएको हुनाले मैले यसमा विद्यावारिधी गर्ने मौका पाएका हुन् ।

अरुका भन्दा अलि फरक अथवा अरुले गर्ने भन्दा अलि फरक खेती मोडलको कुरा विकसित गर्नु भएको छ । हामीले सुनेका छौं कृषि भूमि क्रान्ति वा एग्रेगेरिएन रिभोलुसन भन्ने रहेछ । यसले यो मोडल किन ल्याउनु भयो वा कसरी यो मोडल आयो ? हाम्रो देश नेपालको कृषि आत्मनिर्भर बनाउन सकिन्छ भनेर यो मोडल

ल्याएको जस्तो लाग्छ ?

विलकुलै यो वैकल्पिक मोडल नै हो । यहाँले जुन प्रश्न गर्नु भयो ठीक कुरो हो । वास्तवमा यो मोडल एग्रेगेरिएन रिभोलुसन भनेको कृषि भूमिको क्रान्ति भन्ने कुरा हो । यो खास गरि ल्याटिन अमेरिकातिर प्रचलित छ । हामीहरूको देशमा यसलाई भूमि सुधार भनेर भन्थ्यौं । र यो भूमिसुधारले खासगरि जमीनको हदबन्दी, मोहीयानी हकका कुराहरू गर्छ भने, यो एग्रेगेरिएन रिभोलुसन भनेर कृषि भूमि क्रान्ति भनेर भनिन्छ । यसले भूमि मात्र होइन, भूमिलाई सदुपयोग गर्ने किसान र त्यसको साथै प्रविधि यो ३ वटै स्रोतलाई संगैसंगै लैजाने हो । यसले मात्र कृषिको कायपलट गर्न सकिन्छ भन्ने साँचवाट आएको चिन्तन हो ।

वास्तवमा यो चिन्तन भन्दा इतिहासमा पृथ्वीनारायण शाहको याद आउँछ । पृथ्वी नारायण शाहको दिव्योपदेशमा गढा भएको ठाउँमा अन्न फलाउने, घर छुन भने घर भत्काई अन्यत्र सारी कुलो बनाई सिँचाईको व्यवस्थापन गर्ने किसिमको उपदेश दिएका छन् । त्यो नै एग्रेगेरिएन रिभोलुसनको शुरुवात हो । त्यसकारण यो हाम्रो देश नेपालमै पनि यो रिभोलुसन भएको थियो । शब्दमा मात्र फरक(फरक भएको हुनाले यो भयो ।

सिमसार भन्ने जुन शब्द प्रचलनमा ल्याउनु भयो । अथवा धेरै काम गर्दा शब्दकोषमा सिमसार भन्ने शब्द थिएन भन्ने कुरा आएको छ । बिच बिचमा कता(कता तर यहाँ जुन यो शब्दको निर्मातानै हुनुहुन्छ । सिमसार शब्दको, यो शब्द बनाउँदा कसरी फुच्यो ? यो विषय सिमसार भनेको के हो अलिकति बताइदिनुहोस् ?

वास्तवमा सिमसार भनेको अंग्रेजीमा वेटल्याण्ड भन्छ र बेटल्याण्ड जहिले पनि वेटल्याण्डलाई रूपमा लिने गरेको छ । म जब आइयूसीएनमा केही समय काम गरेँ । यो वातावरणका संरक्षण जैविक विविधताका लागि कसरी जैविक विविधतालाई संरक्षण गर्न सक्छौं ? कसरी वृद्धिमतापूर्वक यसको प्रयोग गर्न सक्छौं भन्ने कुरामा गएको हुनाले हामीले अध्ययन गर्दै जाँदा सिमसार पनि यो वेष्ट ल्याण्ड बट, इट इज बेरी इम्पोर्ट्यान्ट ल्याण्ड भन्ने कुरा आएको हुनाले अब के

भन्ने त्यसलाई नामाकरण गर्ने विषयमा मैले धेरै विज्ञहरूसँग सोधी शब्दकोष हेर्दै गर्दा सिमसार शब्द पहिलेको किनारमा प्रयोग गरेँ । जब सिमसार शब्द मैले प्रयोग गरेको थिएँ त्यो यति लोकप्रिय शब्द भयो कि त्यो सबैको जिब्रोमा भए । यो सिमसार भन्ने शब्द पहिले थिएन । अहिले भनेर मैले यो शब्द छनौट गर्न सके थिएन जस्तो लाग्छ । हामी कृषिकै विषयमा अगाडि बढौं, अब अलिकति हाम्रो कृषिलाई पछाडि फर्किनु भन्दा नि अगाडिको कृषिलाई कोट्याउनु पर्छ । यहाँलाई सोध्न मन लाग्यो । कस्तो थियो हजुरको नेपाली कृषिको अनुभव । किन भन्दा अहिले अन्तिम मोडलबाट वैकल्पिक मोडल भनेर आउनु भएको छ । पक्कै पनि पुरानो कृषिलाई अध्ययन नगरीकन वैकल्पिक मोडल ल्याउन सक्दैन । त्यसकारण हिजोको कृषिलाई अलिकति सम्झनु होस् ? वास्तवमा हाम्रो देश कृषि प्रधान देश हो । ८० प्रतिशत भन्दा बढी मानिसहरू कृषिमा निर्भर देखिन्छ । जनसंख्या धान, मकै, गहुँ इत्यादि बालीहरू निर्यात गर्ने गर्थ्यौं । पहिलो कुरा, विचमा आएर हाम्रो निर्यात भएन, आयतमा परिवर्तन भयो । दोस्रो कुरा कुल ग्राहस्थ उत्पादन भण्डै ४०/४५ प्रतिशत थियो घट्दै-घट्दै अहिले २ वर्ष अगाडि सम्म तथ्याङ्क अनुसार २४ प्रतिशत भएको छ । हाम्रो गरिवी पनि हट्न सकेको छैन । धेरै जसो किसानहरू गरिवीबाट हट्न सकेको छैन । नेपालमा किसानहरू छन् । र शहरी क्षेत्रमा भूमिहिनहरू छन् । त्यसो भएको हुनाले मैले के सोच भने अहिलेको चाहीं कृषिको मोडल त्यो मोडलबाट नेपालमा गरिवी निवारण गर्न सकिदैन र गरिवी उत्थान पनि गर्न सकिदैन भन्ने साँचमा मैले के भने । अब हामी कृषिबाट बाहिर जान पनि सकिदैनौं ।

८० प्रतिशत बढी मानिसहरु कृषिमा निर्भर देखिन्छ। हामीले कृषिमा धान, मकै, गहुँ, इत्यादि कुराहरु निर्यात गर्ने गर्थ्यौं। धेरै जसो किसानहरुनै छ। शहरी क्षेत्रमा भूमिहिनहरु छन्। त्यसो भएको हुनाले मैले के सोचे भने अहिलेको कृषिको जुन मोडल हो। त्यो मोडलबाट नेपालमा गरिबी निवारण गर्न सकिदैन र गरिबहरुको उत्थान पनि गर्न सकिदैन भन्ने सोचमा अब हामी कृषिबाट बाहिर जान पनि सक्दैनौं र कृषि मै जाने भएकाले नयाँ किसिमको सोच हाम्रो परिवर्तन आउने पारासाइट सिफ्ट भन्ने जुन कुरा छ। हाम्रोमा जुन सोच परिवर्तन आएन भन्ने हुँदैन। मैले यो एग्रेगेरिएन रिभोलुसनले कृषि भूमि क्रान्ति गर्न सक्छ भन्ने किसिमबाट मेरो सोच हो। र यसले धेरै देशहरुमा अभ्यास गरिसकेको छ। प्रश्न के आउँछ भने मानिसहरुले ल्याण्ड रिफर्म भयो भने मोहियानी हकका कुराहरु धेरै जग्गा हुनेलाई मिलाउने। २०५४ सालको कानूनले त्यो मोहियानी हक लागू। हाम्रो जग्गा भएर मात्र भएन। त्यसलाई सदुपयोग गर्ने मान्छे चाहियो। हामीसँग जतिसुकै धन, दौलत भएपनि जति पैसा भएपनि आखिर खाना त खानु पर्‍यो। अहिलेको यो प्रविधि र विज्ञानले हरेक चिजलाई विस्थापित गर्दै गईराखेको छ। जस्तो हामी पहिले घोडा चढ्थ्यौं, वयलगाडा आयो त्यसपछि साइकल, मोटरसाइकल, मोटर अनि रेल, हवाईजहाज र अहिले रकेट आयो। विभिन्न खालका प्रविधि आयो हुन्। तर खाने कुरालाई कसैले पनि विस्थापित गर्न सकेको छैन। कृषि प्रधान देश भएको हुनाले ३ वटा कुरा किसान, कृषि भूमि र प्रविधिमा गर्यौं भने कायापलट हुनसक्छ भन्ने मरो सोच हो।

यहाँले असाध्यै महत्वपूर्ण वैज्ञानिक तर्क सहित आफ्नो विचार प्रस्तुत गर्नु भयो। यहाँलाई थाहा छ देशको वर्तमान कृषि कृषि विग्रीसक्यो, ववाद भयो, भनिसकेको अवस्था छ। हुन पनि हो, हेर्दा जमीन हेर्‍यौं। प्लटिङ गरेर धेरै घर भएको छ। अर्को महत्वपूर्ण कुरा छ। नेपाल रासायनिक मल ल्याएर किसानलाई बाँडेको अवस्था छ। वातावरण संरक्षण विद् पनि हुनुहुन्छ। हाम्रो देशमा, वातावरण ह्रास भईराखेको छ। अहिले अबैको विषादी भित्र्याएको अवस्था छ। हाम्रो, यो ३ वटा पाटोलाई हेर्दा यहाँले अहिलेको परिवर्तनमा नेपालको कृषिको अवस्था कसरी सुधार गर्न सकिन्छ ?

धन्यवाद, एउटा कुरा के हो भने कस्तो दुःखको कुरा हामीले पहिले चामल निर्यात गर्थ्यौं। पछि गएर २०७२ सालको तथ्याङ्क हेर्ने हो भने करिव करिव ५२ हजार मेट्रिक टन धान भित्र्याएका रहेछौं। अब ३५/३६ गुण माथि भयो। ७ लाख ८८ हजार मेट्रिक टन भयो। त्यसो भएर हाम्रो दुर्दशा आयो। अब यो हुनुको कारण विभिन्न कारण छन्। धान खेती गर्न लागेको छ। मल छैन। मल आएको छ। खेती गर्ने बेला भएको छैन। तारतम्य पनि मिलेको छैन। दोस्रो कुरो हाम्रो इण्डिजियस टेक्नोलोजी सबै ध्वस्त भईसक्यो। वातावरणमा समेत ह्रास गराइदियो। अहिले गण्डकी गाउँपालिका गोर्खामा अहिले समयले दिए अनुसार ५३ जनालाई क्यान्सर भएको छ। अनि कति जनाको किडनी गएको छ। कारण के हो थाहा छैन। तर उनीरु तरकारी खेतीमा धेरै विषादी प्रयोग गरेको हुनाले भन्ने कुरा आएको छ। त्यसो भएको हुनाले अलि होसियार हुनुपर्छ। गाउँघरमा गाईभैसी पाल्ने छोडे। गाउँका ६० लाख युवाहरु बाहिर छन्। खेती गर्ने मान्छे छैन। खेती गर्‍यो बाँच्न मात्र सकिन्छ। र त्यो भन्दा सस्तो बजारमा गएर किन्यो भने पाइन्छ। हामीलाई त्यसले खेताल लगाउन पनि पुग्दैन। त्यसो भएको हुनाले यो हामीले परिवर्तन नगरी हुँदैन।

हामीले यिनै कुराहरु गर्दै गर्दा नेपालको कृषि पक्कै पनि परिवर्तन खोजेको जस्तो छ **विलकुल,**

यहाँ त एउटा कृषि भूमि क्रान्तिको वैकल्पिक मोडलको ज्ञाता हुनु हुन्छ। यस कारण नेपालको कृषिले आउने दिनमा आमूल परिवर्तन गरेर नेपाललाई कृषिबाट आत्मनिर्भर बनाउने सकिन्छ। अब यो भविष्यको कुरो हो। हामीले विगतको कुरा गर्‍यौं। आजको कुरा गर्न र भविष्यको लागि हुने कुरा गर्दछौं। यस कारण यस विषयमा यहाँको आफ्नो मोडल सहितको थोरै विचारहरु राखिदिनहोस ?

हजारले मलाई ज्ञाता भन्नु भयो। वास्तवमा यो एग्रेगेरिएन रिभोलुसनको विषय हाम्रो विषय विज्ञहरुको विचमा आएको कुरो हो। हामीले भविष्यको कुरा गर्दा खेती हामी भविष्यमा जहिले पनि सकारात्मक हुनु पर्छ। त्यसो भएर हामीसँग जे मोडल छ। त्यसलाई नै कसरी सदुपयोग गरेर लाने भन्ने कुरा हो। ६६ प्रतिशत जनसंख्या कृषिमा निर्भर

छ। अब यो क्रमश घट्दै गएको छ। अब यसलाई हामीले कसरी लानु पर्छ भन्ने मानिसहरुको संलग्नता र सहभागीताले हुन्छ भन्ने कुरो साभ्ना स्रोत हुन सक्छ। भन जमीन नै हो। यो कृषि भूमि नै हो। त्यो कृषि भूमिलाई नै सदुपयोग गर्नु पर्छ। यदि हामीले कृषि भूमिलाई सदुपयोग गर्न सकेनौं भने हाम्रो जीवन, भविष्य छैन। किनभने ६६ प्रतिशत जनसंख्या कृषिमा सहभागी छ। यदि हामीले त्यसो गर्न सकेनौं भने हाम्रो भविष्य हुँदैन। दोस्रो कुरो कृषि भूमिलाई प्रयोग गर्ने मान्छे भन्नाले खेती किसान इन्टेन्सीभ दिनुपर्‍यो। कसरी अड्याउने हो। अब मान्छेहरु खेतीमा उनीहरुको इन्टेन्स नै छैन। किसान छैन भने बाँच्न सकिन्न। परिवार पाल्नु सकिदैन। हामीले खेती किसानलाई हामीले बीमाको व्यवस्था, स्वास्थ्य सम्बन्धी बीमा, भविष्यमा गएर भवितव्य हुन सक्छ। प्राकृतिक विपद पर्न सक्छ। नष्ट हुन्छ आगलागी हुन्छ। त्यसका लागि एउटा व्यवस्था नगरिकन हुँदैन र त्यसका साथै जुन किसिमको प्रविधि छ। इण्डिजिनियस प्रविधि कहाँ गए। हाम्रा खेतमा भुल्ने मनसरा धान छैन। त्यो बेला रोग पनि लाग्दैन। अहिले छुस्स रोप्यो २ महिना पछि अर्को पेस्टिसाइड ल्याएर छर्नु पर्ने भयो। त्यस्तो वालीको उत्पादन त होला तर त्यसले वातावरणमा ह्रास ल्याउछ। त्यसले मलाई ह्रास गरिसक्यो। त्यसो भएको हुनाले अब हामीले प्रविधिलाई सँगै लानु पर्छ। यसको इन्पुटको कुरा हन्। मलको कुरा यहाँले गरिहाल्नु भयो। बोराको बोरा रसायनिक मल ल्याएर हामी कहाँसम्म आत्मनिर्भर छौं त ? हाम्रो गाईभैसीको मल कहाँ गए ? अब गाउँ जंगल नै जंगल छ। अब घर(घरमा बाघ आउन थाले। त्यसो भएको हुनाले यी सबै कुराहरु गर्नु पर्छ र त्यसको साथसाथै हामीले के कुरा गर्नु पर्छ भने कृषियोग्य भूमिलाई ल्याण्ड पुलिङ्ग गर्नु पर्छ। ल्याण्ड युज गर्ने पर्छ। कुनै एउटा गाउँमा कति कृषि योग्य भूमि छन्। कुन ठाउँमा आवास क्षेत्र राख्ने, कुन ठाउँमा स्कुल राख्ने, कुन ठाउँमा कम्प्युनिटी हल राख्ने, कुन ठाउँबाट रोड लाने भन्ने किसिमको कुरो नगरिकन हामीले जथाभावी गर्‍यौं भने हाम्रो भविष्य अन्धकार नै हुन्छ भन्दा हुन्छ। यसले गर्दा हाम्रो राष्ट्र, राष्ट्रियता, राष्ट्रिय अखण्डतालाई बचाउन गाह्रो पर्छ। एकदम सान्दर्भिक र महत्वपूर्ण विचार दिनु भयो। यहाँलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु। हामीले कृषि क्रान्तिको

विषयमा जति पनि कुराकानी गर्थौं । यो अपुग नै हुन्छ यहाँले भनिसक्नु भयो । अहिले आदिवासी प्रविधिहरु रैथाने विउबिजनहरु हराइसकेको अवस्था छ । हराएको चिज हराईसकेको छ गईसकेको छ । तर अब यसलाई सुधार गर्ने अवस्था छ कि छैन ?

यहाँले शुरुमा वातावरणको कुरा गर्नु भयो । कृषिको विकाससँगै वातावरण संरक्षणमा पनि महत्व दिनुपर्छ । त्यो वातावरण संरक्षण भनेको के भने आदिवासी समुदाय, परम्परागत ज्ञान पनि सँगसँगै लैजानु पर्छ । अहिलेको परिस्थितिमा आदिवासी प्रविधिको कुराहरुले मात्र हामीलाई आत्मनिर्भर गराउने नसक्ला तर यसले के गर्न सक्छन् भने वायोडाइभर्सिटी जैविक विविधता संरक्षणमा टेवा दिन सक्छ । मलाई के लाग्छ भने हाम्रो देशको दक्षिणतिर २२ गुणा ठूलो राष्ट्र भारत छ । उत्तरपट्टि ६६ गुणा चिन छ । यि देशहरुले जुन किसिमले कृषि गरेका छन् त्यो भन्दा हामी अलिकति फरक हुन सक्छौं भन्ने हो । त्यो मुलुकमा उच्च मूल्यको बाली जिम्मु खेती भनौं अथवा अलैंची खेती भनौं त्यस्तै किसिमको बालीमा जानु पर्छ । धान, मकै, गहुँ मात्र ध्यान दिएर मात्र आर्थिक रुपमा सजिलो हुँदैनौं । खानको लागि होला तर हामी अगाडि बढ्न सक्दैनौं । त्यसैले उच्च मूल्य श्रृंखला पर्ने बालीमा जानु पर्छ भन्ने मलाई लाग्छ ।

धेरै विद्यार्थीहरुलाई पढाईसक्नु भएको छ । त्यसमा पनि महत्वपूर्ण विषय कृषिका विषय पढाईसक्नु भएको छ । समाजशास्त्र विभागमा जानु भएपनि यहाँले कृषिमै योगदान दिनुभयो । यहाँको अवधारणा पनि कृषिकै छ । यो अवस्थामा हाम्रो देशमा कृषि पढेका हजारौं युवा विद्यार्थीहरु नेपाल छोडेर विदेशमा गएका छन् । उहाँहरुले नेपालको लागि कतिको योगदान पुऱ्याउनु भएको छ ?

तपाईंले सरल भाषामा कठिन प्रश्न सोध्नु भयो । यसको उत्तर मलाई त्यति थाहा छैन । तैपनि, मलाई लाग्छ उत्तर दिने कोशिस गर्नेछु । हो, हामीले कृषि विषयक पढाएर कृषि स्नातकोत्तरहरु उत्पादन गरेका छौं । तर त्यही अनुसार उनीहरुलाई रोजगारी दिन सकेका छैनौं । पहिलो कुरो रोजगारी, दोस्रो कुरो कृषि पढ्नेले कृषि उत्पादन गर्नु पर्ने स्थिति हो । पहिलो कुरा हामीले कृषि पढेका विद्यार्थीहरुलाई त्यति अवसर दिएको जस्तो लाग्दैन । कसैले मलाई ऋण दिन्छ

भने आफै गर्न सक्ने सक्षम हुनुपर्छ । तर त्यो कुरो अहिले यस्तो व्यवस्था छैन । अवसर पाएर केही विद्यार्थीहरु विदेशमा गएका छन् । जानु पनि दिनुपर्छ । किनभने यो ग्लोबल सोसाइटी हो । विदेशमा गएर उनीहरुले राम्रो काम पनि गरेका छन् । कसैकसैले नराम्रा पनि गर्नु होलान् । कतिपय कृषि पढेका विद्यार्थीहरु विश्व बैंकमा काम गरेका छन् । एडीबीमा काम गरेका छन् । ठूला ठूला युनिभर्सिटीमा प्रध्यापक भएका छन् । उनीहरुले त्यहाँ बसेर पनि नेपालको नाम राखेका छन् । उनीहरुले त्यहाँ बसेर पनि अरुले जस्तो राम्रो काम गरेका छन् । नेपालमा हामीले ति ग्राजुयटहरुलाई अड्याउन विभिन्न किसिमका अनुसन्धानका कार्यक्रम ल्याउनु पर्छ्यो सकेनन् । व्यवहारमा दिन विशेष जोड दिनु पर्छ जस्तो लाग्छ । यो कृषि भनेको खाली रोजगारीको लागि मात्र होइन् । स्वरोजगार पनि हो । यो स्वरोजगारी मात्र होइनकि रोजगारी प्रदायक पनि हुनुपर्छ । सिर्जनशील, उद्यमी हुनुपर्छ भन्ने किसिमको शिक्षा दियो भने उनीहरुलाई रिटर्न गर्न सक्छौं ।

युवा विद्यार्थी पलायन कसरी रोक्न सकिन्छ ?

रोक्ने सकिन्छ कि भन्ने मेरो यो उत्तर हो । ग्लोबल एजमा प्रतिस्पर्धा उच्च हुन्छ । अब त भन्नु इमेल लगायत सामाजिक सञ्जालले यति नजिक बनाइदियो कि, अहिले बोलिराखेको कुरा भोली भनेर कुरिरहुनु पर्दैन । हामीले अलिअलि गर्दै सुधार गर्दै काम गर्नु पर्छ ।

अन्तम केही छुटेको कुरा छ भने भनिदिनुहोस् ?

तपाईंले जुन टिम छान्नु भयो आज मलाई अति सान्दर्भिक लाग्यो । किन अति सान्दर्भिक छ भने हामीले कृषि क्षेत्रमा मात्र काम गर्थौं । त्यसको विकास अपूर्ण हुन्छ । अपर्याप्त हुन्छ । हामीले के गर्दा समष्टिगत रुपमा पहुँच राख्न सक्छ र हाम्रो देशको भौगोलिक अवस्था हेरेर मैले जुन एग्रेगेरिएन रिभोलुसन भनेको छु त्यसमाफत काम गर्नु पर्छ । त्यसले हामी नेपालीहरुको भाग्य सुधार्न सक्छ । नेपालको अनुहार हँसिलो, रसिलो, पोषिलो बनाउने सक्छ भन्ने कुरामा मलाई आत्मविश्वास छ ।

यसका लागि मुख्य काम सरकारले हो । जनताहरुको सक्रिय सहभागिता चाहिन्छ । उनीहरुको सहयोग र सहकार्य विना सम्भव छैन । त्यसमा राजनीतिक निर्णय भयो भने काम गर्न सक्छौं ।

मन्त्री अधिकारीले दिए राजीनामा

काठमाडौं असोज ३, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री रामनाथ अधिकारीले पदबाट राजीनामा दिएका छन् । नेपाली कांग्रेसबाट प्रतिनिधिसभा सदस्यमा निर्वाचित अधिकारीले असार ३१ गते मन्त्री पद सम्हालेका थिए । केही समयमै उनले सरकारको “अलोकतान्त्रिक” कार्यशैलीप्रति गम्भीर असहमति जनाउँदै आज भदौ २४ गते पदत्यागको घोषणा गरेका हुन् । राजीनामा पत्रमाफत उनले भदौ २३ गते देशभर भएका शान्तिपूर्ण विद्यार्थी आन्दोलनहरुमा भएको दमन, हत्या र बल प्रयोगप्रति गहिरो पीडा व्यक्त गर्दै भनेका छन्, “देश निर्माण गर्न सहकार्य गर्नु पर्ने पुस्तासँग कसरी युद्ध जस्तो व्यवहार हुन पुग्यो? यसको जवाफ नखोजी सत्तामा बस्नु मेरा लागि सह्य भएन ।”

उनले लोकतन्त्रको मूल आत्मा अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता भएको उल्लेख गर्दै, त्यसमाथि सरकारले गरेको बल प्रयोग र दमनको घटनाले देश तानाशाहीतर्फ उन्मुख हुँदै गएको संकेत गरेका छन् । “साना कलिला छोराछोरीहरुको हत्या र दमन पश्चात देशलाई नै शोकाकुल पारेर सरकारमा बसिरहन मेरो नैतिकता र मेरो दलले मलाई प्रदान गरेको शिक्षाको खिलाफ हुने मेरो ब्रम्हले चेतावनी दियो,” उनले उल्लेख गरेका छन् । प्रेस स्वतन्त्रता, मानव अधिकार र युवापुस्ताको आवाजप्रति प्रतिबद्धता जनाउँदै अधिकारीले सरकारको हिंसात्मक कदमको खुला आलोचना गरेका छन् । उनले भनेका छन्, “लोकतन्त्रमा जनताको जीवन र अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताभन्दा माथि केही हुँदैन ।

हामी भन्दा माननीय र सम्माननीय हाम्रा सार्वभौम जनता हुन् भन्ने सामान्य चेतना हामी नेता हौं भन्नेहरुमा विकास होस् ।” नेपाली कांग्रेस भित्रबाटै आएको यो असहमतिको स्वरलाई विश्लेषकहरुले सरकारको नीतिगत र नैतिक विफलताको संकेतका रूपमा लिएका छन् । राजीनामापछि अधिकारीको राजनीतिक भविष्य कता मोडिन्छ भन्ने चासो सुरु भएको छ । उनले भनेका छन् “म दलको लोकतान्त्रिक इतिहासप्रति सधैं गर्व गर्छु, तर सरकारको गलत कदममा साथ दिन सकिदैन ।”

राष्ट्रिय किसान सञ्जालको बागमती प्रदेश रिपोर्ट

बागमती प्रदेश युवा किसान संघ सचिव प्रज्वल थापाले वित्तीय कठिनाईलाई परम्परागत बैंकहरूले माइक्रो फाइनेन्सलाई दिएको दर रेट मोनोपोली छ। मन्त्रालय तालिमहरूमा सीमित छ। उपयोगिता हो र बजारको मूल्यको एक्स ओरिन्टेशन क्रममा लाउनु पर्छ। विचौलियालाई कमजोर बनाउने। कृषिलाई दोष दिएर हुँदैन। आधुनिक प्रविधि प्रयोगबाट कृषिलाई अगाडि बढाउन सकिन्छ।

राष्ट्रिय किसान सञ्जालका संयोजक नहेन्द्र खड्काले नेपाली युवा र कृषिमा अन्तरसम्बन्ध

कृषि आयमा प्रत्यक्ष कृषिमा जोडिएको छ। कृषि उद्यममा जोडिएकाहरू किसान र सामुदायिक वन किसान आफैमा वर्ग हो। किसान वर्ग आफैमा बहुवर्ग हुन्छन्। साना किसान र ठूला किसानहरू छन्। सामन्त वर्गहरू छन्। प्रकृतिको रक्षक किसान हुन्। पुँजी निर्माणकर्ता र सामाजिक, राजनैतिक परिवर्तनको सम्बाहक हुन्।

नेपालमा कृषिको सम्भावनाहरू के हुन् ? सानो देश भएता पनि हजारौं जैविक विविधता छन्। ३ हजार धानको बीउ नयाँ जातको सम्भावना छ। नेपालमा ३० अर्बको धान, गुन्द्रक र कुखुराको खुट्टा र तोरी युक्रेनबाट आउँछ।

संसारको एक तिहाई जनसंख्या खाना राम्रोसँग खान पाउँदैन। विश्वकै ठूलो जनसंख्या भएको दुई देशमा मात्र देखिएको छ। उत्पादनको साधानहरू छैन। उन्नत नश्लका वालीका जातिहरूको विकास गर्नु पर्छ।

उच्च उत्पादन गर्न वाली जाति विकास गर्न सकेको छैन। आफ्नो कृषि गन्यो भने मल बीउ छैन। उत्पादन गन्यो भने उखुको मुल्यनै नतोकीकन मिलमा पेल्ले।

५ अर्ब दुधको भुक्तानी दिन बाँकी छ। प्राकृतिक प्रकोप वाली बीमाको लागि कम्पनीहरू मान्दैन।

शान्ति प्रक्रिया आएपछि। राष्ट्रिय किसान सञ्जाल अगाडि बढ्यो। आधार पत्र तयार भएको छैन। वैचारिक रूपमा कृषिमा आम्दानी छैन। प्रविधिको प्रयोग गर्न नसकेसम्म कृषिको विकास कसरी हुन्छ ? जबसम्म युवाहरू आउँदैन, देशमा औद्योगिकीकरण, वैज्ञानिकीकरण र यान्त्रीकरण हुन सक्दैन। युवाहरू विना कृषिमा परिवर्तन हुन सक्दैन।

कुनै कम्पनीमा ६० लाख कार उत्पादन गर्छन्। उक्त कम्पनीमा १० लाख कर्मचारी काम गर्छन्। जसलाई आवास नै बनाएर राखेका छन्। राज्यले पहिलो किसान मैत्री नीति, युवा लक्षित, महिला लक्षित नीति बनाउनु पर्छ।

समाजवादको आधार तयार गर्नु राष्ट्रिय आत्मनिर्भर कृषि अर्थतन्त्रको निर्माण हुनुपर्छ।

बागमती प्रदेश निमित्त सचिव डा.रामप्रकाश प्रधान कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, हेटौंडा :

बागमती प्रदेशमा २० लाख ३० हजार हेक्टरमा कृषि उत्पादन रहेको छ।

मागमा आधारित कार्यक्रम गर्ने प्रयास गराउने नभएको पनि होइन।

सुन्दर नेपाल फिलिपिन्समा राष्ट्रिय पोशाक प्रदर्शनीहरू गर्ने अवसर पायो।

१ लाख ३० हजार नेपालको मात्र फर्टिलाइजर होइन दिएको थियो। जलवायु परिवर्तन असरले पारेको विषयमा प्रस्तुत गरेका थिए।

बागमती प्रदेशकै नुवाकोट जिल्लामा ३ वटा कोल्ड च्याम्बरको सहकारी संघ मार्फत आएको छ त्यो सबै मिल्काइएको अवस्थामा छ।

राम्ररी सञ्चालन गर्न प्राविधिक नभएको कारण उपयोग भएको छैन। प्रविधिक क्षमता नपुगेर त्यसै छोडनु हुँदैन।

५० लाखको मल कारखाना थियो। सहकारी वा कसैले ५० लाख डिपोजित राख्नु पर्ने रहेछ।

साना कृषि फर्महरूलाई भर्मी कम्पोस्ट कार्यक्रम अत्यन्तै उपयोगी हुने रहेछ। साना किसानले ५० प्रतिशत होइन ८५ प्रतिशत नै दिएपनि सम्भव नहुने रहेछ।

निखिल दुलाल : सरकारले युवा बेच्ने नीति छोड्नु पर्छ। किसानको सम्मान नगरेसम्म देशको कृषि अगाडि बढ्दैन। वन्यजन्तुको समस्या छ। जैविक विविधताको संरक्षण

गर्नु पर्छ।

हेमराज भुजेल वेनीघाट धादिङ जिल्लाका वडा अध्यक्ष इन्चार्जले वेनीघाटबाट चिस्यान केन्द्र बनेको छ। चिस्यान केन्द्र अलपत्र बनेको छ। युवाहरू रोक्नका लागि युवा लक्षित कार्यक्रम लिएर जान इच्छुक देखिन्छ। शब्द नै फरक युवालाई सशक्त अगाडि बढ्न अनुरोध गर्दछु।

किसान नेता नारायण कुँवरले फलाई रहेको छ। कार्यक्रम गर्दा वास्तविक किसानले अनुदान नपाउने, राज्यको तर्फबाट किसान माथि उठाउन अनुगमन गर्नु पर्छ। सरकारले अनुदान दिएको छ। राज्यकै पैशा दोहन भएको छ। आत्मराम शर्मा काभ्रे मन्दन देउपुर : किसानको अनुदान मल बलकमा बेच्ने गरेको छ।

अम्बिका राई खोटाङ किवी, अलैंची, तेजपात किसान

१ डब्लुटिओ खारेज

२. नाकामा क्वारेन्टाइन नहुँदा मूल्य निर्धारण समस्या आएको छ।

-कृषि पेन्सनको व्यवस्था

डा.प्रधानले वकैया र बागमती मिसनले दुधौली खोरेट विना व्यवधान व्यापार गर्न सक्ने।

पशुपन्छीजन्य विश्व व्यापार गर्न खोरेट रोग मुक्त क्षेत्र घोषणा गर्नु पर्ने।

डब्लु एचओ विश्व स्वास्थ्य संगठनले फ्रि भनेर घोषणा गर्नु पर्छ।

असल पशुपालन योग्य गर्ने, निर्यात गर्न सकेका छैन।

डा.नारायण प्रसाद घिमिरेले कार्यक्रम राम्रो चेतनामूलक छ। कार्यक्रम राम्रो छ।

गुणस्तरीय भएन। हामी किसान नै सचेत हुनुपर्छ। घर दैलोमा पुग्दा पनि अवसर लिन सकेको छैन।

सरकारबाट आएको कार्यक्रममा पूर्ण सहभागीता हुनु पर्छ।

२०३० सम्म खोरेट रोग मुक्त गर्न नेपालमै भ्याक्सिनहरू निर्माण गर्न सक्थौं भने धेरै नियन्त्रण गर्न सक्छौं। अनुदानमूखी भएर सिट्टैमा मराठीको विरुवा रोपौं।

अखिल नेपाल किसान महासंघका सचिव भरत फुयालले बागमती प्रदेशमा धेरै कृषि कर्महरू सिर्जना गरेको जानकारी आउनु

पन्थो। किसानले नमुना योजना ल्याउनु पर्छ।

धेरै ठाउँबाट गुनासो आएको छ। बजारमा समान उत्पादन पुऱ्याउने नसक्ने अवस्था

१८ औं गोदावरी फूल पर्दशनी

छ ।

डब्लु टिओको संरक्षित कृषिमा आत्मनिर्भर बनाउने । बिउ भारतको कृषिवस्तुलाई डब्लु टिओमा लान बिउ भारतको कृषिसँग प्रतिस्पर्धा गर्न नसक्ने अवस्था छ । यस्तो अवस्थामा विस्थापित हुने अवस्थाबाट सम्भौता गर्दा । संरक्षित कृषि विस्थापित हुने अवस्था आउन सक्छ । कुन संस्थालाई लगानी गर्नु । हामी लगानी गरेर खर्च मात्र भएको छ । जनताले महशुस हुनेगरी कार्यक्रम आउनु पर्छ । अरु उद्योग कृषि बनाउनु पर्नु भन्ने मेरो आग्रह हो । जिल्ला तहमा कसरी कृषि प्रवर्द्धन गर्ने भनेर प्रदेश सरकारलाई आग्रह गर्दछु । उत्पादन गरेर बजारमा ल्याउँदा मूल्य पाउँछ । हाम्रो भविष्य कृषि नै हो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का सचिव शिवहरी खनालले कार्यक्रम महत्वपूर्ण छ । अबको आधार कृषिमा लागि व्यापक क्षेत्र भयो भने सम्भावना खोज्नु पर्छ । विकल्प छ तर कृषिमा बढी मिहिनेत गर्नु पर्छ । पेशागत आत्मसम्मान बढाउन सकेन भने लाभदायक पेशा भनेर विश्वास दिलाउन सक्दैन । सरकार लगायत किसान संगठनको सक्रियतामा २० वर्षे दीर्घकालीन कृषि नीति बनेको छ । ग्रामीण क्षेत्रबाट बसाई सराई भएको छ । राष्ट्र संघले परिवारिक कृषि दशक घोषणा गरेको छ । शिक्षण संस्था, स्वास्थ्य, पूर्वाधार कृषि शिक्षासँग जोड्नु पर्छ । किसानलाई सहलियतपूर्ण ऋण र बीमाको व्यवस्थापन गर्नु पर्छ । कृषि गरेकालाई उत्कृष्ट युवा किसान सम्मान गर्ने । बाहिरबाट आएर कृषि गरेकाहरूलाई संरक्षित गरिदिने अवस्था छ । किसान कोषको व्यवस्था छैन । आकर्षण बढेको छ । बाँभो रहेको जमीनलाई २५ वर्ष सम्म भोगाधिकार उपलब्ध गराउन लाग्नु सक्छ ।

निष्कर्ष :

धनीभूत छलफलबाट सातै प्रदेशले नीतिगत लविङ्ग गरेर नीति निर्माणमा ध्यान केन्द्रीत गरिनु पर्छ । नीति निर्माणमा हस्तक्षेप गर्नु पर्छ ।

कृषिमा रूपान्तरण गर्न युवाहरू आउन आवश्यक छ ।

उत्पादन र उत्पादकत्वमा जोड्ने समित बनाउनु पर्छ ।

किसान अदालतका गठन हुन सकेको छैन । कार्यक्रम राम्रो छन् समन्वयको अभाव छ । कृषि योग्य भूमिको व्यवस्थापन गर्नु पर्छ ।

आउँदै गरेको नेपालीहरूको दोस्रो महान चाड शुभ दीपावली (तिहार) तथा छठ पर्वलाई लक्षित गरी फलफूल र एशोसिएशन नेपाल (फ्यान) को आयोजनामा आजदेखि ललितपुरको जावलाखेलमा '१८ औं गोदावरी फूलको

प्रतियोगितात्मक प्रदर्शनी (२०८२) शुरु भएको छ । गोदावरी फूलको व्यवसायीक विकास, विस्तार तथा प्रवर्द्धन गर्ने उदेश्यले 'रोपेर फूल गोदावरी, सजाऔं घर आँगन वरिपरि' भन्ने मूल नाराका साथ संघले आयोजना गरेको प्रदर्शनी कार्तिक २ गते (५ दिन) सम्म संचालन हुने जनाएको छ । उक्त अवसरमा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव डा. गोविन्द प्रसाद शर्माले नेपालको पुष्प व्यवसायको विकास, विस्तार र प्रवर्द्धनका लागि व्यवसायीहरूले उठाएको मुद्दा सम्बोधनका लागि नीतिगत विषयमा सहजीकरण गर्ने बताए । 'पुष्प व्यवसायको विकास र प्रवर्द्धनमा निजी क्षेत्रको मेहनतले आफ्नै प्रयासमा भए गरेको काम सराहनीय छ, पुष्प व्यवसायमा विश्वमा आएको परिवर्तन र अभ्यासलाई स्वीकार गरेर अगाडि बढ्नु पर्छ, गुणस्तरीय स्वनियमनलाई उच्चमीहरूले ध्यान दिनुपर्छ', शर्माले भने । शर्माले नेपाल सरकारले लागू गरेको बिउबिजन नियमावलीका आधारमा आलंकारिक विरुवाहरूलाई दर्ता गर्ने कार्यलाई अगाडि बढाइएको जानकारी गराउँदै नेपाली पुष्प व्यवसायको विकास र विस्तारका लागि अवैधानिक रूपमा आउने फूललाई रोकेर देश भित्रका पुष्प व्यवसायीहरूलाई प्रोत्साहन गर्न व्यवसायीहरूले नै सहयोग गर्नु पर्नेमा जोड दिए । 'कृषि विधेयक तयार भएर पनि संसद् नभएको कारणले अल्झिएर रहेको छ, कृषि क्षेत्रका हितलाई समेटेर कृषि नीति तयार भएको छ, मन्त्रिपरिषद्मा पठाउने तयारी भइरहेको छ, पुष्प व्यवसायीहरूको हितका लागि व्यवसायको संरचनाको जोखिमको मूल्याङ्कन गरेर बीमा गर्ने व्यवस्थाका लागि नीतिगत व्यवस्था गर्ने प्रयास जारी छ । पुष्प विकास केन्द्रका प्रमुख रविन्द्र थापाले प्रदर्शनीले पुष्प व्यवसायको प्रवर्द्धनका साथै

रोजगारीमा समेत महत्त्वपूर्ण योगदान दिने धारणा राखेका थिए । त्यस्तै, फ्लोरिकल्चर एशोसिएशन नेपाल (फ्यान) का अध्यक्ष राजेश भक्त श्रेष्ठले पुष्प व्यवसायको विकास र प्रवर्द्धनका लागि हरेक वर्ष लगातार रूपमा प्रतियोगितात्मक प्रदर्शनी गर्दै आइरहेको जानकारी गराए । यस्तै, आयोजकको अनुसार उक्त प्रदर्शनीमा व्यवसायिक स्टल ८० वटा, १ प्लान्ट क्लिनिक स्टल, ५ वटा अफिसियल स्टल, २ वटा प्रतियोगितात्मक स्टल र २ वटा फोटो सेल्फी स्टल गरी ९० वटा प्रदर्शनी कक्षहरू रहेका छन् । नेपालमा विगत वर्षदेखि नै व्यावसायिक उत्पादन हुँदै आएको विविध जातका गोदावरी फूल विरुवाका साथै यस वर्ष भित्रिएका गोदावरी फूलका केही नयाँ प्रजातीका फूल विरुवासमेत प्रदर्शनी तथा विक्री / वितरण राखिएको छ । साथै, यस सिजनमा फूल सयपत्री, मखमली तथा अन्य सिजनल फूल विरुवा, बिउबिजन, मलखाद र कृषि औजारसमेत प्रदर्शनीमा समावेश गरिएको आयोजकले जनाएको छ ।

५ दिनेसम्म हुने उक्त प्रदर्शनी विहान ०९:०० बजेदेखि साँझ ०५:३० बजेसम्म संचालन हुने छ, भने प्रदर्शनीमा ४२ हजार बढीले प्रत्यक्ष अवलोकन गर्ने साथै १ करोड ३० लाखभन्दा बढीको व्यवसायीक कारोबार हुने आयोजकको अपेक्षा छ । पुष्प व्यवसायीहरूलाई व्यवसाय प्रवर्द्धनमा हौसला प्रदान गर्ने र व्यवसायिहरूबीच प्रतिस्पर्धात्मक भावनाको विकास गरी गुणस्तरीय उत्पादनमा टेवा पुऱ्याउने प्रदर्शनीको उद्देश्य रहेको आयोजकले जनाएको छ । पुष्प व्यवसाय प्रवर्द्धनका सम्बन्धमा समय अनुकूल पुष्पको जातिय विकास एवं गुणस्तरीय उत्पादनमा सहयोग पुऱ्याउनका लागि प्रदर्शनी आयोजना गरिएको एशोसिएसनले जनाएको छ ।

राष्ट्रिय किसान सञ्जालको गण्डकी प्रदेश रिपोर्ट

स्वागत मन्तव्य : सुन्दर नेपाल, नो फुड, नो फ्यूचर, नो नेचरको कुरा कृषिमा जोडनु पर्छ। कृषि विना भविष्य छैन।

राष्ट्रिय किसान सञ्जालका संयोजक नहेन्द्र खड्काले एग्री ओलिम्पिक कार्यपत्र प्रस्तुति गर्दै मानव जीवन कोषीय जीवबाट विकसित भई मानव जीवको रूपमा विकास भयो। कृषिमा मानव सभ्यताको विकास र साँस्कृतिक अभ्यास हुँदै आएको छ। मत्स्या पालन, मौरी पालन, वनमौरी पालन, वन जंगल, माझी बोटे, समुद्रसँग जोडिएका देशहरुबाट कृषि श्रमिकका रूपमा श्रम गर्ने कुरा हो। कृषि जनताको गाँसवास कपासको

आधार हो। ६०

प्रतिशत मानव जीवन र जीविकाको साँस्कृतिक आधार साँस्कृतिको पनि अभिन्न हिस्सा हो। सम्भाव्यता, सभ्यता र पुँजी निर्माणको आधार हो। दासयुग, सामन्त युग र पुँजी, पुँजीवादी युगको परिवर्तनको साधन हो।

राउते, कुसुण्डा, माझी, मछुवार, बोटे समुदाय प्राकृतिक ताल तलैयामा माछा मार्ने किसान हुन्। र मानिसहरु वनमा रहेर आहार संकलन गर्ने, च्याउ संकलन गर्ने, कृषि औजार बनाउने, सिल्पी समुदाय, समुदायको परिवारहरु जो सदियौं देखि आफ्नो पेशा व्यवसाय गर्दै आएको छ। अर्थतन्त्रको १ चौथाई भाग प्राकृतिको संरक्षणमा लगाउनु पर्छ। जलवायुको रक्षा गर्ने र सबैको पेट भर्ने, पालनकर्ताहरु हुन् र राजनीति परिवर्तन वाहेक पनि हुन्। समुद्र सतहको ६० मिटर देखि ८४४८ मिटर जलवायु शिर्षक उपोष्ण, जलवायु तातो चिसो। जहाँ ३०५० मिटरको छुमचौर भन्दा माथि काँढेतारहरु छन्। चौरी, याक, भेडा जीवजन्तु लगायत लाखौं जैविक विविधता छन्।

धानमात्र ३२ सय प्रजातिहरु छन्। गोलभेडा, जिरे खुर्सानीको संयौं प्रजातिहरु छन्। कृषि जलस्रोतको धनी राष्ट्र हो। हाम्रो काम गर्ने संस्कृति छ। माटो छुन्छु भन्ने छैन। नेपाली कृषि संस्कृतिमा भारतीय सेनामा रहेका सेनाहरुमा समेत कृषि गर्न, धान, मकै, कोदो रोप्ने, घरमा आउने संस्कृति अझै जीवित छन्।

श्रम र संस्कृतिको अभिन्न अंग देश कृषिमा औद्योगिकरण भएको छ। चिया प्रशोधन, उत्पादन, बजारीकरण र निर्यात भएका छन्। धान, सुन्तला, सूर्यमुखि, तोरी र भटमास, मकै अबौं रुपैयाँको खाद्य वस्तु आयत भएका छन्। त्यसकारण यो कृषि उत्पादनको बजार छ। प्राइमरी खेती विदेशबाट बढेको छ। राजनीति दलहरुले कागजमा भएपनि राजनीतिक दल, सरकार कृषि चाहिँदैन भन्न सकेको छैन। त्यसकारण पनि पहिले निर्यात गर्नु पर्थ्यो। कृषिमा प्राविधिक शिक्षाको आकर्षण बढिरहेको छ। सेना, शिक्षक, डाक्टर, प्रहरी, कलाकार, राम्रो लुगा लगाउने, किसान कस्तो

हुन्छ भनेर बच्चाले सोध्यो भने पुरानो कपडा लगाएको, तर हाम्रो देशको किसान सबभन्दा ठूलो हुनु पर्ने हो। किसान हुनु भनेको संसारको रक्षा गर्नु परेको छ। जन्म र मरण अवस्थामा पनि कृषि गर्ने भनेको अपमानित, सम्मान विहिन हुन्छ। कृषि लाभको पेशा होइन। त्यस्तो मान्छे हो भन्ने आम धारणा हो। बजार भूमिमा मल, बीउ, विजन छैन। सिँचाईको कमी छ। रासायनिक मल, र विषादीमा आधारित खेती बढेको छ। विदेशबाट विउ र मल आएन भने खेती गर्न नसक्ने चुनौती बढेको छ।

उत्पादन गर्न लागत बढेको छ। उत्पादन गरे पनि बजारको ग्यारेन्टी छैन। उखुको मूल्यनै नतोकीकन मिललाई दिनुपर्छ। अहिलेको उखु र दूधको अबौं रुपैयाँ भुक्तानी दिन बाँकी छ। खेती गर्न गाह्रो छ। बजारमा गएपछि मूल्य पाउने गाह्रो छ र भुक्तानी पाउनु गाह्रो छ।

वैदेशिक बालीको हस्तक्षेप छ। युवा कृषिमा नयाँ पुस्ताहरु खेती गर्ने आएन भने के गर्ने ? स्रोतहरुको विकास गर्न सकेको छैन। संस्थागत रूपमा किसान संगठन गठन

भएपनि आन्दोलन सोचेजति उठ्न सकेको छैन। राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघ, सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ, केन्द्रीय कृषि सहकारी संघ, स्वतन्त्र किसान संघ(संगठनहरु छन्। भूमि बैकको विरोध गर्ने र समर्थन गर्ने किसानहरु पनि छन्। सबै एकजुट हुनुपर्छ भनेर किसानहरु सञ्जालमा आएका छौं। रासायनिक मल र रासायनिक विषादीमा आधारित बिउविजन, विषादी घटाउने कुरामा एकै ठाउँमा छन्। पछिल्लो चरणमा केन्द्रीय कृषि सहकारी संघ, केन्द्रीय चिया सहकारी संघ, जोडिएको छ। एशिया प्यासिर्पिफिक किसान संघ, लाभिया क्याम्पासिना, एशियाली किसान संगठनहरु छन्। विचौललाको कारण साना किसान मारमा छन्। बजारमा न्यूनतम मूल्य नपाउँदा हतोत्साही हुने अवस्था छ। परम्परागत ज्ञान, कपास उत्पादन प्रदर्शनी गरेको कार्यक्रममा, किसानहरु बिच ज्ञान आदान(प्रदान, दिगो कृषि अभ्यासको उजागर गरेको थियो। पेशा व्यवसाय मात्र नभई समुदायको, वकालत, कथा लेखन, विरुवा प्रजनन कार्यक्रम थिए।

अखिल नेपाल युवा किसान संघका अध्यक्ष निर्दोष तिमिल्सिनाले विज्ञान तथा प्रविधिको प्रयोग गर्ने, कृषिमा कृत्रिम बौद्धिकताको प्रयोग गर्ने, शिक्षित युवाहरुको कृषिमा सहभागीता, सामाजिक, आर्थिक, सांगठनिक रूपमा अगाडि बढाउँदै लानु पर्छ। आमूल परिवर्तनका पक्षधर युवाहरु संगठित हुनलाई कृषि वैज्ञानिक सम्मेलन गरेको छ। कृषि पेशालाई सम्मानजनक बनाउने जरुरी छ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका उप(महासचिव, गण्डकी प्रदेश, माछा व्यवसायी संघ नवलपुरका अध्यक्ष इन्द्रमणी भुसालले तराईमा माछा राम्रो उत्पादन भएको छ। तराईको माछा काठमाडौं, पोखरा, विराटनगर, भ्रपा लगायत ठाउँमा गएको बताए। उत्पादित माछाका लागि बजारको समस्या छ। कृषि विजुलीको मिटरमा अनुदान भए उत्पादन लागत घट्ने थियो। उत्पादित लागत समायोजन गर्न सकेको छैन। सरकारले नाकाहरुमा क्वारेन्टाइन राखेर माछा गुणस्तर छ कि छैन जाँच गर्न जरुरी छ। धानको उत्पादन राम्रो छ। धान यहाँबाट भारत लैजान्छ फेरि १५ देखि ३० हजार लन ग्रेन बनाएर यही आउँछ। यहाँको किसानको लागत घटाउन दबावमूलक

कार्यक्रम गर्न जरुरी छ । गण्डकी प्रदेशका अनुदानको सूचना आउँछ । धेरै विषयमा अनुदान भएपनि किसानको पहुँच हुँदैन । माओवादीको सरकार भएको बेलामा कृषि उपज केन्द्र स्थापना गरेका थिए । उक्त कृषि उपज केन्द्र उपयोग विहिन भएको छ । किसानलाई जिम्मा दिनु पर्छ । मासु उत्पादन कृषकलाई मर्का परेको छ । प्रत्येक महिना सिजन अनुसार वाली वाली लगाउने, महिनाको एकपटक छलफल गर्नु पर्छ । दूधमा २ रुपैयाँ अनुदान प्रदेश सरकारले दिएको छ भने सफ्टवेयर बनाएर दिए भन्नु राम्रो हुन्थ्यो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ, युवा किसान संघ सदस्य सुभाष विडारीले १० वर्षदेखि टोखामा काम गरिराखेको छ । न्यूनतम समायोजन मूल्यमा समस्या छ । धेरै त छैन । तर नहुँदा त्यसै छोड्नु पर्ने अवस्था छ । बजारको राम्रो सम्भावना छ । तर सधैं घाटा खाएर बेच्नु पर्दा अपार सम्भावना भएपनि व्यवस्थापन हुन नसक्दा किसानलाई दुखःनै छ ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र) का पर्वत जिल्ला संयोजक राम अधिकारीले बजार व्यवस्थापनमा असहज महशुस भएको बताएको छ । राज्यबाट अनुदान पाउन पहुँच पुऱ्याउनु पर्ने अवस्था छ । किसानलाई चाहेको प्राविधिक कुरा पनि भेट्रीनरीले सिफारिस गर्नु पर्छ । अर्का किसान नेता हुकुम सुवेदी नवलपुरले राज्यले लगानी गर्नुपर्छ । यसका लागि संयन्त्रबनाई गम्भीरताकासाथ अनुगमन गर्न जरुरी छ । नवलपुरमा पालिकास्तरको ३४ वटा शटर भएको कृषि बजार बनाइयो अहिले प्रयोग विहिन भएको छ । प्राविधिक रुपमा जमीन लिएर शुरु गरियो लगानी गर्नु भन्दा पहिला अनुगमन गर्नुपर्छ ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र) गोर्खा अध्यक्ष ध्रुव खनालले उत्पादन भन्दा पनि बजारीकरण, प्रशोधनमा ध्यान दिई मूल्य श्रृंखलाको आधार कार्यक्रम आउनु राम्रो हुन्छ ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका दोलखा जिल्लाका अध्यक्ष कृष्ण कार्कीले दोलखामा कृषि कार्यक्रम कार्यन्वयनमा समस्या छ । टिम बनाउनु पर्ने थियो । व्यवहारमा लागु गर्ने कुरा स्थानीय स्तरमा हो । जिल्लामा छलफल गरेर लागु गरौं ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का केन्द्रीय उपाध्याक्ष मञ्जु सापकोटाले बजार व्यवस्थापनले धेरै गाह्रो बनाएको

छ । अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र) केन्द्रीय सचिवालय सदस्य, उपप्रमुख फलेवास नगरपालिका उपप्रमुख शोभा क्षेत्रीले विउविजन र माछापालन तरकारीमा अगाडि छ । त्यसका लागि व्यवसायिक किसानले नै जिम्मा लिनुपर्छ । गाईपालन, मौरीपालन, पूर्वाधारमा फर्म हाल्ने किसानको ५० प्रतिशत अनुदान पाउनु पर्छ । व्यवसाय गर्न गाईगोठ छोडेर बाहिर जाने अवस्था छ । दूधको मूल्य नपाउने, जुन व्यवसाय गर्दा आमदानीको स्रोत सरकारले नै जिम्मा लिएर रु.२ रुपैयाबाट ५ रुपैयाँ प्राप्त हुन्छ । उत्पादनको आधारमा अनुदान दिने भयो भने किसानहरु उत्पादनमा सहभागी हुन्छन् ।

व्यवसायिक कृषक आत्मनिर्भर हुन पनि आत्मसम्मान हुनेगरि हुनुपर्छ । कृषिलाई नै जोड दिन सक्थौं भने राम्रो हुन्छ । प्रशोधन र बजारीकरण बैंकको ऋण सुविधा छैन । बैंकको ऋण तिर्न नसकेको अवस्था छ । कृषि विज्ञ, भेट्रीनरी परिषद्का पूर्व अध्यक्ष डा.नारायण प्रसाद घिमिरेले कार्यक्रम उत्कृष्ट छ । कृषकले समयमै मल विउविजन पाउनु पर्छ । पशुपन्छी, स्वास्थ्यमा ध्यान दिन सके स्वास्थ्य मासु, दूध आदि वस्तुहरु उत्पादन गर्न सकिन्छ । अखिल नेपाल किसान महासंघका सचिव भरत फुयालले कृषि नै भविष्य भएको छ । कृषिमा युवालाई अभ्यास गराउने । खेती गर्न चाहनेलाई पुँजी र जमीनको व्यवस्था गर्नु पर्ने । जलवायु प्राविधिको सामना गर्नु पर्ने । जग्गा नहुनेलाई प्राविधिक ज्ञान, केन्द्रहरु सहकारीका बारेमा सामूहिक धारणा बनाउनु पर्छ । गण्डकी प्रदेशमा एगो टुरिजमको विकासगरि अर्थतन्त्रमा योगदान गरौं ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ सचिव शर्मिला पौडेलले कृषिलाई वैज्ञानिक बनाउने शिक्षित आउनुपर्ने जोड दिइन् । सूचना प्राविधिसँग नजोडिकन वैज्ञानिकीकरण, सामूहिकीकरण, ओद्योगिकीकरण सम्भव छैन । शिक्षित युवाहरु आएर विज्ञान र प्राविधिको प्रयोग गरेर कृषि क्षेत्रलाई अगाडि लानु पर्छ । दिनभरी कृषि गरेर, बेलुकी घर फर्कन, युवाहरुलाई आकर्षित बनाउन जरुरी छ । विभागहरु बनाउनु पर्छ व्यवसायिक रुपमा प्राविधि प्रशिक्षित गर्न जरुरी छ । उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने अवस्था सरकारले सिर्जना गर्नुपर्छ ।

कृषि भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय,

कृषि विकास निर्देशनालय गण्डकी प्रदेश महानिर्देशक वासुदेव काफ्लेले कार्यपत्र प्रस्तुती गरेका थिए । आफ्नो कार्यपत्रमा चक्लावन्दीको कार्यक्रम ६ जिल्लामा कृषि ज्ञान केन्द्रमार्फत, युवा लक्षित कार्यक्रम गरिरहेको बताएका छन् । कार्यक्रममा यान्त्रीकरण, पर्यटन, कृषि कार्यक्रम लाग्नु पर्छ । यान्त्रीकरणमा ५० प्रतिशत अनुदान वितरण, धानले महत्वपूर्ण फडको मारेको छ । साथै आलुवाली तराई देखि हिमालसम्म हुने भएकोले नीतिगत कुराहरुमा ७५ प्रतिशतमा हाराहारीमा कार्यक्रमले समेट्नु पर्छ । सूचनाको पहुँच नभएको पनि हुनु पर्छ । किसानलाई कसरी समेतने भन्ने सोचनीय कुरा रहेको छ । जेठो(बुढो धान, सिमी, पछिल्लो समयसम्म जोड्ने हामीलसँग कन्टेक्स फार्म छैन । उत्पादन गरेपछि बजारसम्म अनुदान रकम र बजारको सुनिश्चितता गर्नु पर्छ । बाहिरबाट आउने उत्पादन रोक्न सक्ने अवस्था छैन । सुनिश्चितता मात्र भएपनि हामी युवाहरु आउन सक्छ । विदेशबाट फर्केकाहरुलाई युवा लक्षित कार्यक्रम गरेको थियो । पछि बाहिरबाट नभनेर युवा लक्षित भनेर संशोधन गरका छौं । पहिले भन्दा अहिले कालीगण्डकी कोरिडोर आएपछि तराईलाई पनि घर नछोड्ने त्यहाँ पेशा व्यवसाय नछोड्नेहरु बढेका छन् । उत्पादनसहित बजारसम्म जानु पर्छ ।

खरायो पालन कृषक उज्ज्वल चापागाईले १३ वर्षदेखि खरायो पालन व्यवसाय गरिरहेको बताएको छ । व्यवसाय स्वाथ्यको हिसावले अगाडि बढेको छ । खरायो पालन बढाउन सके कृषि क्षेत्रलाई टेवा पुग्ने काम गर्नसक्छ । नेपाली कृषिमा लुकेको समस्या भनेको कृषकले उत्पादन गर्न सकेपनि आ(आफ्नै हिसावले बजारमा लाने गरेको कारण पनि बजारको समस्या परेको देखिन्छ । बजारमा प्रतिस्पर्धात्मक रुपमा काम गर्न नसकेको कारण त्यसो भएको हो । सम्भव भएसम्म प्रदेश जिल्लामा गाई, बाँखा, खरायो तरकारीमा कृषि फार्मलाई मोडले फार्मको रुपमा विकास गर्न, कृषि ज्ञान केन्द्रहरु फिल्डमा ल्याउन सकेमा अगाडि बढ्न सक्छ । पशुपालन खानपान् फिल्ड बेस रिसर्च गर्न सके त्यसको आवश्यकता र समस्याहरु पहिचान भई समाधान गर्न बाटो खुल्न सक्छ । किसान आफैले पनि बजारमा आवश्यकता र आकार हेरेर बजारमा जानु पर्छ । देशभित्रै २५ प्रतिशत मोडेल फार्महरु बनाउने सके देशमा आर्थिक रुपमा सहयोग पुग्छ ।

राष्ट्रिय किसान सञ्जालको कर्णाली प्रदेश रिपोर्ट

कर्णाली प्रदेशमा : राष्ट्रिय भूमि अधिकार मञ्चका नेता प्रेमप्रकाश नेपालीले, स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्दै कर्णाली प्रदेश कृषिमा राम्रो सम्भावना बोकेको प्रदेश रहेको बताए । उनले पर्यावरणीय कृषि युवा कृषिमा आउने चुनौती दिगो कृषि बनाउने सक्छ । राष्ट्रिय योगदान पुग्ने छ भन्ने विश्वास लिएको छ ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका महासचिव राष्ट्रिय किसान सञ्जालका संयोजक नहेन्द्र खड्काले कृषिमा युवा सम्भावना र चुनौती विषयक कार्यपत्र प्रस्तुत गरेका छन् ।

कृषि के हुन भनेर अत्यन्तै महत्वपूर्ण विषयमा छलफल गर्ने छौं । मानव जंगली युगबाट घर आएपछि दास युग अन्त्य भई सामन्ति युगसँगै, पुँजीवादी युगमा आयो । देशमा कृषि अर्थतन्त्रको राष्ट्रिय योगदानको १ तिहाई छ । रेमिटेन्स पछिको पहिलो हो । कृषि हाम्रो संस्कृतिको स्रोत र सम्भाव्यताको स्रोत हो । पशुपन्छी पालन, मछुवार, माछा पालन व्यवसाय गर्न कृषि श्रमिकहरूलाई राखेका छौं । कृषिमा प्रत्यक्ष व्यवसायिक बोटेहरू, चेपाङ्गहरू कृषिमा सिल्पी समुदाय, उद्यम व्यवसायी किसानहरू ।

नेपाली कृषिको सम्भावना छ । ८८४८ मिटरको उचाईमा समुद्रसतह देखि हिमालको टाकुरासम्म मार्सी धान र त्यो भन्दा माथि चोरी, याक, पालन, जैविक विविधता, इरिमा ३२ सय धानका जातहरू घरपालुवा मात्र होइन । श्रम गर्ने कृषि गर्ने संस्कृति छ । भारतीय लाहुरेहरू घर फर्केर खेती गर्ने संस्कृति छ ।

अनुसन्धानकर्ता उज्ज्वल थापाले घरमा कृषि गर्ने अबौं रूपैयाँमा के आयत हुने गरेको बताए । आयत हेर्दा देशको किसानको के हो भन्ने तस्वीर आउँछ । किसानलाई मर्यादा गरेको छैन । शोषित पीडित उत्पीडित छ । कृषिका लागि भूमि जस्तो उत्पादनका साधनहरू छैन । खेतीका लागि सिँचाई चाहिन्छ ।

उत्पादनका साधनहरूको कृषि गर्ने किसानको पहुँचमा छैन । हामीसित अथाह जैविक विविधता भएको छ । भक्तपुरे लोकल काँक्रा बाहेक, धेरै बाँकी छैन । गोलभेडाले हाइब्रिडको स्थान लिएका छन् । खेती र उत्पादनका साधनहरू महँगो हुँदै गएको छ । किसानलाई दिने अनुदान व्यापक दुरुपयोग भएको छ । पहिलो त उत्पादन गर्ने साधन भूमि छैन । कालीमाटी बजार

भारतीय व्यापारी मात्र होइन विचौलियाहरूको बोलवाला छ ।

राष्ट्रिय भूमि अधिकार मञ्च, वर्गीय किसान संगठनहरू छन् । दूध उत्पादक किसान संगठन छन् । स्वतन्त्र किसानहरूको आ(आफ्नै संगठनहरू मार्फत आफ्नै ढंगले सक्रिय छन् । एशिया प्रशान्त किसान कार्यक्रम नीतिगत रूपमा संयोजन गर्ने काम मैले गरेको छु ।

युवा कृषि अन्तर्सम्बन्ध बढाउन जरुरी छ । मिहिनेत अनुसार धान खेतीमा १०० खर्च गर्दा १५ प्रतिशत पनि बच्दैन । असारमा

गरेका लगानी मंसीरमा मात्र आउँछ । किसान हुनु अपमानित हुनु हो । त्यसकारण युवाहरू कृषिमा आउन सकिरहेको छैन । शिक्षित युवाहरू नआइकन कृषि क्षेत्र माथि उठ्न सक्दैन । युवा र कृषि एकअर्काबीच परिपूरक सम्बन्ध रहेको छ । युवाहरूलाई किसान संगठनमा ल्याउन उनीहरूको नेतृत्व विकास गर्न, ज्ञान, शीप दिएर ल्याउन सके कृषिको विकास हुनसक्छ । यसो गर्दा उत्पादन बढ्छ ।

आगामी बन्ने राष्ट्रिय युवा किसान मञ्चले यसको काम गर्ने छ । यस वर्ष महिला र युवा किसान कमिटीलाई गठन गरि अगाडि बढाउने हों ।

राज्यले वाधा र अवरोध सिर्जना गर्नु भन्ने संघर्षको लागि पनि तयारी हुनु पर्छ । केन्द्रीय कृषि सहकारी संघ नेता सुन्दर नेपालले एग्री ओलिम्पिकको नमूना कार्यक्रम राख्नु पर्छ । विगत ५ वर्षदेखि फार्म चलाई राखेको छु । नेपालमा धेरै सम्भावना छन् भन्दा पनि हामी उत्पादन गर्न सक्छौं । नेपाली किसानको भन्दा भारतीय व्यवसायीहरूको दवदवा छ । नेपालमै कृषिको सबभन्दा ठूलो सम्भावना छ । तर बजार व्यवस्थापन सही नहुँदा किसानले त्यसको मार भोग्नु परेको

छ ।

अनुदानमा हाते ट्रैक्टर, मल्लिचङ्ग प्लाष्टिक, कृषिमा लाग्ने भ्याट छुट दिन सक्यौं भने किसानहरूले फाइदा लिनसक्छ ।

कर्णाली प्रदेशमा एआई प्रविधि, ड्रोन, कृषि सेवा, किसान एग्री इन्टरनशीप, स्टार्टअप एग्री विजीनेस चलिरहेका छन् । प्रम परियोजनाले सहयोग गरिरहेको छ । सम्भावना भएपनि चुनौतीहरू थपिरहेको अवस्था छ । माटोको भविष्य देखलाई बैकले ऋण दिँदैन । प्राथमिकता हुँदाहुँदै बैकले ऋण दिँदैन । कोल्ड स्टोर, प्रोसेसिङ युनिट आवश्यक छ । जलवायु परिवर्तनले कसैलाई छोड्दैन । आशा छ कृषिमा नीतिगत रूपमा अगाडि बढ्न सकिन्छ भनेर मेरो जोड दिन्छु ।

निर्दोष तिमिलिसना : नेपालको उत्पादन प्रणाली सामुहिकीकरण युवाहरूलाई गोलबन्द गर्न सञ्जालले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ । शिक्षित युवाहरूको भूमिकालाई अगाडि बढ्ने प्रेरित गरेकोछ ।

नयाँ उत्तराधिकारी तयारी गर्न अब अग्रगामी देशभक्त गोलबन्द हुनु जरुरी छ । गरिबीको रेखामुनी युवाहरू छन् । किसानको उत्पादनको न्यूनतम मूल्य भन्दा कम मूल्यमा बिक्री गर्नु परेको छ । लागत मूल्य उठेका थिए भने अलिकति भएपनि आकर्षित हुन्थ्यो होला ।

कृषिवस्तुमा विषादिको विगविगी छ । सांगठानिक रूपमा कोषिष गरेको छ । अनुदानमा भ्रष्टाचार छन् । महँगो, किसान सिमान्तकृत किसान, महिलासूत्री यान्त्रीकरण, रासायनिक मल, विषादीले नदिनाला र वातावरणमा प्रभाव पारेको छ । विज्ञहरूको सहजीकरण छैन । भारतमा खान नमिल्ले वस्तु नेपालमा ल्याएर बेचिन्छ । किसानले राजनीति गर्न थाले भन्ने रूपमा हेरिरहेको छ । स्थानीय रैथाने वाली लोप हुने अवस्था छन् । यावत समस्या हुँदाहुँदै स्वदेशमा कृषि पेशामा आवद्ध गराउन जरुरी छ ।

राष्ट्रिय भूमि अधिकार मञ्चका नेता प्रेमप्रकाश नेपालीले नेपाल जैविक विविधताको धनी देश रहेको बताए । मार्सि धान, चिनो, कागुने, यासागुम्बा, भेडा(च्याङ्गा, कर्णाली सरकारले कस्तो खालको

कार्यक्रम ल्याएको छ भनेर मूलतः त्यही नीतिगत हेरफेर अझ परिवर्तन प्रविधि त्यति धेरै साक्षात्कार भएर आउन सक्थ्यो भने भविष्यमा हाम्रो बकालत निश्चित हुनसक्छ । कर्णालीका साथीहरूले कृषिलाई अगाडि ल्याउनसक्छन् ।

अम्बिका राईले कोशी प्रदेशमा हिमाल, पहाड, तराई तिनै वटै भौगोलिक क्षेत्र गाउँ खाली छ । वृद्धाहरु घरमा एकलै छन् । युवाहरुलाई गाउँ फर्कने अभियान विस्तारै आकर्षणको केन्द्र बनाउनु पर्छ । किसानले उत्पादन गरेको वस्तु मूल्य नपाउने अवस्था छ ।

सरकारले किसानको उत्पादन लिन व्यवस्थापन हुनुपर्छ । बजारको व्यवस्थापन हुन पर्थो । कोल्ड स्टोर सहूलियत विना धितो सहूलियत कर्जाको आवश्यक छ । कृषि उद्योग स्थापना गर्न जरुरी छ ।

मनोज खत्री जुम्ला, मानो खाएर मुरी फलाउने भन्ने मान्यता छ । एग्री ओलिम्पिकमा नेपाल, नो फार्मर, नो फ्यूचर, नो फूड भनेर सडकमै आउनु पर्छ । हामी उत्साहित छौं ।

उमेश योगी, कर्णालीका युवालाई रोक्न सकिन्छ । कर्णालीका वस्तु एनजीओहरुले रैथाने बालीको बीउ मास्यो । कर्णाली कालीकोटमा राजमा लगेर रोप्यो, त्यहाँको बीउ मासियो । कर्णालीमा खेती भन्दा पनि पशुपालन उपयुक्त हुन्छ, कि । कृषि औद्योगिक तर्फ सरकारको मुख ताकेर मात्रै हुँदैन । गोलभेडालाई अचार बनाउन जाने मूल्य पाइन्छ छ । कृषिलाई सहयोग भनेको यातायात र सञ्चार चाहिँदो रहेछ । राजनीति हुँदो रहेछ । कृषिमा राजनीतिकरण छ । किसानले बोलेको कुरा आ(आफ्नै दलमा भएकाले पनि कम महत्व दिएको कारण युवा खासै आकर्षित भएको छैन ।

शक्ति बहादुर थापा भेरिगङ्गा(१०, सरकारको प्रतिनिधी तथा कर्णाली प्रदेशको सरकार नै सुस्त छ । उपस्थिति नभएको देखियो । १० औं जिल्लाको भौगोलिक अवस्थाका हेरेर योजना बनाउनु पर्छ । युवाहरुले विदेशमा जाने मनोविज्ञान परिवर्तन हुने खालको काम गर्नु पर्छ । ऐन, नियम, कानून कार्यविधि छैन । अन्यौलै अन्यौल छ ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका उपाध्यक्ष प्रा.डा.केशव खड्काले कर्णाली प्रदेशमा नयाँ सम्भावना भएको पाएँ । १० वर्ष अगाडि जुम्लाको सुदुरमुकामसम्म यातायात पुग्दा

डूडभरलाई हजार(हजारको नोटको माला लगाइदिएका थिए । आज हुम्लाको सिमीकोटसम्म भौगोलिक अवस्था अनुसार विशिष्ट उत्पादन गर्न सक्छ । खप्तड क्षेत्रमा शिलाजित पाइन्छ । कर्णाली सरकारलाई धन्यवाद दिनु पर्छ । प्राङ्गारिक कृषि प्रदेश घोषणा गरेको थियो । नयाँ युगको शुरुवात गर्नुपर्छ । मानसिक रुपमा परिवर्तन गर्नु पर्छ । युवा नै परिवर्तनको सम्वाहक हो ।

उदाहरणको रुपमा प्रस्तुत हुने गरि आउनु होस् र कर्णाली क्षेत्रको विशिष्ट उत्पादन ल्याउन सहयोग गर्न गछौं । जैविक विविधता, कर्णालीका युवाहरुलाई स्वदेशमा रोक्न थुप्रै सम्भावनाहरु छन् । राष्ट्रिय किसान सञ्जाल साभ्का संगठनको रुपमा संघर्ष गर्नु पर्छ । जैविक विविधता, बाली विविधता, युवा किसानको विचमा प्रविधि पुऱ्याउनु पर्ने जरुरी छ ।

विश्व स्कुल दूध दिवस २०२५

काठमाडौं असोज ८, नेपाल डेरी एसोसिएसनले उद्योग वाणिज्य महासंघका केन्द्रिय सदस्य नरेशलाल श्रेष्ठको प्रमुख आतिथ्यतामा काठमाडौंको हाँडिगाउँमास्थित सेन्ट जर्ज स्कुलका विद्यार्थीहरुलाई दूध पान गराई विश्व दूध दिवस कार्यक्रम मनाएको डेरि एसोसिएसनले जनाएको छ ।

नेपालमा विश्व स्कुल दूध दिवस सन् २०१६ बाट नेपाल डेरी एसोसिएसनले मनाउन शुरु गरेको हो । यस वर्ष “बालबालिकाको स्वास्थ्य त उज्ज्वल भविष्य दैनिक दूध अनिवार्य” “Children’s health and bright future require daily milk” भन्ने नाराका साथ देशै भर एसोसिएसनका प्रदेश र जिल्ला समितिहरुले विभिन्न कार्यक्रम गरि मनाइएको जानकारी प्राप्त भएको छ ।

उक्त कार्यक्रममा विद्यालयका प्र.अ.मेघराज बजगाईले विश्व स्कुल दूध दिवस विश्वभर बालबालिकाले दुध सेवन गर्नबाट बञ्चित हुन नपरोस् भनी मनाउन शुरु गरिएको जनाएको छ । स्कुलमा पढ्ने विद्यार्थीले दुध किन सेवन गर्नुपर्छ भन्ने विषयमा जानकारी गराउन महत्वपूर्ण भुमिका विषय हुने पनि बताउनु भयो । यसले बालबालिकामा

पोषण, स्वास्थ्य र पढाइमा सुधार ल्याउन दूधको भूमिका माथि जोड दिए ।

संयुक्त राष्ट्र संघ खाद्य संगठनले लगायतका संस्थाहरुले विश्वभर कार्यक्रम गरि मनाउने गरेको जनाएको छ ।

विश्व स्कुल दूध दिवस, सेप्टेम्बर २४, विश्वभर सेप्टेम्बर महिनाको अन्तिम बुधवार मनाइने गरिन्छ ।

राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डका अधिकृत शंकर अधिकारीले स्कुल दूध कार्यक्रमद्वारा बालबालिकालाई नियमित रुपमा पौष्टिक दूध पहुँच सुनिश्चित बनाउने वातावरण बन्ने बताए । पोषण अभाव हथी मजबूत राख्न, प्रोटीन, क्याल्सियम, भिटामिन तथा अन्य खनिज पदार्थहरु प्राप्त गर्न मद्दत पुऱ्याउने छ । शिक्षा र अध्ययन प्रदर्शन सुधार गर्ने, तागत, स्वास्थ्य राम्रो हुँदा विद्यार्थीहरु विद्यालयमा मन लागेर पढ्न सक्षम हुने बताए ।

अर्का उपाध्यक्ष दिप प्रसाद धमलाले दुध उत्पादन र डेरी उद्योगमा संलग्न कृषकहरु र स्थानीय समुदायलाई पनि दूधको महत्व बारे जनचेतना विस्तार गर्ने सहयोग पुग्ने बताए ।

राष्ट्रिय किसान सञ्जालको कोशी प्रदेश रिपोर्ट

कोशी प्रदेशको कृषिमा युवा, सम्भावना र चुनौतीहरू कार्यपत्र प्रस्तुत :

काठमाडौं असार ३२, अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का महासचिव, राष्ट्रिय किसान सञ्जालका संयोजक, अवधारणा विषयक कार्यपत्र प्रस्तुत गरेका छन् ।

४० वर्षकालाई युवा भन्ने पनि गरिन्छ ।

कोशी प्रदेशमा कृषिको सम्भावनाहरू :

भू(धरातलीय देश केचना कलंकदेखि सगरमाथा ८,८४८ मिटर अग्लो हिमाल श्रृंखला, जलस्रोतको धनी देश, समुद्री सतहको ३१ मिटरसम्म पनि जैविक विविधता भएको देश हो । जलस्रोतको दोस्रो धनी

देश, परापूर्वकालदेखिनै कृषिलाई माया गर्ने देश नेपाल हो । यतिमात्र होइन भारतीय सेनामा जागिर खाने नेपालीहरू धान रोप्न विदा लिएर घर आउने चलन अभै जीवत् छन् । नेपालले ३२०० जातका धानका विउहरू फिलिपिन्सको इरिमा संरक्षित गरेका छन् । किसान सबैभन्दा धनी र सम्पन्नशाली बन्नु पर्नेमा तस्वरमा एउटा गरिव मान्छे

पर्छ । सरकारले समेत अबैको भुक्तानी दिन बाँकी छ । विचार नमिल्ने, संघीयता नमान्ने, तर किसानको मुद्दामा सबै संगठनको विचार मिल्नुले एउटै सञ्जाल बनेको छ । किसान संघ(संगठनहरू एकठाउँमा आएर संगठित हुनु राम्रो कुरा हो । राष्ट्रिय किसान सञ्जालको सहमतीका आधारमा सामुहिक कार्य सँगै गर्दै आइरहेको छ ।

नेपाली समाजमा कृषिमा युवाहरूको विकर्षण बढ्दो छ । सकेसम्म आफनो छोराछोरीहरू डाक्टर, इन्जिनियर, वकिल बनुन् । अरुका छोराछोरी किसानै भइरहुन् भन्ने मानसिकता छ ।

कृषिमा चुनौती मात्र नभई सम्भावनाहरू पनि छन् । सबै राजनीतिक दल निकट किसान संगठनहरू र सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ, राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघ, राष्ट्रिय भूमि अधिकार मञ्च, केन्द्रीय चिया सहकारी संघ, सहभागी छन् । रामचन्द्र नेपाल अखिल नेपाल युवा किसान संघ महासचिव

सन् २०२४को अगष्ट १२मा फिलिपिन्समा सम्पन्न वाइएफसीए एग्रिलम्पिकमा विभिन्न देशका १२० जना युवा प्रतिनिधीहरूको सहभागीता थिए । उक्त एग्रिलम्पिकमा नेपालको तर्फबाट ८ जना युवाहरूले गरेका थिए । त्यहाँ जाँदा हामीले नेपालको तर्फबाट एकखालको धारणाहरू राखेका थियौं । यहाँ नभएका कथा उल्लेख गर्न चाहन्छु । अनुभवहरू सुन्दा त्यहाँ उत्पादन गर्ने, सहकारी र बजारीकरण गर्ने छुट्टै निकाय विकास गरिएको देखियो । राज्यले गर्ने नियमनका कारण उनीहरूले पारिवारिक खेतीलाई प्राथमिकता दिएको पाइयो । फिलिपिन्समा गरेको अभ्यासले प्राकृतिलाई नाबिगारी काम गरेको देखियो ।

वर्तमानमा युवा कृषकहरूलाई कृषिमा आकर्षण गर्न सकिन्छ भन्ने कुरामा एग्रिलम्पिकमा जोड दिइयो । १२० जना प्रतिनिधि डि(वान, डि-फाइभ, गुपमा विभाजन गरिएको थियो । फिलिपिन्समा पाएको अनुभवले केही कुरा सिक्न पाइयो । जलवायूमा भएको जटिलताको सामना कसरी गर्ने ? कृषिमा युवाहरू आएन भने जटिलता आउन सक्ने विषयवस्तुमा एग्रिलम्पिक केन्द्रीत थियो ।

कृषिमा युवाहरूको सहभागीता जरुरी छ भने त्यहाँ पनि महशुस गरिएको थियो । केन्द्रीय चिया सहकारी संघ नेता सोम

Province No. 1

कोशी प्रदेशमा युवा किसानको सम्भावना र चुनौतीहरू विषयक कार्यपत्र प्रस्तुत गर्दै कृषिमा युवाहरूले निर्णायक भूमिका खेल्नु पर्ने समय आएका बताए ।

कोशी प्रदेश साधान र स्रोतले धनी प्रदेशको रूपमा चिनिन्छ । चिया, अदुवा, अलैंची, अम्रिसो, दूध, लगायत नगदे वालीहरू त्यस प्रदेशको प्रमुख आकर्षणको वाली केन्द्र बन्न सक्छ । अमूल्य वालीको रूपमा आत्मनिर्भर, आर्थिक रूपमा सम्पन्न प्रदेशको रूपमा चिनिन्छ । कृषिबाट राम्रो आमदानी लिने प्रदेश मध्ये प्रमुख मानिन्छ । यो प्रदेशमा आदिवासी जनजाति र अन्य जातजातिहरूको बसोवास रहेको छ ।

जंगली युगपछि मान्छेले पशुपालन शुरु गर्न थाल्यो । कृषि हाम्रो संस्कृति र सम्भाव्यता हो । शुरुवात पनि कृषिबाटै भएको हो । कृषि औजार, प्रविधि निर्माण गर्ने शिल्पी समुदाय, धर्तीलाई सिंचित गर्ने किसान समुदायहरू शुरुदेखि पशुपालन र अन्न फलाउन थाले ।

युवा किसानको परिभाषा अनुसार १६(४० वर्षका युवाहरू जो कृषिमा संलग्न छन् । उनीहरूलाई युवा किसान भनेर भनिएको छ । अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास अनुसार १६-३५ वर्षको युवाहरूलाई युवा भनेर मान्यता दिएको छ । कतिपय देशहरूमा १८ देखि

देखाएर किसानको उपहास गरेका छन् । कुनै विकल्प नभएको, केही गर्न नसकेको कमजोर मान्छेको रूपमा तस्वरमा देखाउने गरेको छ । हाम्रो देशमा किसानको मर्यादा छैन । किसानले सबैबाट अपमानको विडो थाम्नु परेको छ । खेती गर्नेको भूमि नहुने, सिंचाइको पहुँच ३० प्रतिशत भन्दा कम छ । विउविजन प्रविधि माथिको पहुँच कम छ भनेर देखाउन खोजिएको छ ।

जलवायू परिवर्तनका कारण कृषिमा चुनौतीहरू आइरहेको छ । पानी कहिलेदेखि शुरु हुन्छ थाहा छैन । जलवायूजन्य चुनौतीहरू थपिदै गएका छन् । लघु वित्त र सहकारीहरूले किसानमाथि सामन्ति व्यवहार देखाइरहेको छ । उनीहरूलाई साहुहरूले जस्तै २४ देखि ४० प्रतिशत हर्जाना किसानलाई नै तिराउँछ । हामी भूमि अधिकारको कुरा गरिरहेको छौं । २००७ साल पछि किसान आन्दोलन सोचेको जसरी उठ्न सकेको छैन । विगतमा आफ्नो पार्टी सरकारमा हुँदासम्म चुइक्कसम्म बोल्दैनन् । सरकारबाट बाहिर आएपछि चर्को कुरा गर्छन् ।

विकल्प नभएको कारण कमजोर भएको छ । केही गर्न नसकेको कमजोर मान्छेको रूपमा आउने गर्छ ।

त्यति गर्दा पनि बजारको प्रबन्ध नहुनु । उखु समेत मिलमा विना मूल्य लगेर दिनु

आचार्यले केन्द्रीय चिया सहकारी संघ लिमिटेड, कोशी प्रदेशको अन्तर्क्रिया कार्यक्रमले समस्या समाधान गर्न सक्छौं भन्ने विश्वास दिलाएको छ। कोशी प्रदेशमा नगदे बालीमा राम्रो सम्भावना छ। तर पनि समयमा भारत सरकारको कतिपय अवरोधहरूलाई चिर्न सकेको छैन। चियाको बजार भनेको भारतमै हो। हामीले दार्जिलिङको चियासँग निकै प्रतिस्पर्धा गर्नु परेको अवस्था छ। युवाहरूलाई कृषिमा सहभागी गराउने चुनौती भने कोशी प्रदेशमा पनि छ। युवाहरूलाई कृषिमा आउँछ भने पहिलो प्राथमिकता प्रदेश सरकारले दिनु पर्छ।

चियाबाट प्रदेश सरकारलाई धेरै पैसा आउँछ। तर प्रदेश सरकारले प्राथमिकता दिएको देखिदैन। कोशी प्रदेशमा चिया लगायत नगदेबालीहरूलाई प्राथमिकता नदिदा किसानलाई के अनुभूत हुन्छ होला।

केन्द्रीय कृषि सहकारी संघमा आवद्ध म इजरायलमा १० महिना काम गरेर फर्केको कृषक हुँ। नेपालमै केही गर्न सकिन्छ की भनेर फार्म चलाई रहेको छु। फिलिपिन्सको कार्यक्रममा नेताहरू पनि आएका थिए। उनीहरू कृषिका विषयमा राम्रोसँग बोल्न पनि सक्दैनथे। किसान आफै पुग्न पनि नसक्ने, पुग्दा पनि किसान प्रति हेर्ने दृष्टिकोण फरक पर्दा रहेछ। खेती गर्दा पनि किसानहरू विदेशमा जानु पर्ने आभाष नेपालको परिवेशले दिएको छ। प्रदेशको कार्यक्रमहरूमा किसानहरूलाई पनि सहभागीता गराइयोस्।

हामीले फिलिपिन्समा नाटक प्रस्तुत गरेका थियौं। अहिले नेता हुनका लागि संगठन बनायौं जस्तो लाग्छ। एउटै संगठन साभा संगठन भयो भने राम्रो हुन्छ।

मैले नुवाकोटमा खरबुजा खेती गरेको छु। कालीमाटीका व्यापारीहरूले नेपाली हो भने मिठो हुँदैन भनेर १०/१५ रुपैयाँ फरक पारेर कम मूल्यमा बेच्नु परेको थियो।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र) सोमराज पौडेलले म जनयुद्धदेखि जनमुक्ति सेना, वाइसिएल हुँदै किसान महासंघ आएको छु। लालवन्दी क्षेत्र तरकारी उत्पादन गर्ने क्षेत्र हो। म पनि तरकारीमा काम गर्नु पर्छ भनेर सोचीराखेको छु। सर्लाहीको कृषिको अवस्था हेर्दा, कहिले विषादी बढी प्रयोग भएर फाल्नु परेको छ। कहिले उत्पादन बढी भएर पनि मूल्य नपाउने अवस्था छ। कहिले भारतको तरकारी बढी आएर हाम्रो उत्पादन बिक्री गर्न नसकेको

अवस्था छ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का उपाध्यक्ष हरिनारायण महत्तले अनुदान ठूला किसानले मात्र पाउँछन्। कमिशन विना कुनै पनि काम हुँदैन। जसले कमिशन दिँदैन उसको काम हुँदैन।

अखिल नेपाल किसान महासंघका सचिव भरत फुयालले नेपालको कृषि जुन खालको अवस्था छ। प्रस्तुत भए अनुसार उपभोग गर्न पाएको छैन। युवाहरूको माग कोशी प्रदेश सरकारसँग समन्वय गर्नु पर्ने अवस्था छ।

अखिल नेपाल युवा किसान महासंघ (

क्रान्तिकारी केन्द्र)का उपमहासचिव तथा अखिल नेपाल युवा किसान संघ (क्रान्तिकारी)का संयोजक निर्दोष तिमिल्सिनाले समय सान्दर्भिक किसानहरू अगाडि बढेको छ। विषयवस्तु माथि समस्तीगत रूपमा सिक्ने मौका मिलेको छ। युवा किसानलाई केन्द्रीत गरेर किसान सञ्जालले दिएको कार्यक्रम महत्वपूर्ण बन्दै गएको छ। कृषिमा युवाहरूलाई सहभागी गराउनु सकेन भने उर्वरा भूमि बाँझो बन्दै जाने अवस्था बढ्ने छ। त्यसकारण पनि युवालाई विदेशबाट फर्काउन जरुरी छ।

नर्सरी व्यवसायी संघको तेस्रो फ्लावर एक्सपो २०८२, भृकुटी मण्डपमा

काठमाडौं असोज २६, नर्सरी व्यवसायी संघ नेपालले आगामी तेस्रो तिहार फ्लोरा एक्सपो(२०८२ आयोजना गर्ने घोषणा गरेको छ। “तिहारको उत्सव, फूलको महोत्सव” भन्ने मूल नारासहित आयोजना हुने उक्त एक्सपोबारे जानकारी दिन संघले काठमाडौंमा पत्रकार सम्मेलन गरेको हो।

संघका अनुसार गत वर्ष सम्पन्न दोस्रो तिहार फ्लोरा एक्सपो(२०८१ भव्य र सफल भएको थियो, जसले नर्सरी व्यवसायीहरूलाई थप उत्साहित बनाएको छ। “कार्यक्रमको सफलता सञ्चारकर्मीहरूको सहकार्य र प्रचारप्रसारकै कारण सम्भव भयो,” संघले विज्ञप्तीमाफर्त जनाएको छ।

संघका उपाध्यक्ष तथा मेला संयोजक लक्ष्मी महर्जनले नर्सरी व्यवसायको विकास, विस्तार र प्रवर्द्धनमाफर्त स्वच्छ वातावरण, रोजगारी र आय स्रोत वृद्धि गर्ने उद्देश्य रहेको बताए। उनका अनुसार संघ २०८० असोज १५ गते आधिकारिक रूपमा दर्ता भई क्रियाशील बनेको हो।

संघले हालसम्म चार वटा फ्लोरा एक्सपो, वृक्षारोपण, नर्सरी बाटिका निर्माण र रक्तदान जस्ता सामाजिक कार्यक्रम सम्पन्न गरिसकेको छ। नर्सरी व्यवसायलाई बोटबिरुवा उत्पादनमा मात्र सीमित नराखी यसलाई आयात(निर्यात, मौलिक जातको संरक्षण, जैविक विविधता र परम्परागत सीप पुस्तान्तरणसँग जोड्नुपर्ने संघको धारणा छ।

महर्जनले देशमा बढ्दो राजनीतिक अस्थिरताले उद्यमीहरूको मनोबल घटाएको भन्दै स्थायित्व र लगानी(मैत्री वातावरण बनाउन सबै पक्ष जिम्मेवार हुनुपर्ने बताए। उनले नेपाल सरकार र राजनीतिक दललाई जनशक्ति पलायन र लगानी असुरक्षाको समस्या गम्भीर रूपमा लिन आग्रह गरेका छन्।

संघले सञ्चारकर्मीहरूलाई फ्लोरा एक्सपोको जानकारी र नर्सरी उत्पादनका समाचारहरू आम जनतासम्म पुऱ्याउन सहयोग गर्न अनुरोध गरेको छ।

राष्ट्रिय किसान सञ्जालको लुम्बिनी प्रदेश रिपोर्ट

लुम्बिनी प्रदेश : नेपालको ५० लाख युवाहरु विदेशमा छन् । ठूला-ठूला कारखाना र पानी जहाजहरु यहाँ बनाउन सक्दैन । युवाहरुको भविष्या कृषिमा छ । व्यवसायिक उत्पादनका लागि व्यवसायिक योजना तथा कार्यक्रमहरु आउनु पर्छ । पानी सुके अफसिजनल आउँछन् ।

नयाँ पुस्तालाई आन्दोलनको आधारभूमि तयार गर्ने पनि हो । युवाहरुले कृषिमा

कृषिको नेतृत्व गर्न सक्छन ।

लुम्बिनी कृषि भूमि तथा सहकारी मन्त्रालय, योजना तथा अनुगमन महाशाखा प्रमुख हरिनारायण पण्डितले लुम्बिनी प्रदेशमा ५१ प्रतिशत कृषि उत्पादन रहेको छ । ११ लाख कूल हेक्टर क्षेत्रफलमा कृषि हुन्छ । ३० प्रतिशत कूल ग्राहस्थ उत्पादनको योगदान छ । देशको कूल एक तिहाई भू-भाग लुम्बिनी प्रदेशले ओगटेको छ । प्रदेशको अर्थतन्त्र ६ हजार ६ सय १३ वर्ग हेक्टर, ३० प्रतिशत खेती योग्य जमीन छ । ६ लाख, ७९ हजार ६ सय १३ हेक्टर जमीनमा खाद्यन्न बाली लगाएको छ ।

तेलहन, दलहन, तरकारी, फलफूल २० प्रतिशत लुम्बिनी प्रदेशले ओगटेको छ । लुम्बिनी प्रदेशको मूल्य २८ प्रतिशत धान बाली नै हो । १३८ वटा कृषिका आयोजनाहरु छन् भने । कृषिका लागि २५ करोड लगानी भएको छ । कक्षा ८ देखि माथिका विद्यार्थीहरुलाई कृषि श्रममा आवद्धता गरेका छौं ।

कृषि सिँचाईको संरचना बनाईसकेको छ । अनुदान प्रतिको दृष्टिकोण, पुल, नहर, सडक मर्मत गरिरहनु पर्छ । त्यसबाट लाखौं पैसा आई रहन्छ । कृषि पेशा एउटा किसानले अर्को किसानहरुले कुरा काट्ने पेशा जस्तो कृषि पेशा होइन । कपडा, कापी बनाउने उद्योग जस्तो होइन ।

कृषि नाफामूलक नभई संरक्षणमूलक

भएकाले राज्यले छुट्टै नीति तथा योजना बनाउनु पर्छ ।

कृषि पेशा खत्तम भयो भन्ने मानसिकतामा परिवर्तन गर्नु पर्छ । सबै कृषि पेशामा फाइदा हुँदैन ।

युवा किसान संघका उपाध्याक्ष रितु पौडेलले जलवायूमै आधारित, सहज जलवायु पोषणयुक्त कृषि उत्पादन गर्नु राज्यले गर्न सकेन । आधुनिकताको नाममा भएका कृषि प्रणालीले असर पारेको छ । आधुनिक कृषिका नाममा पैसा विदेश पठाउने । पूर्वमा वातावरणीय प्रभाव परिरहेको रहेछ । म जस्तो युवा किसान इजरायलबाट फर्के पछि कुखुरा फार्म ११ हजार कुखुरा पालन र माछापालन गरेका थिए । ५६ रोपनीमा अदुवा खेती, २४ घण्टा २ घण्टा सुतेर १३ क्विन्टल तरकारी बुटवल बजारमा जान्थ्यौं । मेरो उत्पादनले नपुगेर कुखुरा बोक्ने ।

म आज विदेश जानु पर्‍यो । म जस्तै कैयौं किसानहरु प्रदेशिनु वाध्य छन् । सञ्जाललाई प्रसार गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्दछ ।

कृषि जैविक विविधतामा खलल नहुने किसान कानुन ल्याउनु पर्छ । किसान परिचय पत्र उपलब्ध गराउन जरुरी छ ।

राष्ट्रिय किसान सञ्जालका अनुगमन अधिकृत रितु रुपाखेतीले अगष्ट १२ मा युवा किसान संगठन, व्यवसायिक अर्गानिक खेती, बजार, उत्पादन, संकलन गर्ने । कथाले लेख्ने, कृषि वनसत्र, सोलिड्यारिटी साँभ भएको थियो । मेरो अनुभव अन्तर्गत भावी कार्यक्रम पैरवी गर्नु, समाजवाद उन्मुख डिजिटल डिजिटल प्रविधि वारे युवाले सिक्नु पर्छ ।

अखिल नेपाल किसान संघका अध्यक्ष निर्दोष तिमिल्सिनाले कृषि प्रणाली आमूल परिवर्तन ल्याउन विज्ञान र प्रविधिको प्रयोग कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्न जरुरी छ । सञ्जालको कार्यक्रममा युवा लक्षित कार्यक्रम आएको छ । युवा परिचालन र नेपाली कृषि क्रान्तिको आधारभूमि तयार गर्न सञ्जालले भूमिका खेल्छ । देशभर परिचालन उर्जा मिलेको छ । उद्यमी पुस्तालाई गोलवन्द गर्नु जरुरी छ । आम नेपाली किसानहरुको राष्ट्रियता, जनतन्त्र र जनजीविकाको लागि संघर्ष गर्न जरुरी छ । देशभर युवालाई संगठित गर्दै महत्वपूर्ण विषयमा बोल्छन । युवा किसानको समस्या

समाधान गर्न भूमिका छैन । शोषण उत्पीडन, र अभाव छ । किसानलाई हेर्ने दृष्टिकोण कस्तो हुने । उत्पीडनको चपेटामा नयाँ पुस्तालाई कृषिमा आउन तयार छैन । कृषि बजार विचौलियाको चपेटामा छन् । वास्तविक किसानका लागि न्यूनतम व्याज दर कृषि ऋण छैन । सरकार र व्यापारीहरु कमीशनतन्त्रको खेलमा छ । राज्यले विषादी नियन्त्रण गर्न सकेको छैन ।

क्रान्तिकारी युवा संघ, प्रवासमा राखेको कुरामा म सहमत छु । मेरो गाईभैसी पालन थियो भेटरीनरी गतिलो नहुने कृषि फार्म धरापमा परेको अवस्था छ । हामी जस्तो किसानलाई कृषिमा आउने वातावरण बन्नु पर्‍थ्यो । राष्ट्रमा केही गर्नु पर्छ भन्ने युवाहरु धरापमा परेको छ । २०७६ सम्म दर्ता भयो पुराना राष्ट्रमा केही गर्नु पर्छ भन्ने युवाहरुलाई कसरी ल्याउने ?

अर्का किसान नेता तानप्रसाद पाण्डेले रुपन्देही, भारतसँग सीमा जोडिएको कारण त्यहाँबाट आउने दुध, फलफूल तरकारी रोक्न सकेको छैन । घाँसका बीउ सिचाईको समस्या छ । धेरै कारण किसानहरु पछि परेको अवस्था छ ।

बाँकेका किसान नेता काशिप्रसाद उपाध्यायले किसान प्रति सरकारले हेर्ने दृष्टिकोण भारतीय बजारको हस्क्षेप जमीन, बजारको समस्या छ । किसानहरु सरकारबाट पाउने अनुदानबाट वञ्चित छ । रुपैडियाबाट आउने वस्तुले दबावमा छन् । जो सरकारमा छन् । भोली किसानहरुलाई ऋण दिने ऋणमा पनि अनुदान लिन र प्रस्ताव बनाउन जान्दैन । कुनै पनि सरकारले माटोसँग जोडिएको कार्यक्रम ल्याएको छैन । पूर्व कृषि मन्त्री विमला केसीले सरकारले ध्यान दिनु पर्ने बताईन् ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का उपमहासचिव बुद्ध बस्नेतले ९५ प्रतिशत आयत बढ्दै गएको छ । निर्यात गर्ने अवस्था छ । पढ्ने पाठ्यक्रम, शिक्षा आर्जन गर्न पाएको छैन । मन्त्रालयका मन्त्री र कर्मचारीहरु अकर्मन्थतमा फसिरहेका छन् । कृषि देशको आधार स्तम्भ हो । नजिकको छिमेकी मुलुकमा प्रभावमा परेको छ । नेपाललाई बजार बनाउने चाहन्छ । भोलामा खोला बोकेर हिड्नेहरु छन् । विनोद चौधरीले कृषि चलाएका छन् । गोल्छाले कृषि ऋण लगेका छन् । कृषि नै नेपालमा लगानीमैत्री वातावरण देखिरहेको

गान्टे मुला खेती प्रविधि

छैन । सरकारी मन्त्रालय सेटिङमा चलिरहेको छन् ।

समाधान ? राष्ट्रिय किसान आयोगले केही गरेका थिए । किसान पेन्सन कार्ड लागु गर्न पर्छ । कृषि बजारमा बहुराष्ट्रिय कम्पनीका बीउहरु महँगो छ । रासायनिक मलको विकल्पमा दिगो समाधान खोजिनु पर्छ । अखिल नेपाल किसान महासंघ क्रान्तिकारीका महासचिव नहेन्द्र खड्काले किसानलाई कृषिमा ल्याउने प्रयत्न गर्नु पर्ने बताए । रिता पौडेललाई परेको पिडा सम्बोधन गरौं ।

निष्कर्ष :

लुम्बिनी प्रदेशका किसानहरुले समस्या भोग्नु परेको छ ।

युवा किसान विदेश पलायन भएका छन् । फेरि जोडिनु पर्छ भन्ने प्रतिवद्धता गरेको छ ।

राज्यको नीतिलाई किसानमूखी नीति बनाउनु पर्छ । युवा किसानमैत्री बनाउनु पर्छ भनेर लागेको छ ।

व्यवसायिक रुपमा युवालाई गोवलन्द गर्नुपर्ने जनताको तल्लो तहको छलफलमा लानु पर्छ । कृषिजन्य उद्योगहरु हकहित अधिकारको रक्षा गर्नु भावी पुस्ता निर्माण गर्न जरुरी छ । किसानहरुलाई जीवन समृद्धि बन्न सक्छ ।

आयोजनाका पूर्वप्रमुखहरुमध्ये सरोजचन्द्र पण्डितसँग ५९ करोड ३४ लाख ५२ हजार ५९४, दिलीपबहादुर कार्कीसँग १ अर्ब ५६ करोड ८२ लाख ८३ हजार १९९, रमेश बस्नेतसँग २ अर्ब १३ करोड ७६ लाख ७९ हजार ९२० रूपैयाँ बिगो दाबी माग गरिएको थियो ।

त्यसैगरी सीडीई सूर्यदेव थापा, योगेन्द्र मिश्रविरुद्ध २७ करोड २२ लाख ५९ हजार, सुशीलचन्द्र देवकोटाविरुद्ध ५८ करोड ५९ लाख २४ हजार, कृष्णप्रसाद सुवेदीविरुद्ध १७ करोड ८ लाख ४३ हजार, प्रेमराज घिमिरेविरुद्ध १० करोड ४० लाख १५ हजार, वीरसिंह धामीविरुद्ध ११ करोड ८५ लाख ५९ हजार, प्रकाशबहादुर कार्कीविरुद्ध ९ करोड १ लाख ५२ हजार, उद्धवराज चौलागाईँविरुद्ध २ करोड ४० लाख ५५ हजार रूपैयाँ बिगो दाबी थियो ।

अख्तियारले सर्वोच्चमा पनि उनीहरूसँग सोही बराबरको बिगो अनि भ्रष्टाचार निवारण ऐन अनुसार कैदको सजाय माग गरेको छ ।

काठमाडौं साउन १४, गते प्रकाशितकाठमाडौं । सलगम (गान्टे मुला) एक महत्वपूर्ण हिउँदे तरकारी वाली हो । यसको पात तथा जरा दुवै पकाएर वा काचै पनि खाने गरिन्छ । सलगममा कार्बोहाइड्रेड, प्रोटीन, भिटामिन सी तथा

खनिज तत्वहरु प्रशस्त पाइन्छ । सलगम वालीलाई चिसो हावापानी चाहिन्छ । तापक्रमको हिसाबले ५ डिग्री सेन्टिग्रेड देखि २० डिग्री सेन्टिग्रेड सम्मको तापमान गुणस्तरीय उत्पादनको लागि राम्रो हुन्छ । नेपालमा सेता र राता दुवै प्रकारका सलगमहरु पाइन्छन् । नेपालमा लगाइएका प्रचलित जातहरुमा पर्पल टप हवाईट ग्लोब, भक्तपुर लोकल, काठमाण्डौ रातो आदि छन् । सलगम एक जरे तरकारी वाली भएका कारणले गर्दा माटो तयारीमा विशेष ध्यान पुऱ्याउनु पर्दछ । माटोलाई ३(४ पटक राम्ररी खनजोत गरी डल्ला फुटाई बुरबुरउँदो बनाउनु पर्दछ ।

१. सलगम वालीलाई कस्तो हावापानी उपयुक्त हुन्छ ? सलगम वालीलाई चिसो हावापानी चाहिन्छ । अतः यसले ठण्डा मौसम रुचाउँदछ।तापक्रमको हिसाबले ५ डिग्री सेन्टिग्रेड देखि २० डिग्री सेन्टिग्रेड सम्मको तापमान गुणस्तरीय उत्पादनको लागि राम्रो हुन्छ ।

२. नेपालमा प्रचलित सलगमका जातहरु के के छन् ?

नेपालमा लगाइएका प्रचलित जातहरुमा पर्पल टप हवाईट ग्लोब, भक्तपुर लोकल, काठमाण्डौ रातो आदि छन् ।

३. सलगम खेती कस्तो किसिमको माटोमा राम्रो हुन्छ ?

प्राङ्गारिकरजैविक पदार्थ प्रशस्त भएको हल्का दोमट माटो सलगम खेतीको लागि उपयुक्त हुन्छ । जरे वाली भएकोले चिम्टयाइलो माटो भने राम्रो हुँदैन ।

४. यो कस्तो माटोमा फस्टाउने वाली हो ?

सलगम चिसो माटोमा फस्टाउने वाली हो । तापक्रम २० डिग्री सेन्टिग्रेड भन्दा बढी भएमा जराको विकास हुँदैन र उत्पादनमा निकै ह्रास आउँछ ।

५. नेपालमा कुन कुन रंगको

सलगमहरु पाइन्छन् ?

नेपालमा सेता र राता दुवै प्रकारका सलगमहरु पाइन्छन् ।

६. सलगम उखेल्दा विशेष कुन(कुन) कुराहरुमा ध्यान दिनु पर्दछ ?

सलगम वाली तयार भएपछि गानो नफुट्ने र घाउ नलाग्ने गरी उखेल्नुखनेर निकाल्नु पर्दछ । सलगमलाई राम्ररी पखाली कलिलो पातमात्र राखी बोरामा प्याक गरेर बजार लैजाँदा राम्रो मूल्य पाउन सकिन्छ ।

७. सलगम खेती गर्दा जमीनको तयरी कसरी गरिन्छ ?

सलगम एक जरे तरकारी वाली भएका कारणले गर्दा माटो तयारीमा विशेष ध्यान पुऱ्याउनु पर्दछ । माटोलाई ३-४ पटक राम्ररी खनजोत गरी डल्ला फुटाई बुरबुरउँदो बनाउनु पर्दछ । जमीन तयारीकै बेला कम्पोष्ट वा गोबरमल, नाइट्रोजनको आधा भाग, फस्फोरस र पोटास मल पुरै हाल्नु पर्दछ ।

८. प्रति रोपनी जमीनमा कति मलखाद प्रयोग गरेमा राम्रो उत्पादन लिन सकिन्छ ?

सलगमको उत्पादन राम्रो लिनको लागि प्रति रोपनी जमीनमा करीव १ मे.टन गोबरमल, ५ के.जी. यूरिया, ४ के.जी. बाँकी ३१ पृष्ठ

राष्ट्रिय किसान सञ्जालको मधेश प्रदेश रिपोर्ट

युवा किसान संघका संयोजक प्रज्वल थापाले कृषिमा युवा सम्भावना र चुनौती विषयक खेतीका कुरा गरौं भन्छु। देशको कृषिले रोजगारको ६० प्रतिशत ओगटेको। कृषिले चुनौतीको सामना गर्नु परेको छ। प्रविधिमैत्री सिंचाईको अभाव छ। असमान पहुँच र बैंक तथा वित्तिय संस्था र राष्ट्र बैंकलाई जरिवाना दिन चाहन्छ। किसानलाई ऋण दिन चाहदैन। मेरो खेतीमा ढिलो भएको कारण उत्पादकत्व घट्ने हो। बैंकहरुबाट सरकारको नीति कार्यान्वयन भएको छैन।

राष्ट्रिय किसान सञ्जालका संयोजक नहेन्द्र खड्काले युवा सम्भावना र चुनौतीहरु प्रदेश स्तरीय युवा किसान हो। जंगली युगपछि मान्छेले पशुपालन शुरु गर्न थाल्यो। कृषि हाम्रो संस्कृति र सम्भाव्यता हो र शुरुवात पनि हो। कृषि औजारहरु उत्पादन गर्न शिल्पी समुदाय, दलित समुदायका मानिसहरुले धर्तीलाई सिंचित गर्ने किसानहरु हुन् जलवायु परिवर्तन। धर्ती र कार्वन डाइअक्साइड जोगाउने। युवा किसान, १६/४० वर्ष युवा किसान, र अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास अनुसार १६(३५ वर्षको धेरै देशमा १८ देखि ४० वर्षकालाई युवा भनेर भनिएको छ। नेपाली कृषिको सम्भावनाहरु के हुन्? भूधरातलीय देश केचनाकलंक देखि सगरमाथा जलस्रोत धनी देश समुद्री सतहदेखि ३१०० मिटरसम्म जैविक विविधता, जलस्रोतमा भारतीय सेनामा हुनेहरु समेत धान रोप्न घर फर्कन्छ। तेस्रो अवैको आयत छ। जातिय हिसाबले ३२ सय जातको धान इरिमा संरक्षित छन्। पानीको कलहदेखि शुरु हुन्छ थाहा छैन। जलवायुजन्य चुनौतीहरु छन्। लघुवित्तहरु किसानलाई २४ देखि ४० प्रतिशत हर्जना लगाउँछ। हामी भूमि अधिकारको रक्षा गर्ने। २००७ सालमा किसान आन्दोलन हुँदै आएको छ। सरकारमा हुँदा चुइक्क सम्म नबोल्ने। बाहिर आएपछि क्रान्तिकारी बन्ने चलन छ।

कृषिका चुनौतीहरु सम्भावना हुने सबै राजनीति दलहरु सामुदायिक वन उपभोक्ता, महासंघ, युवा कृषक महिला संघ, भूमिहिन किसान संघ लगायत केन्द्रीय चिया सहकारी संघ सहभागी छन्।

विकल्प नभएको कारण कमजोर भएको छ। केही गर्न नसकेको कमजोर मान्छेको रूपमा तस्वर आउने गर्छ। हाम्रो देशमा

किसानको मर्यादा छैन। किसान हुने भनेको अपमानको। खेती गर्न भूमि नहुने सिंचाईको पहुँच ३० प्रतिशत मात्र छ। विउविजन उत्पादन, प्रविधि माथिको पहुँच कम छ। त्यति गर्दा पनि बजारको प्रबन्ध छैन। सिक्ने विषयहरु आफ्नै ठाउँमा आफू जसले संघीय मान्दैन संगठनको विचारको रूपमा

अगाडि लान मिल्ने, बजारको पूर्वाधार, राष्ट्रिय किसान सञ्जालको सहमतीका आधारमा सामुहिक कार्य गर्दै आइरहेको छ। कृषिमा युवाहरु कृषिमा विकर्षण हुन सकेसम्म आफ्नो छोराछोरीहरु डाक्टर, इन्जिनियर, वकिल बनून्

जलवायु चुनौती छ। कहिले देखि शुरु हुन्छ थाहा छैन। जलवायुजन्य चुनौतीहरु छन्। लघु वित्तहरुले सम्मानित सहकारी र साहुले २४ देखि ४० प्रतिशत हर्जना भूमि अधिकारको कुरा गर्ने र २००७ साल किसान आन्दोलन सरकारमा हुँदासम्म चुइक्क सम्म नबोल्ने।

कृषिका चुनौतीहरु सम्भावना हुने सबै राजनीतिक दलहरु सामुदायिक वन, उपभोक्ता महासंघ, युवा कृषक संघ, भूमिहिन किसान संघ, राष्ट्रिय भूमि अधिकार मञ्च, केन्द्रीय चिया सहकारी संघ सहभागी छन्।

कृषिमा महिलाको भूमिका : भूमि हिनताको कमीको अवस्था विषादीको जोखिम न्यूनिकरण गर्न समुदायको भूमिका व्यवहार भूमि बैंक।

राष्ट्रिय आत्मनिर्भरता नीति निर्माण राजनीतिक दलहरुको प्रतिवद्धता।

समग्रमा कृषिको रुपान्तरण गर्न औद्योगिकीकरण गर्दै राष्ट्रिय आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रका विकास गर्ने हो।

किसान संगठनहरुले युवा किसानहरुलाई गोलबन्द आवाज उठाउने। संघर्ष गर्न। संगठनहरुले युवा किसान संघ बनाएर अगाडि बढाउने। उत्पादनमा प्रविधिक कृषिमा

उत्पादनमा जोड्ने। व्यवसायको बनाउने। किसान आन्दोलनको उत्तराधिकारी खोज्ने पर्ने। किसान आन्दोलनको लागि नेतृत्व तयार गर्ने लाभिया क्याम्पासिना हर्डलहरु छन्। समावेशी उच्च प्राथमिकताका, साथ उठाएका छन्। उक्त अवस्था कृषिमा युवामा विषमा योजना प्रस्तुत गरेको थिए।

नहेन्द्र खड्का सिक्ने विचारहरु आफ्नै ठाउँमा आएका आफमा जसले संघीयता मान्दैन। संगठनमा विचारको रूपमा अगाडि लान मिल्ने बजारको पूर्वाधार अझ साधारण राष्ट्रिय किसान सञ्जालले सहमतीका

आधारमा साना कार्यक्रम हुन्छ। तर कृषिले युवाहरुलाई पखिरहेका छन्। जबसम्म आधुनिकीकरण, वैज्ञानिकीकरण नगरिकन समग्र कृषि क्रान्तिको रुपान्तरण हुँदैन।

जबसम्म युवाहरु कृषिमा आउँदैनन् तबसम्म कृषिको विकास सम्भव हुँदैन। त्यसैले युवाहरुलाई कृषि संघ(संगठनमा आकर्षण गर्नुपर्छ।

१. राजनीतिक सामाजिक बौद्धिक
२. व्यवसायिक उत्पादनसँग जोड्ने
३. युवाहरुलाई संघ(संगठनमा जोड्ने हो। किसान आन्दोलन, जनयुद्ध, मधेश आन्दोलन, तमसुक च्यात रे क'हो आन्दोलन। हाम्रो किसान आन्दोलन कमजोर भएको छ। किसान आन्दोलनलाई राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय आन्दोलनमा जोड्नु पर्छ। संघीय व्यवस्थामा जाँदा थुप्रै खालको चुनौतीहरु छन्। मधेश प्रदेश कृषि भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय अधिकृत अविनाश भा र सरोज चौधरीले खेतीयोग्य ९० प्रतिशत जमीन छ। २० जनसंख्या, ४ हजार खाद्य उत्पादन, २२ लाख ९ सय ८९ मेट्रिक टन खाद्य उत्पादन भएको छ। भूमि व्यवस्था कार्यालय खडा नभएको अवस्था रहेको बताए।

कार्यक्रमहरु :
धान प्रवर्द्धन कार्यक्रम : चैते धान प्रवर्द्धन कार्यक्रम, दुईधान प्रवर्द्धन कार्यक्रम गरेको छ।

मत्स्यापालन तर्फ ६० प्रतिशत योगदान छ। भेटरीनरी कार्यक्रम, उखु वाली विकास कार्यक्रम, साना सिंचाई कार्यक्रममा ट्यूबेल,

फूल प्रदर्शनी सम्पन्न

मिनी टिलर, चिलिङ्ग सेन्टर, प्रागिरिक मलमा ढैंचा, भर्मी कम्पोष्ट, माटो सुधार कार्यक्रम छ। उखु प्रवर्द्धन, नहरमा स्यालो ट्यूबेल, अण्डर ग्राउण्ड सिंचाई, चन्द्र नहर, कोशी व्यारेज, स्यालो ट्यूबेल सिंचाई गर्ने कार्यक्रम रहेको छ। त्यसका लागि पनि सतही सिंचाई नै चाहिन्छ।

(साना सिंचाईमा मत्स्य प्रवर्द्धन कार्यक्रम। (महिला कृषि स्वयम्सेविका परिचालन कार्यक्रम।

मत्स्या उत्पादन वृद्धि कार्यक्रम अन्तर्गत अन्तर्गत भूरा उत्पादन कार्यक्रम।

कृषिमा युवाहरूलाई स्पिङ्कल कार्यक्रम माछाको पोखरीको युवा लक्षित कार्यक्रम छ।

पोखरी भित्रको रेस्वे प्रणालीमा आइपिआरएस युवा मत्स्य, फलफूल बढी माग छ। प्रत्येक वडामा कृषि पढेका जनशक्तिको माग छ। मागमा आधारित क्षमता तथा शिप विकास कार्यक्रम, ओल खेतीमा आकर्षण छ।

मधेश प्रदेशमा कृषि ऐन २०८१ मा पारित भएको छ। पारित भएको युवा मैत्री प्रविधि र पूर्वाधारमा लगानी गर्न जरुरी छ।

सडकहरू बनाउनु भन्दा कृषिलाई बढी जोड दिनुपर्छ। चुरे उत्खननका कारण सन्ततीलाई पछाडि धकेली रहेको छ। वाटर रिजरभ्वाइड सतही सिंचाई बढाउन लागि रहेको छ। पोष्ट हार्भेष्ट व्यवस्थापन, मलको हाहाकार छ, यो प्रदेशमा प्राङ्गारिक मल प्रवर्द्धन कार्यक्रम छ।

अनुसन्धान विकास :

गुणस्तर नियमन गर्ने कार्य अत्यधिक विषादीको प्रयोग डिजीटलाइजेशन योजना बनाएको छ। कृषि मन्त्रालयको भने हुँदैन। केन्द्र सरकारको सहकार्यमा मात्र सिंचाई तृषि नै तालमेल चाहिन्छ। जलवायु परिवर्तनको कारण कृषि घटेको छ। कल्पनै गर्न सक्दैन। १ हप्तामा वर्षा भएन भने आउने वर्षमा अवस्था भयावह सुख्खा आउन सक्छ।

आउने चुनौतीलाई कसरी सम्बोधन गर्न सक्छौं। सहकार्य गरौं। विस्तृत रूपमा छलपल गर्न सक्छौं। यावत चुनौतीलाई सम्बोधन गरि समाधान गर्न सक्छौं।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र) की उपाध्यक्ष रामकुमारी महत्तोलै मधेशमा पानीको हाहाकार छ। बोरिङ्ग सञ्चालन भएको छ। मध्यमवर्गको किसानहरू छन्। कृषि ज्ञान केन्द्र यही धनुषा जिल्लाको सभामुख भएको छ। बोरिङ्ग नातागोतालाई दिएको छ। किसान

संगठनहरू भएपनि सभासदहरूले वास्तै गर्दैन। धान रोपाई पूरा भएको छैन।

अखिल नेपाल किसान महासंघ क्रान्तिकारीका उपाध्यक्ष हरिनारायण महत्तोलै तराईको तापक्रम ३८.० डिग्री सेन्टीग्रेड पुगेको बताए। खानेपानीको समेत समस्या भएको छ। संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले ध्यान दिन सकेन भने के हुन्छ, भन्न सकिन्न।

युवा किसान जुट्नु पर्ने अवस्था छ। कृषिमा अनुदानहरू हुनेखाने वर्गले मात्र पाइरहेका छन्। अनुदानमा दलाल र विचौलियाहरूको विगविगी छ। राजनीतिक अवस्था परिवर्तन भएपनि समस्या ज्यूँकातुँ छन्।

तराईमा देशलाई पाल्ने, अन्नको भण्डार छन्। तर खेती नगर्ने किसानहरूको जग्गा छन्। शहरमा बस्छन्। गहन रूपमा छलफल गर्नु पर्छ। ५ हजारको जागिर दियो भने जे काम गर्न तयार छन्। तर किसानी गर्न तयार छैनन्। संघीयता आएपनि किसानहरूमा अवस्था बदल्न सकेन।

फिलिपिन्समा जाने मधेशबाट युवा परेन। मधेशमा आएर युवालाई प्रोत्साहन दिनुपर्छ। अखिल नेपाल किसान महासंघका उपाध्यक्ष प्रा.डा.केशव खड्काले कार्यक्रममा जुट्नु अत्यन्त आवश्यक छ। यो कार्यक्रमको औचित्य किसानमा जनजागरण ल्याउनु र युवा जमातलाई जागरण गर्नु हो। २०११ मा नेपाल सरकार सशक्त सहभागी भयो। बोलिभिया, भने जुयलामा किसानको अभिकारको लागि सहभागी भयो। मधेश प्रदेशको स्थानीय सरकारले युवाहरूको भूमिकालाई कसरी सशक्त बनाउने? भन्ने विषयमा संस्थागत रूपमा जान सके कृषि क्षेत्रको सुधार हुन्छ।

निष्कर्ष :

मधेश प्रदेश अन्नको भण्डार हो। युवाहरूको सहभागीता कम छ। पानी नपानाले धान रोप्न सकेको छैन। खेती प्रति आकर्षण बढाउने कार्यक्रम बनाउनु पर्छ। सोना मनसुली दर्ता छ। कृषि क्षेत्रको प्रचुर सम्भावना छ। मधेश प्रदेश सरकार र संघले युवा लक्षित कार्यक्रम बनाउनु पर्छ। हामी धेरै किसान संगठनहरू मिलेर एउटै आवाज बुलन्द गर्न किसान सञ्जाल गठन गरेका हौं। सुन्दरजीको विचार गहकिलो छ। युवाहरूले जीवन जिउन सक्ने आयआर्जन भएन भने कृषिमा आउदैन भन्ने कुरा छ।

काठमाडौं कार्तिक १ नर्सरी व्यवसायको भृकुटी मण्डपमा भएको फ्लोरा एक्सपो प्रदर्शनी कार्यक्रम समापन भएको छ। असोज २४ देखि प्रदर्शनी भृकुटी मण्डपमा भएको थियो।

विजय दशमी पछि नेपालहरूको दोस्रो ठूलो चाड तिहार भाइटिका फूल व्यवसायहरूद्वारा राखिएको प्रदर्शनी सम्पन्न भएको हो। चर्चित सिनेकर्मी अभिनेत्री मनिषा कोइरालाको प्रमुख अतिथ्यको भएको उक्त समापन कार्यक्रम विभिन्न व्यक्तिहरूले मन्तव्य राखेको थिए।

समापन कार्यक्रममा अभिनेत्री मनिषा कोइरालाले आफ्नै देशको फुलहरूलाई विर्सनु नहुने बताइन्। आफ्नो देशमा हुने वोट विरुवालाई विर्सनु हुँदैन। कोइरालाले भनिन् मेरी आमाले भन्नुभएको थियो। जे भगवान्बाट प्राप्त भएको छ त्यसलाई जोगाउनु पर्छ। नेपालको फूल जाई र निलको संरक्षण गर्नु पर्ने बताइन्।

अर्का अतिथि पूर्व जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्री गणेश शाहले फूल प्रेम र शान्ति प्रतीक भएको बताए। फूलको महत्व परापूर्व कालदेखिनै हुँदै आएको बताए।

राष्ट्रिय सहिद पार्कका अध्यक्ष सुदर्शन सिग्देलले सहरी समाजमा नर्सरी व्यवसायको आकर्षण व्यवसायिक रूपमा बढ्दै गएको बताए। परिवर्तनले खोजेको छ।

नर्सरी व्यवसायी संघका अध्यक्ष रामजी प्रसाद तिमल्सिनाले पुराना फुललाई मायाँ गर्नु, स्वदेशी फूलको प्रयोग गरौं घरघरमा फुले फूलहरू विचमा पनि प्रतिस्पर्धा गरौं। फूल प्रदर्शनी मेलामा ७०० भन्दा बढी प्रजातिको फूल, बोट विरुवाहरू थिए। ३५ हजारले अवलोकन गरेका थिए। ६० वटा स्टलबाट करिब १ करोड कारोवार गरेको बताए। कार्यक्रम सञ्चालन शारदा थापाले गरेकी थिए।

फूल प्रदर्शनीमा सहभागीहरूलाई प्रसंशापत्र र कदर पत्र प्रदान गरेका थिए।

राष्ट्रिय किसान सञ्जालको सुदूरपश्चिम प्रदेश रिपोर्ट

प्रस्तुत सुदूरपश्चिम प्रदेश ०८१/०८२ मा सञ्चालन भएका कार्यक्रमहरू

किसान नेता टेकेन्द्र जोशीका अनुसार सुदूरपश्चिम प्रदेशमा निम्नअनुसार समस्यहरू रहेको जनाएको छ ।

१. कृषिका लागि कम्तिमा १० प्रतिशत कृषि बजेट बढाउने ।

२. अनुदान प्रक्रिया एकद्वार प्रणाली लाने ।

३. २ हजार युवाहरूलाई प्राविधिक परिचालन गर्ने भीमदत्त उत्कृष्ट युवा किसान सम्मान २७ जनालाई पुरस्कृत गर्ने ।

पहिलो हुनेलाई १ लाख ५० हजार, दोस्रो हुनेलाई ७५ हजार पुरस्कार राशी पुऱ्याउने । उत्पादन कार्य धेरै गरियो बजारको व्यवस्थापन गर्न चुकेका छौं । स्थानीय सरकारलाई पनि त्यही समस्या परेको छ । भारत सरकारले कृषिमा उत्पादनमा आधारित २४ वटा बालीवस्तुको उपजमा अनुदानको कार्यक्रम राखेको छ । सहूलियत कर्जाको व्यवस्था, प्राकृतिक बाहेक पनि उत्पादन गर्नु अनुदान हुन्छ भनेर सरकारले तोक्ने ।

(अच्छामको कालो धान, बैतडीमा उखु प्रसिद्ध छ ।

(बजारको लागि काठमाडौं भन्दा भारतको लखनउ सहज छ ।

(किसानहरू भारतमा पलायन हुने चुनौतीहरू बढेको छ ।

(पहाडी क्षेत्रको बैकवाट ढितो मूल्याङ्कन नगर्ने समस्या छ ।

(खुला सिमानाका कारण मल बीउ औषधी नआउनु आदि छ ।

(निजी क्षेत्रको न्यून लगानी ।

(काठमाडौं गएर बजार गर्नु भन्दा दिल्ली र लखनउ जान सजिलो हुन्छ ।

सुदूर पश्चिम राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघका अध्यक्ष प्रकाश थापाले विदेश गएर आउँछन् । नेपाल आएर केही गर्न खोज्छन् । बजार र मूल्य पाउदैन । फेरि विदेशतिरै फर्कनु पर्ने अवस्था छ । सुदूर पश्चिमका किसानहरू बैकले व्याज अनुदान नदिएपछि ढिटो राखेको सम्पत्तिहरू ढुब्ने अवस्थामा पुगेकाछन् । कृषिमा सुदूर पश्चिम सम्भावना भएको क्षेत्र हो । चिन र भारतमा किसानले गर्ने उत्पादनलाई राज्यले गर्ने गर्छन् । सुदूर पश्चिममा बाँझो धेरै छन् । उक्त क्षेत्रलाई पहिचान गरि किसान सञ्जाल र सरकारको ज्ञान केन्द्र मार्फत अरु देशमा जस्तै अनुदान दर बढाएर कृषिमा लगानी

गर्नु पर्छ ।

किसानमूखी नीति बनेको भएपनि त्यति धेरै खर्च थिएन ।

केन्द्रीय चिया सहकारी संघका नेता सोम आचार्यले युवा किसान सहभागी एग्रीलोम्पिकले किसान र सरकार बिच कसरी सहकार्य गर्दा फाइदा हुन्छ भन्ने कुरा बुझ्न पाएको बताए ।

सरकारले कृषिलाई त्यति धेरै प्राथमिकता नदिएको पनि थाहा भयो । त्यहाँ पनि कृषि

Province No. 7

क्षेत्रलाई सहयोग गरेको पाएन ।

प्राकृतिक रूपमा जैविक विविधता (वायोडाइभर्सिटी)लाई कसरी संरक्षित गर्ने, पानीको कृवा र रुखहरू कसरी संरक्षण गर्ने र सूचनाको माध्यमबाट बजारमा कसरी बेच्न सकिन्छ भनेर थाहा पाइयो ।

भू-क्षय रोकन मान्छे भन्दा ड्रोन प्रविधिको प्रयोगको बारेमा छलफल भएको थियो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका उपाध्यक्ष प्रा.डा.केशव खड्काले १० वर्ष पछि नेपालको कृषिको हालत के हुने हो भनेर सोच्ने बेला आएको बताए । भविष्यमा नेपाली कृषि कस्तो हुने हो महत्वपूर्ण कुरा उजागर गरेको छ । सम्बन्धित सरकारको नीतिमा कृषि विकासको लागि कृषि क्षेत्रको भविष्य धेरै छ । कृषि क्षेत्र नै दिगो विकासको आधार हो भन्ने विषय उठेको छ । सुदूरपश्चिमको संक्षिप्त प्रस्तुतीले स्पष्ट गरेको छ ।

आर्थिक रूपमा किसानलाई अवहेलना गरेको देखिन्छ । त्यसले कृषिमा युवाको महत्वपूर्ण भुमिका खेलेका छन् भनेर देखाएको छ ।

सुदूरपश्चिममा कृषि वस्तु उत्पादनमा फलफुलहरू ओखर, स्याउ, आदि हुन्छ ।

काठमाडौं बजारसम्म पुग्ने एयर कण्डिशन यातायात ५ महिनासम्म राख्न सक्ने

डिफ्रिजको आवश्यक छ । यो काम व्यक्तिले गरेर सम्भव हुन्छ । किसानको बाली एकपटक हुन्छ । स्याउको मूल्य लिन फागुन कुर्नु पर्ने होला । बजारसम्म जानलाई उपभोक्तासम्म आइपुग्दा बजार मूल्य असन्तुलन हुन सक्छ । किसानको लागत उठ्ने हिसाबले कामगर्दा उचित होला ।

कृषिमा युवा :

१. २००७ सालमा कृषिको योगदान ९३ प्रतिशत थियो ।

२. २०३५ सालमा ९० प्रतिशत योगदान थियो ।

३. कृषि एउटै अवस्थामा छैन । हिजोको जस्तै सँगै जान्छ भनेर सोच्नु भएन ।

आजको बदलिदो परिस्थिति अनुसार युवाको मनस्थिति अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा आएको नयाँ अवसरले गर्दा देशभित्रै मायाँ

गर्ने परिवार तुलनात्मक रूपमा जान सक्छौं भन्ने अवस्था सिर्जना नभएसम्म कृषि प्रतिको हेर्ने दृष्टिकोण कमजोर नै रहन्छ ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का कैलालीका युवा किसान नेता टेकेन्द्र जोशीले किसानको समस्या भन्नु बढी छ । व्यवस्थित रूपमा शित भण्डार तर त्यसको मर्मतसम्भार गर्न सक्दैन । च्याउ भण्डारण गर्ने साह्रै अप्ठेरो छ । च्याउ सुकाएर राख्न सके धेरै राहत हुन्थ्यो । धेरै युवा किसानहरू छौं । डूयरको बारेमा अध्ययन गरौं ।

सिमाना नजिक भएकाले धेरै जसो डिएपी मल आउँछन् । रासायनिक मलका कारण माटो उर्वरा शक्तिमा ह्रास आएको छ । कम गुणस्तरको धेरै युरियाको प्रयोगले माटोलाई असर गर्ने गरेको हो ।

सुदूरपश्चिमका किसान नेता रञ्जित चौधरीले बजारीकरणको समस्या किसानहरूले मूल्य नपाउने व्यापारीलाई बढी फाइदा दिनुपर्ने भएको कारण तरकारी लगायत उत्पादन गर्न सक्दैन ।

भारतबाट पनि धेरै तरकारी र फलफूलहरू आउँछन् । आर्थिक रूपमा राम्रो मूल्य पाउन वेमौसमीलाई खेतीबालीलाई फोकस गरौं । भारतबाट तरकारी आउँछ । पोषणको ख्याल

गरिदैन। वेमौसमी उत्पादनका लागि प्राविधिक तालिम आवश्यक छ। समयमा बिउ विजनको व्यवस्थापन गर्नु पर्छ। उत्पादन गर्ने समय सँगसँगै भयो भने। असहज हुन्छ। सम्बन्धित निकायले समयमा नै मल खाद तथा बिउ विजन उपलब्ध गराउनु पर्छ।

त्यसका लागि पनि भारतबाट ल्याउने पर्ने हुन्छ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र) कैलालीका अध्यक्ष तथा दिगो विकास समाज धनगढी कैलालीका अध्यक्ष मदन कठायतले आफू कुखुरा पालन व्यवसायी रहेको र कुखुरा पालनमा पनि त्यस्तै समस्या भोग्नु परेको बताएको छ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका उपाध्यक्ष तथा संविधान सभा सदस्य रामकुमार जावलीले रञ्जित चौधरी र मदन कठायतबाट व्यक्त कुराहरु वास्तविक रहेको बताउँदै बाढीले किसानको उत्पादन समाप्त गरेको छ। अहिले प्रदेशको कुरा गरिरहेको छ। सरकारनै कृषि गरेको भन्दा कृषि नगरेकालाई ध्यान दिएको देखिन्छ।

मैले पनि भोगेको छु जो कृषि व्यवसाय गर्छ अहिले कृषि संघ(संस्थाहरुले भारतबाट दूध ल्याउने, पाउडर दूध ल्याउने, भारतको प्रयोग गर्ने, नेपालका महत्व नदिने अवस्था छ। भूमि र कृषि मन्त्रीको कुरा सुनेको छु। सञ्जालको तर्फबाट ध्यानाकर्षण गर्ने होकी र सञ्जालको साथीहरु बसेर सरकारलाई जवाफ देहिता प्रस्तुत गर्नु पर्छ कि। विचौलियाहरु डकुमेन्टहरु बनाउँदै लाने र किसानहरुले लान नपाउने यो विषय महत्वको साथ उठेको छ। सरकारलाई दबाव दिन जरुरी छ।

निष्कर्ष :

1. नेपालको कृषिमा उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने ठूलो सम्भावना छ।
2. यसरी नै रहिरह्यो र कृषिलाई सुधार गरिएन भने किसानको पहुँच, प्रविधि, युवा किसान, कृषि क्षेत्र कृषि प्रति विमुख हुने देखिएको छ।
3. कृषि पेशा समृद्धि बनाउन सक्थ्यो भने युवाहरु कृषिमा आउँछ।
4. युवाहरुले किसान संघर्षहरुलाई चलायमान बनाउनु पर्छ।
5. युवाहरुलाई कृषि अभियानसँग जोड्नु पर्छ।
6. व्यवसायिकीकरण, यान्त्रीकरण, औद्योगिकीकरणका लागि किसान आन्दोलनको आधार तयार गर्नु पर्छ।

गान्ते मुला.....

डि.ए.पी. र ४ के.जी. म्युरेट अफ पोटास आवश्यक पर्दछ।

९. सलगमलाई साधारणतया कति दिनसम्म भण्डारण गर्न सकिन्छ ?

सलगमलाई हिउँदको मौसममा घाम नछिर्ने साधारण कोठामा ७१० दिनसम्म भण्डारण गर्न सकिन्छ, भने शक्ति भण्डारणमा ०-२ डिग्री सेन्टिग्रेड तापक्रम र ९०-९५ % सापेक्षिक आर्द्रतामा ३-४ हप्तासम्म भण्डारण गर्न सकिन्छ।

१०. सलगम उखेलिसकेपछि कुन(कुन) प्रकृया पूरा गरी प्याकिङ्ग गर्नुपर्छ ?

सलगम उखेलेपछि त्यसमा भएका पुराना पात र जराहरु हटाउनु पर्दछ। सलगमलाई बजारमा आकर्षक देखाउन पानीमा राम्ररी धोएर छहारीमा राखी ओभानो भएपछि साइज र रंगको आधारमा ग्रेडिङ्ग गरी बोरा, क्रेटमा प्याकिङ्ग गर्नु पर्दछ।

११. सलगमको उत्पादन प्रति रोपनी कति हुन्छ ?

सलगमलाई नछिप्पिदै कलिलो अवस्थामा उखेल्दा एक रोपनीमा पर्पल टप हवाईट ग्लोब जातको सलगम १ देखि १.५ मे.टनसम्म फल्दछ, भने काठमाण्डौं रातो ८००(१००० किलो प्रति रोपनी उत्पादन हुन्छ।

१२. सलगम उखेल्ने उपयुक्त अवस्था कुन हो ?

बीउ छरेको ६०(७० दिनमा सलगम तयार हुन्छ। सलगमको गानोमा काठजस्तो अथवा फोस्रो हुन अगावै साग सहित उखेल्नु पर्दछ।

१३. सलगममा लाग्ने प्रमुख शत्रु कीराहरुको व्यवस्थापन कसरी गर्न सकिन्छ ?

सलगममा लाग्ने प्रमुख कीराहरुमा लाही तथा तोरीका भिँगाहरु हुन्। यी कीराबाट बच्न जैविक विषादीको प्रयोग गर्न राम्रो हुन्छ तर कुनै अवस्थामा रासायनिक विषादी छर्नुपर्ने भएमा मेटासिप्टक्स ५० इ.सी.१ मि.लि.प्रति लिटर पानीमा मिसाई छर्नु पर्दछ।

१४. सलगमको गानोफुट्ने पाईएको छ, यसको रोकथामको उपाय के होला ?

बोरन तत्व कम भएको माटोमा सलगमको गानोफुट्ने सम्भावना हुन्छ। यसको रोकथामका लागि जग्गा तयारी गर्ने बेलामा नै बोरेक्स आधा के.जी. प्रति रोपनीका दरले माटोमा हाल्नु पर्दछ।

१५. रातो रंग हुने सलगमको जात कुन हो र यसको उत्पादन कुन भौगोलिक क्षेत्रमा राम्रो हुन्छ ?

रातो रंगको सलगमको जात काठमाण्डौं

रातो र भक्तपुर लोकल हो। यसको खेती पहाडी क्षेत्रमा राम्रो हुन्छ।

१६. पर्पल टप हवाईट ग्लोबजातको विशेषता के हो ?

यसको जराको तल्लो भाग सेतो र माथिल्लो भाग प्याजी रङ्गको हुन्छ। यसको साईज सरदर १२ से.मि. व्यास हुन्छ। बीउ रोपेको ६०(७० दिनमा उखेलको लागि तयार हुन्छ। १७. सलगममा अन्य बाली भन्दा छिटो गोडमेल र टपड्रेस गर्न आवश्यक पर्दछ किन ?

सलगम माटो मुनी बढ्ने वाली भएकोले माटो खुकूलो र गहिरो हुन जरुरी छ। सलगम रोपेको २ हप्ता पछि धेरै वेर्ना भएको ठाउँबाट २ वटा मात्र बाँकी राखी अन्य हटाउनु पर्दछ।

तीन दिनको वर्षाले भ्रापामा ४६३ हेक्टर धानबाली नष्ट

भ्रापामा असोज ३१, असोज १८ देखि २० गतेसम्म परेको अविरल वर्षापछि आएको बाढीले भ्रापामा ठूलो मात्रामा कृषिक्षति पुऱ्याएको छ। बाढीका कारण ४६३.४२ हेक्टर क्षेत्रफलमा फैलिएको धानबाली पूर्णरूपमा नष्ट भएको कृषि ज्ञान कार्यालय भ्रापामा जनाएको छ।

कार्यालयका प्रमुख सागर विष्टका अनुसार, बाढीले ७०३ जना किसान प्रभावित भएका छन्। उनीहरूले लगाएको करिब १,६४४.३३ मेट्रिक टन धान नष्ट भएको छ, जसको मूल्य रु ५ करोड ७५ लाख २३ हजार बराबरको छ। विष्टले भने, “बाढीले अन्य बालीमा पनि केही क्षति गरेको छ, तर धानमा भने सबैभन्दा ठूलो असर परेको छ। पाकन लागेको धान बगाउँदा किसानहरू निकै समस्यामा परेका छन्।”

उनका अनुसार, बाढीले मुख्य रूपमा कनकाई र विरिड नदी आसपासका क्षेत्रका धानबाली बगाएको हो। क्षतिग्रस्त क्षेत्रहरूमा गौरीगञ्ज, भ्रापामा गाउँपालिका, भद्रपुर, कनकाई, शिवसताक्षी र गौरादह नगरपालिकाहरू रहेका छन्।

सबैभन्दा बढी क्षति भ्रापामा गाउँपालिका मा पुगेको छ। सो पालिकाका वडा नं १, २ र ३ का ४३१ जना किसान को धान, आलु र केरा जस्ता बालीमा मात्रै रु ५ करोड १४ लाख ४७ हजार बराबरको क्षति भएको प्रमुख विष्टले जानकारी दिए।

Let us be better together Building Four Betters - Agrifood Systems

Dr. QU Dongyu, Director-General of the Food and Agriculture Organization of the United Nations. This year's World Food Day marks 80 years since the founding of the Food and Agriculture

World Food Day 2025

Organization of the United Nations (FAO), whose mandate from the outset has been to ensure humanity's freedom from want.

Today, around 8.2 percent of people face chronic undernourishment. That compares to roughly two-thirds of the global population living in areas with inadequate food supply in 1946, as revealed by the first World Food Survey conducted by FAO in its first months of existence. Moreover, in 2025, even with a population more than three times as large, the world produces more than enough calories to feed everyone.

As we mark this day and reflect on challenges past, present and future, I am reminded of one conclusion from that long-ago survey: "The choice is between going forward and going backward."

FAO and its member countries have achieved a lot: eliminating the rinderpest virus, establishing the Codex Alimentarius food safety standards, nearly tripling global rice yields since setting up the Interna-

tional Rice Commission in the late 1940s, negotiating international treaties on fisheries practices and genetic resources, setting up early-

warning monitoring schemes to mitigate the

risk of pests and plant

and animal diseases, establishing a

and hosting the Agricul-

tural Market Information System to support trade, and the development of dietary guidelines to tackle

not just stunting but also the world's growing overweight trend.

When desert locust outbreaks started in 2019 - coinciding with the hardest times of the COVID-19 - \$231 million was mobilized to mitigate a crisis that ultimately saved \$1.77 billion in losses and secured food for more than 40 million people across 10 countries.

Credit for such achievements goes rightly to our Members who have been steadfast in their support of the idea that a world without hunger is a better one for everyone, rich or poor, North or South. These and other successes show what is possible when nations pool knowledge and resources, when there is political will, and when effective partnerships are forged.

Sustaining the spirit of cooperation that has existed for the past eighty years is increasingly urgent; the global agrifood system is more interconnected than ever with more

Dr. QU Dongyu, Director-General of the Food and Agriculture Organization of the United Nations

than a fifth of all calories crossing international borders before being consumed. At the same time, threats to those agrifood systems from climate shocks, pests and diseases, economic downturns, or the fallout from conflict, respect no borders and can unwind years of progress against hunger and malnutrition. As we see today with the spread of highly pathogenic avian influenza, more commonly known as bird flu, Fall armyworm and locust, no single country can combat such transboundary threats by working alone.

We must ensure that the more than one billion people working in the agrifood systems that feed us all have the resilience to withstand and overcome the risks they constantly face.

We have the technologies, proven financial mechanisms, along with enabling policies, know-how and the capacity to rapidly achieve the goal of ending hunger. Enabling access to markets is key both to mitigating inequalities that erode resilience and to getting food to where it is needed. Full market participation means access to drought-resistant seeds, sustainable fishery and forestry norms, agreed phytosanitary standards, digital technologies, innovative resource-management tools and early-warning systems.

We have a framework in place to

scale up and accelerate our task. The FAO Hand-in-Hand Initiative identifies and prioritizes investment opportunities in places where poverty and hunger are highest and agricultural potential is the greatest. The FAO One Country One Priority Product initiative promotes unique national agricultural products to drive sustainable agrifood systems and rural prosperity. The South-South and Triangular Cooperation programme recognizes that many developing countries have become major players in global development and economic governance and supports investment and partnership. The Digital Villages initiative aims at enabling farmers around the world to use digital technologies, expanding access to e-commerce opportunities and reducing the digital gap. And the G20 Global Alliance Against Hunger and Poverty unites countries and partners to mobilize action and investments for ending hunger and reducing poverty worldwide. These and many other tools work when they are deployed efficiently and effectively, and they work even better when consistently and coherently applied.

At FAO, we channel this vision through the Four Betters: Better Production, so farmers can produce more with fewer resources; Better Nutrition, because quality matters as much as quantity; a Better Environment, to sustain healthy ecosystems and their multiple benefits; and a Better Life for all, so rural communities can build dignity and opportunity. Together, the Four Betters ensure that no one is left behind.

If we choose not to pursue these goals, we will go backwards. Eighty years on, hunger is still with us, but it is not inevitable. With shared purpose, we can - we must - move forward. With continued collaboration, we can finish the job of ending hunger. For a better food-secure future for all.

IFAD Global finance to back innovation 'rooted in rural communities' to end hunger

Press release | 13 October 2025
Beijing, 13 October 2025. Gérardine Mukeshimana, the Vice President of the International Fund for Agricultural Development (IFAD), called for investment in community-driven innovations to drive food security. In her opening remarks at the World Agri-Food Innovation Conference in Beijing, China, yesterday, Mukeshimana said that when rural people are empowered to experiment, adapt, and share what works, they turn challenges into new livelihoods.

"Innovation flourishes when farmers are in the driver's seat," said Mukeshimana. "At IFAD, we stand beside them - not as financiers from afar, but as partners in learning, and scaling," she said.

The third edition of the World Agri-Food Innovation Conference focused on identifying and scaling-up innovative solutions to make agrifood systems more resilient. Drawing on its experience supporting community-driven innovation in 100 countries around the world, IFAD promotes affordable, adaptable and scalable innovations from the Global South.

The IFAD Vice President was also guest of honour at a reception to showcase China's progress in poverty alleviation and rural transfor-

mation. Co-hosted by the Foreign Economic Cooperation Centre, the Ministry of Agriculture and Rural Affairs and Xinhua News Agency, the reception also celebrated joint efforts to ensure other countries in the Global South can learn from China's success. learn from this success.

The China-IFAD South-South & Triangular Cooperation (SSTC) Facility, established in 2018 in Beijing, is a crucial mechanism for this partnership, sharing knowledge, technology and learning across 20 projects in 38 developing countries.

On 14 October, Mukeshimana will meet key officials from the Ministry of Finance, the Agricultural Development Bank of China and the China International Development Cooperation Agency to address residual development challenges in China, particularly by improving rural livelihoods while promoting environmental sustainability. They will also identify ways to leverage China's expertise and experience for regional and global benefit through further SSTC.

Finally, from 15-16 October, Mukeshimana will visit Huaping County, Yunnan Province, where IFAD and the Chinese government are co-investing in rural young peo-

WFP and Koica partner to improve health and nutrition for schoolchildren

16 October 2025

BISHKEK - The United Nations World Food Programme (WFP), in partnership with the Kyrgyzstan Republic Ministry of Education and the Korea International Cooperation Agency (KOICA), has launched a three-year project worth US\$10 million to boost the health and nutrition of school-aged children.

The project will directly benefit 15,000 children-at least half of whom are girls in 40 schools across

Country's development priorities and the Sustainable Development Goals (SDGs).

ing children's lives but also strengthening communities and supporting inclusive rural development," said So Yeon Lim, Country Director of KOICA Office in the Kyrgyz Republic.

Despite progress, the Kyrgyz Republic continues to face challenges

Nakai, WFP Representative and Country Director.

In addition to improving school meals and connecting farmers to schools, the project will focus on strengthening institutional capacities at every level—from national and district-level officials to local communities. Project activities will help farmers participate in government procurement and build the Ministry of Education's capacity to manage and sustain the programme, ensuring long-term impact and quality.

The United Nations World Food Programme is the world's largest humanitarian organization saving lives in emergencies and using food assistance to build a pathway to peace, stability and prosperity for people recovering from conflict, disasters and the impact of climate change.

ple to harness climate-smart agricultural practices and technology, such as solar-powered irrigation systems.

"China's experience in transforming rural livelihoods is a powerful testament to what is possible in rural development. Our partnership, particularly through the successful IFAD-China SSTC Facility, is critical to building resilient agrifood systems worldwide," Mukeshimana said. "By scaling up innovative, community-driven solutions like those in Yunnan, we are investing in rural people's ability to adapt to climate change and secure a sustainable future for their families and communities."

In 1981, IFAD was the first international financial institution to invest in China. Since then, the Fund has invested a total of US\$3.45 billion, with US\$1.3 billion of IFAD's own funds, benefitting around 4.6 million households in remote rural areas. Read more about IFAD's work in China here.

Batken, Jalal-Abad, Osh, Chuy, and Naryn provinces. 1,000 smallholder farmers will also benefit from a holistic approach under the Home-Grown School Feeding Programme, providing fresh, locally grown food to schools.

Kitchens and sanitation facilities will be upgraded to support children develop healthy habits, improve their capacity to learn, and deliver long lasting benefits to smallholder farmers and communities across the region.

"KOICA is proud to partner with the Ministry of Education of the Kyrgyz Republic and WFP to create a sustainable environment for children's health and nutrition. By connecting local farmers to schools and investing in modern facilities at schools, we are not only improv-

in food security, nutrition, and access to clean and inclusive school facilities, especially in rural and mountainous areas. This new initiative builds on the experience of previously implemented projects by WFP and KOICA and is closely aligned with the country's development priorities and the Sustainable Development Goals (SDGs).

"This partnership marks a significant step toward ensuring that children in the Kyrgyz Republic have access to nutritious meals and inclusive school environment. By working together, we are building resilient food systems and empowering smallholder farmers, especially women, to play a vital role in their communities," said Kojiro

FAO's World Food Forum 2025 Closing Ceremony

17/10/2025 : World Food Forum 2025 concludes with renewed global commitment to transform agrifood systems through solidarity, science, and investment. This year's Forum was attended by several global leaders and included the celebration of a historic World Food Day marking FAO's 80th anniversary.

million engagements. The Hand-in-Hand Investment Forum showcased opportunities worth \$17.2 billion, with 31 countries and six regional initiatives sharing plans that could transform the lives of 160 million beneficiaries. In his closing remarks, FAO Director-General Qu Dongyu

Rome - The 2025 edition of the World Food Forum (WFF) concluded today at the headquarters of the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) in Rome. This year's Forum included the celebration of a historic World Food Day marking FAO's 80th anniversary and brought together global leaders, policymakers, youth, Indigenous Peoples, scientists, farmers, investors, and innovators around a shared goal: transforming agrifood systems for a sustainable, hunger-free world.

Under the theme "Hand in Hand for Better Foods and a Better Future," WFF 2025 hosted over 300 events with 16,500 in-person participants and attracting more than 60,000 online participants from nearly 200 countries. Through social media, the Forum reached 1.5 billion people and generated 1.6

praised the Forum as a transformative movement with purpose, driven by people, and guided by the conviction that food is the foundation of our shared future.

He urged participants to carry forward the momentum beyond Rome: "Take the inspiration you felt and transform it into progress," he said.

Speaking at the closing ceremony, Rosângela Lula da Silva, First Lady of the Federative Republic of Brazil and COP30 Special Envoy for Women, underscored the Forum's focus on youth and the importance of uniting young people, communities, and governments to ensure food security and uphold the right to food for all.

In his video message delivered during the closing ceremony, António Costa, President of the European Council, reaffirmed that the European Union and FAO

share the same vision of addressing the root causes of hunger, and highlighted that FAO's expertise and leadership are essential for Europe, for all the Members, and for the whole world.

High-Level Forum

WFF 2025 started on 10 October with the inauguration of the "From Seeds to Foods", the first global exhibition tracing the evolution of agrifood systems - from the origins of agriculture to today's innovations. The exhibition transformed the Park of Porta Capena, in front of FAO headquarters, into a living open-air gallery that celebrated the diversity of global agrifood systems and showcased technologies and practices shaping the future of food and agriculture. Highlights included a replica of the Svalbard Seed Vault, an aquaponic greenhouse, agricultural drones, satellite technologies, and even dogs trained to detect plant diseases - a testament to innovation and creativity across agriculture.

The Forum's opening ceremony took place on 13 October in a high-level ceremony led by Director-General Qu Dongyu. It included the participation of King Letsie III of Lesotho, FAO Special Ambassador for Nutrition; Luiz Inácio Lula da Silva, President of Brazil; Muhammad Yunus, Chief Adviser of the interim Government of Bangladesh, Princess Basma bint Ali of Jordan; The Prime Minister of Djibouti, Abdoukader Kamil Mohamed; and the Prime Minister of Eswatini, Russell Mmiso Dlamini.

Another high-level moment was the celebration of World Food Day 2025 on 16 October, which marked FAO's 80th anniversary. The Global Ceremony was attended by His Holiness Pope Leo XIV; the Italian Prime Minister Giorgia Meloni; King Letsie III of Lesotho; Queen Letizia of Spain; and the Uruguay President

Yamandú Orsi Martínez. President Xi Jinping of China sent a congratulatory message - delivered by Han Jun, Secretary of the Party Leadership Group of the Ministry of Agriculture and Rural Affairs of China.

The President of Italy, Sergio Mattarella, also visited FAO the same day to inaugurate the Food and Agriculture Museum & Network (FAO MuNe). Throughout the week, the President of Chile, Gabriel Boric, visited FAO headquarters, and opened the Hand-in-Hand Investment Forum. In addition, WFF 2025 was attended by more than 50 ministers and 100 vice-ministers.

From ideas to action

The Forum's three key pillars-Youth, Science and Innovation, and Investment-showcased how global cooperation can drive real change. The Science and Innovation Forum (SIF) highlighted solutions for climate resilience, digital agriculture, and sustainable water management, while the Hand-in-Hand Investment Forum presented tangible opportunities for new partnerships and investments in agrifood transformation.

The Youth Assembly brought together more than 1,200 young leaders and experts in person and tens of thousands of people joining online, from all six regions, showcasing the growing impact of youth-led action in transforming agrifood systems. By supporting, empowering and mobilizing youth across the globe and providing more than \$160 000 in direct support to youth-led solutions, the Assembly demonstrated its commitment to turning ideas into action.

In addition, the Director-General highlighted two WFF side events this year, noting that the Rome Water Dialogue placed water-the lifeblood of agriculture-at the centre of discussions, and that the South-South and Triangular Coop-

eration Ministerial Dialogue strengthened global solidarity and cooperation.

"The World Food Forum is still young, but its impact is undeniable," the Director-General concluded. "Let us move forward with courage, creativity, and solidarity-working hand in hand for better foods and a better future."

The Science and Innovation Forum officially closed with the side

event "One Health in agrifood systems is everyone's health," highlighting the interdependence of human, animal, plant, and ecosystem health.

The week also featured the inauguration of the FAO Food and Agriculture Museum and Network (MuNe), connecting food heritage with innovation and linking past and future.

EU Commission decide flawed figures on pesticide reduction

Complaint to the European Ombudsman:

BRUSSELS, 7 OCTOBER 2025 - Three NGOs, PAN Europe, IFOAM Organics Europe, and Global 2000, lodged a formal complaint before the European Ombudsman concerning the European Commission's reliance on the Harmonised Risk Indicator 1 (HRI1) to measure use and risk of pesticides.?

Helmut Burtscher-Schaden, chemicals officer at Global2000 (Friends of the Earth Austria), said: "The current indicator does not reflect the real toxicity of pesticides. For instance, this indicator attributes over 800% more risk to potassium bicarbonate (baking powder, used in organic agriculture) than to difenoconazole, a synthetic fungicide flagged as highly toxic and persistent."

Eric Gall, deputy director at IFOAM Organics Europe, said: "The HRI-1 indicator leads to absurd results and gives the wrong impression that organic farming is the problem, because it is mainly a volume-based indicator that discriminates against natural substances. Relying on a misleading

indicator to measure pesticide use is ineffective and unfair to organic farmers who are the ones who strive to apply agroecological methods as alternatives to toxic synthetic pesticides."

Martin Dermine, executive director at PAN Europe, said: "The European Commission regularly communicates that pesticide use is decreasing in Europe thanks to their flawed indicator. This is untrue: available pesticide sales data show that there is no substantial reduction in the use of toxic pesticides. Using this false indicator is misleading both policymakers and the general public."

By filing this complaint, the three organizations ask the European Ombudsman to assess whether the Commission has committed maladministration by breaching its duty of accuracy and transparency by using and promoting HRI-1.

The NGOs demand that the Commission:

"Immediately fixes the major flaw of the current methodology and corrects previous misleading announcements to restore public trust.

"Adopts a scientifically robust indicator that takes into account human and environmental toxicity, as well as water contamination, to provide a credible measure of pesticide reduction.?"

सचेत उपभोक्ता बनौं

समान खरिद गर्दा देहायका विषय एकीन गरौं

- ◆ उत्पादकको नाम, ठेगाना र दर्ता नम्बर,
- ◆ वस्तुको उत्पादन र उपभोग गरिसक्नु पर्ने मिति,
- ◆ आयातित वस्तुको हकमा आयतकर्ताको नाम, ठेगाना,
- ◆ वस्तुमा भएको मिश्रण, तौल र परिणाम,
- ◆ वस्तुको अधिकतम बिक्री मूल्य,
- ◆ गुणस्तर निर्धारण भएको वस्तुको हकमा त्यस्तो वस्तुको गुणस्तर,
- ◆ वस्तुको प्रयोग गर्ने तरिका, र प्रयोग पूर्वको सावधानी ।

सामान खरिद गर्दा सकेसम्म बैकिङ माध्यमबाट भुक्तानी गरौं
भुक्तानी गरेको मूल्य बराबरको बिल अनिवार्य लिऔं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड